

*Čestit Božić i sretna i uspješna
nova 2021. godina!*

UVODNIK	
Ranko Pelicarić, predsjednik CCBE-a i odvjetnik u Zagrebu	2
IZ HOK-a	
VII. Europski dan odvjetnika u HOK-u: „Kontinuitet djelovanja pravosuđa i poštivanje ljudskih prava u doba pandemije“	4
Udruga odvjetničkih vježbenika Hrvatske odvjetničke komore	7
ČLANCI I RASPRAVE	
Igor Materljan: Moguća primjena Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima usprkos presudi <i>Milivojević</i>	10
Klaudio Čurin: Nejasnoće u normiranosti novog uređenja revizije i utjecaj novih pravila o reviziji na ustavnosudske postupke u povodu ustavnih tužbi protiv odluka sudova u parničnom postupku	33
Sanja Mišević: Stegovna odgovornost sudaca - s posebnim osvrtom na pravo obrane stegovnog okrivljenika -	39
S ODVJETNIČKOG STOLA	
Matija Palac Varga: Diskriminacija određene kategorije osiguranika Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti	47
RECENZIJA	
Nova knjiga sutkinje Iris Gović Penić	50
ENGLESKI ZA ODVJETNIKE	
Hromi patak pokreće parnice	54
HRVATSKI ZA ODVJETNIKE	
Kada govorimo o plagijatu?	56
PRISEGE	
Prisege dane 7. rujna 2020.	58
Prisege dane 5. listopada 2020.	60
Prisege dane 2. studenoga 2020.	62
IN MEMORIAM	
Ante Kokić, Franjo Nejak	64
Hana Renić Henig	65
Ivan Kovač	66
Alen Blagajac	68
Tomislav Tutavac	69
ZAPISNIK	
Zapisnik s redovite godišnje Skupštine Hrvatske odvjetničke komore održane dana 11. srpnja 2020. godine	70

Piše:
Ranko Pelicarić,
predsjednik CCBE-a
i odvjetnik
u Zagrebu

Poštovane kolegice i kolege,

poštovani čitatelji našeg „Odvjetnika“, dobio sam priliku, nakon petnaestak godina, za pisanje ove uvodne riječi u „Odvjetniku“ i to me jako veseli.

Naravno, s obzirom na moju funkciju predsjednika CCBE-a (Council of Bars and Law Societies of Europe) – Vijeća odvjetničkih komora Europe, na kojoj sam od početka ove, 2020. godine, u mandatu koji istječe zadnjeg dana ove godine, ovim uvodnikom dominirat će vijesti iz CCBE-a i europske odvjetničke teme.

CCBE ove godine slavi šezdesetu obljetnicu postojanja i tijekom vremena etablirao se kao asocijacija koja predstavlja odvjetnike Europe u tijelima Europske unije i u Vijeću Europe, ali i pred svim relevantnim svjetskim odvjetničkim asocijacijama.

Osim četveročlanog Predsjedništva (tri

dopredsjednika i predsjednik), Stalnog odbora (predstavnicu svih četrdeset i pet nacionalnih odvjetničkih komora europskih zemalja koje su članice Vijeća Europe), Opće skupštine (najvišeg tijela svih Komora članica), CCBE ima i tridesetak odbora i radnih skupina u kojima konstantno tretira sve teme vezane za položaj odvjetništava u svakoj pojedinoj zemlji članici, te u tom smislu djeluje na koheziji i ujedinjavanju položaja odvjetnika u zemljama Europe, a pogotovo u zemljama članicama Europske unije.

Kao i drugdje, kao i u našoj Komori, i u CCBE-u ova godina predstavlja potpuno izuzetnu godinu zbog pandemije koronavirusa ali i zbog BREXIT-a koji će za posljedicu imati bitnu promjenu odnosa snaga u CCBE-u zbog promjene pozicije delegacija Ujedinjenog Kraljevstva u CCBE-u, koja će

ODVJETNIK 4/2020.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 4 - 2020., god. 93.

Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 4 - 2020, annual file 93

Glavni i odgovorni urednik: Josip Šurjak, odvjetnik, Zagreb **Urednik:** Igor Hrabar, odvjetnik, Zagreb **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165 218, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, natasa.barac@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Leo Andreis, dr. sc. Atila Čokolić, Višnja Drenški Lasan, Davor Bubalo, Maša Gluhinić, Mario Janković, Mladen Klasić, dr. sc. Tin Matić, Sanja Mišević, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Matija Potočnjak, Robert Travaš – odvjetnici, Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Dražen Tripalo, sudac Vrhovnog suda RH, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschhoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac, Lukša Marotti.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila „Odvjetnik“. Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

Prvi broj časopisa „Odvjetnik“ objavljen je 25. studenoga 1927. godine. Prvi urednik bio je dr. Ivo Politeo.

„Odvjetnik“ je i stvarni sljednik „Pravnika“ – glasila kluba odvjetnika u području odvjetničkog odbora u Osijeku koji je izlazio od 1913. do 1914. godine a urednik glasila bio je dr. Hugo Spitzer.

IBAN HR66 2360000-1101268409

Godišnja pretplata za tuzemstvo 200,00 kn,
za inozemstvo 40 eura,

pojedinačni broj za tuzemstvo 40,00 kn,
za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička
komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se
objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; **fax:** 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn / 1/1 (omot)-7.800,00 kn /
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora,
Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; **fax:** 6170-686

www.hok-cba.hr

nastupiti 31. prosinca ove godine. Nakon teške „pozicijske borbe“ između delegacija koje su (prikriveno ili manje prikriveno) zastupale koncept čim je moguće većeg udaljavanja delegacije Ujedinjenog Kraljevstva iz odlučivanja a dobrim dijelom i iz sudjelovanja u radu CCBE-a, i delegacija koje su željele čim veću uključenost predstavnika *barristera* i *solicitora* u rad CCBE-a, u petak, 27. studenoga 2020., na završnoj plenarnoj sjednici CCBE-a za ovu godinu, izglasan je koncept maksimalnog mogućeg inkluziviteta delegacije Ujedinjenog Kraljevstva u rad i u odlučivanje u CCBE-u i nakon 1. siječnja 2021. godine. To prema mom dubokom uvjerenju predstavlja odluku koja jamči budućnost CCBE-a kao asocijacije odvjetničkih komora država Europe u kojoj će dominirati rješavanje problema statusa odvjetnika, a mnogo manje pitanja državnih politika pojedinih država Europske unije i Europe. Na istoj sjednici izglasovan je i novi, povoljniji (bliži punopravnom statusu) status Odvjetničke komore Republike Albanije i Odvjetničke komore Republike Sjeverne Makedonije, kao posljedica činjenice da su obje navedene države otvorile pristupne pregovore sa EU-om.

Kako sam, među inim, i o post-brexitom položaju UK delegacije u CCBE-u, govorio na posljednjoj Skupštini HOK-a, to ću preostali dio ovog uvodnika iskoristiti za informaciju o samo jednoj od niza tema s kojima se CCBE bavi i baviti će se u budućnosti, sve kako bih pokušao „pokazati“ kolegicama i kolegama da čitanje web stranice www.ccbe.eu treba postati navikom svih odvjetnika jer se na internetskoj stranici CCBE-a nalaze odgovori europskog odvjetništva na mnoga vitalna pitanja položaja odvjetnika, kako u Europi – globalno, tako i u svakoj od pojedinih europskih država.

Primjer koji donosim odnosi se na potencijalnu ugrozu samostalnosti disciplinskog

postupka u odvjetničkoj komori Republike Slovačke, visoko civilizirane zemlje u srcu Europe i zemlje koja je već dugo članica EU-a. Ta komora obratila se CCBE-u sa zahtjevom za pomoć u povodu činjenice da je slovačka Vlada najavila donošenje zakona o formiranju vrhovnog upravnog suda koji bi, među inim, imao disciplinske kompetencije u odnosu na suce, javne bilježnike i, kako je navedeno „eventualno druge pravne profesije“. Ovu formulaciju Odvjetnička komora Slovačke protumačila je kao potencijalnu političku namjeru stavljanja neovisnog odvjetništva pod kontrolu države te se odmah obratila CCBE-u s molbom za pisano upozorenje političkim centrima moći u kojem bi CCBE upozorio na inkompatibilnost disciplinskog sudovanja odvjetnicima izvan okvira odvjetničke komore sa slobodnim i neovisnim odvjetništvom. CCBE je na predloženi način i postupio poslavši odgovarajući dopis Predsjedniku vlade Republike Slovačke, te se očekuje kako će, zasigurno i radi navedenog pisanog upozorenja, jedna tako opasna ideja po samostalnost i neovisnost odvjetništva u Slovačkoj, biti otklonjena u samom začetku.

Ovo je primjer kako se odvjetničke komore zemalja Europske unije i Europe mogu služiti ugledom, statusom i aktivnošću CCBE-a u zaštiti svojih legitimnih interesa koji proistječu iz zakona i ustava pojedinih europskih država i iz *acquis communautaire*. Završavajući ovime uvodnik posljednjem broju našeg „Odvjetnika“ u 2020. godini, želim svim čitateljima sretan Božić i sretnu novu godinu koja mora biti bolja od ove na isteku, kako svim ljudima, tako i odvjetnicima i odvjetnicima i njihovim najbližima.

VII. Europski dan odvjetnika u HOK-u: „Kontinuitet djelovanja pravosuđa i poštivanje ljudskih prava u doba pandemije“

Piše:
Nataša Barac,
izvršna urednica
„Odvjetnika“

Fotografije:
Lukša Marotti

Hrvatska odvjetnička komora obilježila je 26. listopada VII. Europski dan odvjetnika u velikoj dvorani HOK-a uz okrugli stol s temom „Kontinuitet djelovanja pravosuđa i poštivanje ljudskih prava u doba pandemije“.

VII. Europski dan odvjetnika pozdravnim je govorom otvorio predsjednik HOK-a Josip Šurjak, uvod o temi i moderiranje održao je dopredsjednik HOK-a Mladen Klasić, a izvjestitelji Berislav Živković, član Upravnog odbora HOK-a i predsjednik Grupe za kazнено pravo Komisije za normativnu djelatnost HOK-a,

te Iva Karin Šipek, sutkinja Trgovačkoga suda u Zagrebu, iznijeli su svoja razmišljanja i iskustva vezana uz digitalni oblik vođenja postupaka.

„Europsko pravo naše je prirodno pravo, pravo koje nam pripada“, rekao je predsjednik HOK-a. Epidemija koja je pogodila svijet utjecala je, nastavio je Šurjak, i na pravosuđe te ga mijenja u smjeru sve većeg korištenja modernih tehnologija. I Hrvatska ide u tom smjeru s e-pravosuđem i e-suđenjem, kazao je dodajući kako sve veći broj sudova u Hrvatskoj organizira ‘rasprave na daljinu’.

U ime premijera Andreja Plenkovića i ministra pravosuđa i uprave Ivana Malenice, nazočne je pozdravio državni tajnik u Ministarstvu pravosuđa i uprave Juro Martinović, koji je poručio da su „Hrvatskoj odvjetničkoj komori, kao važnom segmentu zaštite ljudskih prava“ vrata Ministarstva pravosuđa i uprave uvijek otvorena.

Odvjetnik Berislav Živković govorio je o suđenju na daljinu u kaznenim postupcima.

„Pandemija COVID-19 potakla je pitanje održavanja kaznenih rasprava u uvjetima ograničenja kretanja osoba na pojedinim područjima države (gradovi, županije), pa čak i u cijeloj državi, te mjerama samoozolacije pojedinaca. Kako ne bi došlo do potpunog zastoja u sudskim postupcima intenzivno se počelo razmatrati ideja tzv. ‘rasprave na daljinu’ korištenjem tehničkih mogućnosti videokonferencija ili audiovizualnih prijenosa”, rekao je Živković te napomenuo da se postupci na daljinu već „provode u praksi u ograničenom obliku“ kako je to propisano Zakonom o kaznenom postupku u nekim specifičnim situacijama (čl. 292. i čl. 297.) te Zakonom o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske Unije (čl. 42.aa–42.ac).

Važno je, kazao je Živković, izjednačiti tehničke standarde u različitim državama koje sudjeluju u postupku da se ne bi narušile zakonitosti postupka, ali o toj temi, kako je istaknuo, bit će još sigurno razgovora i pitanja koja će trebati riješiti. O ovoj je temi, ali s aspekta građanskog i trgovačkog prava, govorila i Iva Karin Šipek, sutkinja Trgovačkoga suda u Zagrebu, suda koji je imao i dodatne probleme

zbog posljedica potresa u Zagrebu u ožujku 2020.

„Odredbom članka 115. Zakona o parničnom postupku propisana je mogućnost održavanja ročišta na daljinu uz korištenje odgovarajućih audiovizualnih uređaja ili mogućnost da se na taj način izvede pojedini dokaz, međutim, Zakon ne sadrži posebne odredbe vezane za provođenje takvih ročišta i dokaza pa se ukazuje potreba u predstojećem razdoblju u tom dijelu izmijeniti i dopuniti Zakon o parničnom postupku na način da se detaljnije regulira postupak provođenja ročišta na daljinu“, kazala je sutkinja Šipek.

„Kontinuirana digitalizacija pravosuđa te razvijanje novih aplikacija i funkcionalnosti sustava (e-Spis, e-Predmet, e-komunikacija itd.) znatno je doprinijela efikasnosti postupka u građanskim i trgovačkim postupcima u doba pandemije, i neovisno o njoj, te je omogućila

odvjetnicima, kao i ostalim sudionicima u postupcima, ostvarenje prava na pristup sudu i time zaštitu njihovih prava u vrijeme provođenja epidemioloških mjera razmjerno ograničenjima koja su nametnuta mjerama donesenim u borbi protiv pandemije“, zaključila je.

U raspravu koja je uslijedila nakon izlaganja uključili su se predsjednik Vrhovnoga suda Đuro Sessa, sudac Ustavnoga suda Mato Arlović, zastupnica RH pred Europskim sudom za ljudska prava Štefica Stažnik te dekan Pravnoga fakulteta u Splitu Mirko Klarić.

Za ovogodišnje obilježavanje Europskoga dana odvjetnika, krovna organizacija odvjetničkih komora Europe (CCBE – Vijeće odvjetničkih komora Europe) odredila je upravo ovu temu s obzirom na utjecaj koji je pandemija COVID-19 imala na funkcioniranje pravosudnih sustava u Europi, na mjere koje su poduzete u borbi protiv pandemije i kako su utje-

cale na pristup pravosuđu, odvjetnicima te osiguranju ljudskih prava. Budući da je riječ o temi o kojoj stručna i šira javnost ima podijeljena i ponekad oprečna mišljenja, izvjestitelji su iznijeli različite stručne stavove: jedan s aspekta kaznenog prava koji s obzirom na trenutačni zakonodavni okvir i informatičku infrastrukturu većine odvjetničkih ureda ne može biti suglasan s digitalnim oblikom vođenja kaznenih postupaka, a da to ne dovede u pitanje poštovanje temeljnih ljudskih prava u kaznenom postupku, dok će se s aspekta građanskog i trgovačkog prava predstaviti iskustva i prednosti provođenja digitalnog postupka jer su za to područje prava u ovom trenutku u određenoj mjeri osigurane potrebne zakonodavne i druge pretpostavke.

Obilježavanje VII. Europskoga dana odvjetnika provedeno je uz sve epidemiološke mjere i nije bilo otvoreno za širu javnost.

Udruga odvjetničkih vježbenika Hrvatske odvjetničke komore

Odvjetništvo je jedna od rijetkih profesija koja zahvaljujući svojoj samostalnosti i neovisnosti može biti ponosna na pronalazak svog mjesta u krovnom propisu naše države – Ustavu Republike Hrvatske. Odvjetnici, obavljajući svog posla kao slobodne djelatnosti, imaju priliku djelovati kao služba koja osigurava pružanje pravne pomoći fizičkim i pravnim osobama u ostvarivanju i zaštiti njihovih prava i pravnih interesa te se pritom obvezatno udružuju u Hrvatsku odvjetničku komoru kao samostalnu i neovisnu organizaciju sa svojstvom pravne osobe. Kroz dugi razvoj odvjetništva kao profesije definirali su se određeni standardi postupanja i ponašanja uobličeni u Kodeks odvjetničke etike, pri čemu je jedan od priznatih postulata preporuka odvjetnicima da, u svrhu stvaranja sposobnog odvjetničkog podmlatka, primaju na vježbu mlade, sposobne i vrijedne diplomirane pravnike, kao mlađe kolege i buduće odvjetnike. Svojim vježbenicima odvjetnici su dužni pružiti mogućnost stjecanja odvjetničke prakse i znanja te moraju nastojati da praksa koju im pružaju bude raznovrsna, a znanje temeljito.

S obzirom na to da je cilj navedene izobrazbe i stjecanja prakse i znanja omogućavanje vježbenicima da jednog dana postanu i odvjetnici, Zakonom o odvjetništvu posebno je propisano da su Komora, odvjetnici i odvjetnička društva u čijim uredima vježbenici rade, dužni brinuti se za stručnu i praktičnu poduku vježbenika, kao i za usvajanje pravila Kodeksa odvjetničke etike, dok Komora utvrđuje i obvezatni program obrazovanja odvjetničkih vježbenika radi polaganja pravosudnog ispita.

U cilju razvijanja odvjetničkih vježbenika u sposobne i ugledne odvjetnike koji će služiti kao primjer humanosti, poštovanja ljudskog dostojanstva i progresivnih nastojanja u priznavanju i ostvarivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, njima je propisana i obveza udruživanja u Udrugu odvjetničkih vježbenika pri Hrvatskoj odvjetničkoj komori (dalje: Udruga), koja je tijelo Hrvatske odvjetničke komore, djeluje pri njoj te se nalazi u njenom sastavu, pa nije udruga u smislu Zakona o udrugama i nema svojstvo pravne osobe.

Komora u svom djelovanju stavlja veliki naglasak na odgoj mladih kolega kojih trenutno

Piše:
Toni Knežević,
predsjednik Udruge
odvjetničkih
vježbenika
HOK-a

broji 1410, a predsjednik Udruge ujedno je i ravnopravni član Upravnog odbora Komore. Ustrojstvo, organizacija i djelovanje Udruge regulirani su Statutom Hrvatske odvjetničke komore i Statutom Udruge, a najbitniji ciljevi Udruge svakako su stručno osposobljavanje i usavršavanje odvjetničkih vježbenika predavanjima, seminarima, izdavanjem stručnih publikacija i sl., te zaštita prava vezanih za obavljanje odvjetničke vježbe.

Dok svi odvjetnički vježbenici upisani u Imenik odvjetničkih vježbenika Hrvatske odvjetničke komore čine Skupštinu Udruge, kao vrhovno tijelo koje raspravlja i odlučuje o svim pitanjima od važnosti za odvjetničke vježbenike te se redovno sastaje od 1. ožujka do 1. lipnja tekuće kalendarske godine, Upravni odbor Udruge i predsjednik Udruge posebno se biraju na sjednici Skupštine Udruge, i to na mandat od godinu dana, pri čemu je predsjednik Udruge član koji je dobio najveći broj glasova na kandidacijskoj listi s koje se biraju članovi Upravnog odbora. Trenutačno novo vodstvo Udruge izabrano na godišnjoj izbornoj skupštini dana 5. lipnja 2020. godine čine:

1. Toni Knežević, odvjetnički vježbenik u Odvjetničkom društvu RAŠICA & PARTNERI d. o. o. iz Zagreba, predsjednik Udruge i član Upravnog odbora Udruge
2. Ivana Prica, odvjetnička vježbenica kod odvjetnika Darijana Dundovića iz Rijeke, dopredsjednica Udruge i članica Upravnog odbora Udruge
3. Luka Kolak, odvjetnički vježbenik kod odvjetnika mr. sc. Ivica Peze iz Zagreba, član Upravnog odbora Udruge
4. Jelena Ljubičić, odvjetnička vježbenica u Odvjetničkom društvu Ećimović & Kaleb d. o. o. iz Zagreba, članica Upravnog odbora Udruge
5. Bruno Čović, odvjetnički vježbenik kod odvjetnika Jasmina Avdagića iz Šibenika, član Upravnog odbora Udruge

6. Alem Rufati, odvjetnički vježbenik u GUGIĆ, KOVAČIĆ & KRIVIĆ odvjetničkom društvu d. o. o., član Upravnog odbora Udruge

7. Martin Hren, odvjetnički vježbenik u ŠAVORIĆ & PARTNERI odvjetničkom društvu, d. o. o., član Upravnog odbora Udruge.

Upravni odbor, kao izvršno tijelo Udruge u kojem je sedam članova unutar kojih su i predsjednik i dopredsjednik Udruge, provodi odluke Skupštine, upravlja financijskim poslovanjem Udruge, organizira stručna osposobljavanja i usavršavanja odvjetničkih vježbenika te obavlja sve poslove koji nisu u nadležnosti ostalih tijela, odbora i vijeća Udruge.

Udruga svoje djelovanje usmjerava prvenstveno na komunikaciju s Komorom upućivanjem na trenutačni položaj odvjetničkih vježbenika, kao i na ishođenje povoljnih i promotivnih cijena portala, jezičnih tečajeva, ispita i edukacija za koje bi njeni članovi bili zainteresirani. Kao vodeći cilj Udruge stalno se naglašava omogućavanje što kvalitetnijeg obavljanja odvjetničke vježbe te stručnog osposobljavanja i usavršavanja svakom odvjetničkom vježbeniku.

S tim u vezi Udruga je dana 6. srpnja 2020. godine Hrvatskoj odvjetničkoj komori uputila dopis kojim ukazuje na problematiku uvođenja odvjetništva kao neprihvatljive djelatnosti za ostvarivanje prava na potporu za samozapošljavanje Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, a dana 27. kolovoza 2020. godine dopis kojim Komoru izvješćuje o uočenim problemima vezanim uz polaganje pravosudnog ispita te iznosi konkretne prijedloge za izmjene i dopune Pravilnika o polaganju pravosudnog ispita. Pritom je Udruga skrenula pozornost na neizvjesnost vezanu uz datum održavanja pravosudnog ispita, davanje informacija isključivo telefonskim putem, neujednačene i arbitrarne

kriterije nadležnog ministarstva prilikom odlučivanja o molbama za odgodu polaganja pravosudnog ispita, diskriminatornu odredbu čl. 15. st. 4. Pravilnika o polaganju pravosudnog ispita, kao i nepostojanje sustava kontrole bodova ostvarenih na pravosudnom ispitu.

Također, novi sastav Udruge do sada je četrdesetorici kolega omogućio sufinanciranje edukacije čiju su namjeru pohađanja prijavili Komori, i to direktnim isplaćivanjem sufinanciranog iznosa cijene edukacije u visini od 400,00 kuna na račun pružatelja usluge. Svi daljnji upiti kolega i dalje se pojedinačno razmatraju i odobravaju ako su sredstva za dodatna usavršavanja dostatna.

Kao naredni zadatak novog vodstva Udruge ukazuje se i uspostava izravnije komunikacije s članstvom te osvješćivanje članova Udruge o njezinoj ulozi te ulozi članova Upravnog odbora u funkcioniranju Udruge te promicanju i ostvarivanju njezinih ciljeva. Osim što se time odvjetničkim vježbenicima omogućuje da budu informirani o aktivnostima unutar Udruge, time ih se želi potaknuti i da se što više uključe u njezin rad. Vodstvo pritom želi naglasiti mogućnost odabira predstavnika članova Udruge u pojedinim odvjetničkim zborovima, pa se pozivaju kolege s područja cijele Republike Hrvatske da se slobodno, a u cilju veće povezanosti i tješnje komunikacije, aktiviraju na području zborova kojima pripadaju njihovi principi.

Trenutačno vodstvo Udruge shvaća i prisutnu inicijativu članova za sistematičnim izmjenama Statuta nastalu tijekom pandemije bolesti COVID-19, kada su uočili mogućnosti i učinkovitost komunikacije korištenjem audiovizualnih uređaja u premošćivanju fizičke odijeljenosti, a u cilju još veće demokratizacije izbora predstavničkih tijela.

Sredstva potrebna za ostvarivanje ciljeva Udruge pribavlja prvenstveno ubiranjem

godišnje članarine koja iznosi 100 kuna, pa se sve članove posebno poziva na redovno i uredno ispunjavanje svojih obveza prema Komori, a prvenstveno kako bi Udruga i dalje mogla nesmetano i kvalitetno obavljati svoje zadatke.

Za istaknuti je i kako je Udruzi dana prilika da na sjednici Skupštine posebno bira i određene članove u komisije i odbore Komore i to kako slijedi:

- dva člana u Komisiju za suradnju s odvjetničkim vježbenicima (Željka Ivanac i Valentina Draksler)
- jednog člana u Komisiju za ispitivanje dostojnosti (Ana Crnjac)
- jednog člana u Komisiju za međunarodnu suradnju (Dora Stazić).

Uz to, Udruga ima i svoje predstavnike u Vijeću Disciplinskog suda (Dina Miletić), Vijeću Višeg disciplinskog suda (Janko Havaš), te u Vijeću Vrhovnoga suda Republike Hrvatske (Ivana Ena Hemar i Luka Miletić). Ostaje vidjeti kako će ovogodišnja pandemija dalje utjecati na odvjetnike i odvjetničke vježbenike te time i na cjelokupni rad Komore i same Udruge, kao i kakve će nam daljnje izazove tekuća godina donijeti na suočavanje. S upitima, komentarima i sugestijama svi se odvjetnički vježbenici mogu javiti vodstvu Udruge elektroničkom poštom na e-adresu: toni.knezevic2305@gmail.com ili predsjednik.uov@gmail.com.

Moguća primjena Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima usprkos presudi *Milivojević*

Piše:
Igor Materljan*,
pravni savjetnik
u Europskoj
komisiji, DG ESTAT,
Luxembourg

*Autor je pravni savjetnik u Europskoj komisiji, DG ESTAT (Luxembourg), od 2013. do 2018. pravnik lingvist na Sudu Europske unije (Luxembourg), od 2006. do 2013. sudac na Općinskom sudu u Pazinu. U ovom članku iznosi isključivo vlastite stavove. Komentare možete uputiti autoru putem elektroničke pošte igor.materljan@gmail.com.

U veljači 2019., Sud Europske unije proglasio je Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima protivan pravu Unije. Izravna je posljedica presude Milivojević da ga hrvatski sudovi ne bi smjeli više primjenjivati u postupcima koji se pred njima vode. Navedena se odluka temelji na činjenici da hrvatsko zakonodavstvo diskriminira strane financijske institucije u odnosu na domaće. Pritom, okolnost da je ugovor o kreditu bio sklopljen prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji, kada je Hrvatska mogla provoditi navedenu diskriminaciju, nije bila relevantna.

U travnju prošle godine, Luksemburškom sudu upućena je nova serija pitanja koja se tiču valjanosti ugovora o kreditu sklopljenih u istovjetnim okolnostima. U predmetu R. D. i A. D. Sud Europske unije proglasio se očito nenadležnim za postupanje, a razlog za to je okolnost što su ugovori o kreditu sklopljeni prije nego je Hrvatska pristupila Europskoj uniji.

Rješenje R. D. i A. D. iz rujna 2019. baca novo svjetlo na primjenu presude Milivojević. U članku se analiziraju navedene odluke, posebno pitanje retroaktivne primjene zakona prilikom ocjene okolnosti koje su nastupile prije hrvatskog pristupanja Uniji.

1. Uvod

Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatskoj s neovlaštenim vjetrovnikom¹ donesen je 2017. godine. Tim

se zakonom ponajprije pokušalo urediti odnose koji su nastali sklapanjem ugovora o kreditu između hrvatskih građana i austrijskih štedionica.² Taj je zakon duž-

1 Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatskoj s neovlaštenim

vjetrovnikom, Narodne novine, br. 72/17, u daljnjem tekstu: Zakon o ništetnosti.

2 Škibola, M., Prijedlog Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obiljež-

nicima koji su sklopili takve ugovore ulio ponešto nade da će se ih moći riješiti bez štetnih posljedica. Naime, tim je zakonom predviđena ništetnost takvih ugovora, i kao rezultat toga, oslobađanje dužnika od obveze plaćanja kamata i drugih troškova i naknada. Razlog za tzv. kvazi-retroaktivno utvrđenje ništavosti temelji se na činjenici da su financijske institucije poslovale na području Republike Hrvatske bez dozvole, drugim riječima, nezakonito. Zakon sadržava i procesne odredbe koje omogućuju odgodu ovršnog postupka dok se ne riješi zahtjev dužnika za utvrđenjem ništetnosti ugovora koji je sklopio sa stranom štedionicom.

U veljači 2019. Sud Europske unije donio je presudu *Milivojević*³ u kojoj je izneseno izrazito negativno mišljenje prema spomenutom zakonu. U postupku koji je pokrenut na temelju zahtjeva Općinskoga suda u Rijeci, Stalne službe na Rabu, Sud Europske unije presudio je da se Zakon o ništetnosti protivi pravu Unije, iz čega proizlazi da ga hrvatski sudovi ne bi smjeli više primjenjivati. Budući da se dužnici ne bi mogli više s uspjehom pozivati na taj zakon, izravna posljedica toga je da su dužni vratiti ne samo glavnicu i ugovorene odnosno zatezne kamate, već i sve troškove postupka. Taj će nagli preokret zasigurno teško pasti dužnicima koji su pokrenuli postupke protiv stranih štedionica, poseb-

jima sklopljenih u Republici Hrvatskoj, s Konačnim prijedlogom zakona, dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/prijedlog-zakona-o-nistetnosti-ugovora-o-kreditu-s-medunarodnim-obilježjem-sklopljenih-u-republici>.

3 Sud Europske unije, presuda od 14. veljače 2019., *Anica Milivojević protiv Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen*, C-630/17, EU:C:2019:123, u daljnjem tekstu: presuda *Milivojević*.

no imajući u vidu da samo parnični trošak u tim predmetima može doseći nekoliko stotina tisuća kuna.

Ideja da se retroaktivnom mjerom sankcioniraju strane financijske institucije koje su poslovale bez dozvole na hrvatskom državnom području dočekana je na Sudu Europske unije s velikim kritikama. To se najprije vidjelo iz mišljenja Europske komisije, a potom i iz mišljenja nezavisnog odvjetnika Evgenija Tancheva⁴, koji je u studenom 2018. predložio Sudu Europske unije da donese presudu o neusklađenosti toga zakona s pravom Unije.⁵ Taj je postupak od početka u hrvatskim medijima podizao puno prašine. Tako se u hrvatskom tisku moglo pročitati kako je sutkinja koja je Luksemburškom sudu uputila zahtjev za prethodnu odluku navodno osobno zainteresirana za ishod toga postupka⁶, zatim da udruga zaštite dužnika prosvjeduje ispred institucija Europske unije izražavajući nezadovoljstvo za taj postupak⁷, pa i

4 Mišljenje nezavisnog odvjetnika Evgenija Tancheva od 14. studenoga 2018., C-630/17, *Anica Milivojević protiv Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen*, EU:C:2018:908.

5 Za kritiku mišljenja nezavisnog odvjetnika vidjeti Materljan, I., Može li Hrvatska retroaktivno sankcionirati strane financijske institucije koje su nezakonito poslovale na njezinu području?, *Računovodstvo i financije*, br. 1/2019.

6 Romić, T., Škibola, M.: 'Riječ je o organiziranom pokušaju interesne skupine da sruši zakon koji pomaže građanima', *Večernji list*, 14. veljače 2019., dostupno na: <https://www.vecernji.hr/vijesti/skibola-pozvao-vladu-da-reagira-na-presudu-suda-eu-1300871>.

7 Oštećenici RBA zadruga u Bruxellesu: 'Dojavili smo Olafu sve o onima koji ruše Škibolin zakon', *Novi list*, 6. studenoga 2018., dostupno na: <http://novilist.hr/index.php/layout/set/print/Vijesti/Svijet/Ostecenici-RBA-zadruga-u-Bruxellesu-Do>

Početak studenoga ove godine, Ustavni sud Republike Hrvatske ukinuo je Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatskoj s neovlaštenim vjerovnikom. Pozivajući se na presudu Suda Europske unije donesenu u predmetu *Milivojević*, Ustavni sud zaključio je da taj zakon nije u suglasnosti s vladavinom prava.

Ovaj članak napisan je prije donošenja navedene odluke Ustavnoga suda. Mislimo da je članak i dalje aktualan, s obzirom na to da ne nudi samo drugačije tumačenje odluke Suda Europske unije i njezinih posljedica, već izložena argumentacija može poslužiti prilikom ocjene pravnih posljedica koje je Zakon o ništetnosti izazvao u vremenu prije njegova ukidanja.

to da hrvatski sudac Suda Europske unije objašnjava hrvatskoj javnosti značenje i posljedice presude Suda Europske unije.⁸ Presuda *Milivojević* izazvala je i određene reakcije u stručnim krugovima, kako među praktičarima⁹ tako i među teoretičarima.¹⁰ Ti se autori uglavnom slažu s navedenom presudom suda Europske unije, posebno sa zaključkom da se Zakonom o ništetnosti diskriminiraju strane finan-

javili-smo-Olafu-sve-o-onima-koji-ru-se-Skibolin-zakon.

- 8 Klepo, M., Škibolin zakon: Potrošač nije onaj tko uzima kredit za gradnju turističkih apartmana, Jutarnji list, 11. ožujka 2019., dostupno na: <https://novac.jutarnji.hr/aktualno/potrosac-nije-onaj-tko-uzima-kredit-za-gradnju-turistikih-apartmana/8472680/>.
- 9 Čuveljak, J., O ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima, Informator, br. 6564/2019.
- 10 Kunda, I., Grgurić, M., Od zakona do Suda EU-a: Predmet *Milivojević*, Zakonitost, br. 3/2019.

cijske institucije koje od dana pristupanja Europskoj uniji mogu slobodno poslovati na hrvatskom području.

Pred hrvatskim zakonodavcem sprema se pokretanje rasprave o izmjenama i dopunama Zakona o ništetnosti.¹¹ Još je za vidjeti hoće li Hrvatski sabor ustrajati na dosadašnjoj zaštiti dužnika u odnosu na strane financijske institucije.

Prema podacima s terena, proizlazi da neki hrvatski sudovi doslovno primjenjuju presudu *Milivojević*, izuzimaju iz primjene navedeni Zakon o ništetnosti te odbijaju svaku odgodu ovrhe koja se traži na teme-

- 11 Informacija o savjetovanju s javnošću o Nacrtu prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatskoj s neovlaštenim vjerovnikom, dostupno na: <https://www.sabor.hr/hr/pristup-informacijama/savjetovanja-s-javnošću/14-29-studeno-ga-2019-informacija-o-savjetovanju-s>.

lju toga zakona.¹² Drugi pak primjenjuju zakon kao da presuda *Milivojević* nije nikada ni donesena.

Sigurno je da je navedena presuda Suda Europske unije otvorila niz pitanja i ona nisu isključivo vezana za kompatibilnost Zakona o ništetnosti s pravom Unije, već se odnose na zaštitu potrošača koju pruža hrvatsko zakonodavstvo općenito. Na tom je tragu u travnju 2019. Općinski sud u Zadru, u činjenično istovjetnom predmetu, uputio novu seriju pitanja koja se tiču ugovora o kreditu sklopljenih sa stranim štedionicama.¹³ U rujnu 2019. u okviru pokrenutog prethodnog postupka Sud Europske unije donio je rješenje kojim se proglasio očito nenadležnim za odlučivanje o tom zahtjevu hrvatskog suda.¹⁴ Razlog tomu leži u činjenici da je ugovor o kreditu bio sklopljen prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji.

Rješenje u predmetu *R. D. i A. D.* baca novo svjetlo na primjenu presude *Milivojević*. Postavlja se sljedeće pitanje: ako se pravo Unije ne primjenjuje na ocjenu valjanosti ugovora o kreditu na temelju elemenata koji su nastali prije pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, treba li presudu *Milivojević* ograničiti samo na ugovore o kreditu koji su sklopljeni nakon hrvatskog pristupanja Uniji? Drugim riječima,

trebaju li hrvatski sudovi ipak primijeniti Zakon o ništetnosti kada ispituju valjanost ugovora koji su sklopljeni prije 1. srpnja 2013.?

U nastavku teksta najprije se izlaže presuda *Milivojević* te se kritički analiziraju razlozi koji su doveli do zaključka Suda Europske unije o neusklađenosti Zakona o ništetnosti s pravom Unije. Nakon toga obrađuje se odluka donesena u predmetu *R. D. i A. D.*, i u tom kontekstu pitanje zašto Sud Europske unije u istovjetnim okolnostima sada više nije nadležan za tumačenje prava Unije i za ocjenu valjanosti ugovora o kreditu sklopljenih sa stranim štedionicama.

Provedena analiza pruža dovoljno elemenata za zaključak da bi Zakon o ništetnosti trebalo, neovisno o svim kritikama o njegovu diskriminirajućem karakteru, i dalje primjenjivati za ocjenu ništetnosti ugovora o kreditu sklopljenih prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji.

2. Pravni okvir

2.1. Zakon o potrošačkom kreditiranju

Pitanje ništetnosti ugovora o kreditu sklopljenih sa stranim financijskim institucijama koje u vrijeme njihova sklapanja nisu imale odobrenje za pružanje kreditnih usluga u Republici Hrvatskoj nije nikakva novina te izaziva rasprave u stručnim krugovima već duži niz godina.

Dužnici su pokretali postupke protiv navedenih financijskih institucija i prije donošenja Zakona o ništetnosti te su od hrvatskih sudova tražili utvrđenje ništavosti na temelju odredbi koje su tada bile na snazi. Riječ je ponajprije o Zakonu o potrošačkom kreditiranju¹⁵, prema ko-

¹⁵ Zakon o potrošačkom kreditiranju, Narodne novine, br. 75/09, 112/12, 143/13,

¹² Općinski sud u Splitu, zaključak poslovnog broja 1380/19 od 4. rujna 2019.

¹³ Zahtjev za prethodnu odluku koji je 2. travnja 2019. uputio Općinski sud u Zadru (Hrvatska) – *R. D., A. D. protiv Raiffeisenbanke St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen* (Predmet C-277/19), Službeni list Europske unije, br. C 187/2019, str. 53.

¹⁴ Sud Europske unije, Rješenje od 26. rujna 2019., *R. D. i A. D. protiv Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen*, C-277/19, EU:C:2019:791, u daljnjem tekstu: rješenje *R. D. i A. D.*

jemu su ništetni svi ugovori sklopljeni s vjerovnikom ili kreditnim posrednikom koji nije imao odobrenje za pružanje usluga potrošačkog kreditiranja. Taj zakon predviđa da u slučaju da sud utvrdi ništavost takvog ugovora, dužnik je dužan pored glavnice vratiti i zakonsku zateznu kamatu od dana pravomoćnosti odluke.¹⁶ Pravilo o vraćanju kamate od dana utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu puno je povoljnije od općeg pravila sadržanog u Zakonu o obveznim odnosima¹⁷, prema kojemu je u slučaju utvrđenja ništavosti pravnog posla dužnik dužan vratiti zakonsku zateznu kamatu od dana stjecanja (ako je dužnik bio nepošten) ili od dana podnošenja zahtjeva.¹⁸

Prema stajalištu Vrhovnog suda Republike Hrvatske,¹⁹ Zakon o potrošačkom kreditiranju nema retroaktivnu primjenu te se primjenjuje samo na ugovore o kreditu sklopljene nakon stupanja na snagu tog zakona odnosno na one sklopljene nakon 30. rujna 2015.²⁰ Taj stav ne dijeli Ustavni

sud Republike Hrvatske, koji smatra da navedeni zakon ima kvazi-retroaktivnu primjenu.²¹

Zapravo, najveći problem vezan uz primjenu spomenutog zakona je taj što se primjenjuje samo na potrošače odnosno na fizičke osobe koje ugovore o kreditu nisu sklopile u okviru obavljanja svoje djelatnosti ili slobodnog zanimanja²² i samo na ugovore o kreditu čija vrijednost ne prelazi 1.000.000,00 kuna.²³ Pravne osobe kao i fizičke osobe koje su sklopile takve ugovore u okviru svoje profesionalne djelatnosti i koji imaju veću vrijednost od navedene, izuzeti su iz primjene toga zakona. A kad je riječ o kreditima s međunarodnim obilježjima, najveći je broj upravo takvih ugovora koji su sklopljeni sa stranim štedionicama i njihova vrijednost u pravilu prelazi 1.000.000,00 kuna.

U postupcima u kojima se tražilo utvrđenje ništavosti ugovora o kreditu ili njegove pojedine odredbe, hrvatski sudovi zauzimali su različite stavove. Raspravu je o tome naizgled okončao Vrhovni sud Republike Hrvatske u travnju 2016. kada je zauzeo stav da takvi ugovori sklopljeni prije 30. rujna 2015. nisu ništavi. Obrazloženje Vrhovnog suda Republike Hrvatske temeljilo se na činjenici da takva sankcija nije bila predviđena pozitivnim propisima.²⁴ Budući da je ništavost tih ugovora

147/13, 09/15, 78/15, 102/15, 52/16.

16 Članak 19.j Zakona o potrošačkom kreditiranju.

17 Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18. Za ništetnost ugovora vidjeti članke 322. do 329.

18 Vidjeti pravila o stjecanju bez osnova, posebno članak 1115. Zakona o obveznim odnosima.

19 Zaključci sa sastanka predsjednika Građanskog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova održanog 11. i 12. travnja 2016. u Šibeniku, broj: Su-IV-155/16, dostupno na: http://www.vsrh.hr/custompages/static/HRV/files/PravnaShvacanja-Zaključci/GO-zaključci/VSRH_GO_2016_Su_155-2016_2016-04-12_zaključci.pdf.

20 Članak 29. stavak 1. Zakona o potrošačkom kreditiranju.

21 Rješenje Ustavnoga suda Republike Hrvatske, broj: U-I-4455/2015 od 4. travnja 2017. dostupno na: [https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/94b579567876f9fcc1256965002d1bf4/c12570d-30061ce54c12580f9002c9d33/\\$FILE/U-I-4455-2015.pdf](https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/94b579567876f9fcc1256965002d1bf4/c12570d-30061ce54c12580f9002c9d33/$FILE/U-I-4455-2015.pdf).

22 Članak 2. stavak 1. podtočka 1. Zakona o potrošačkom kreditiranju.

23 Članak 3. stavak 1. točka (a) Zakona o potrošačkom kreditiranju.

24 Misli se na Zakon o bankama, Narodne

bila predviđena tek Zakonom o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju²⁵, koji je stupio na snagu navedenog datuma, od toga se dana takvi ugovori smatraju ništetnima.²⁶

Kako bi se moglo utvrditi ništetnima i ugovore o kreditima sklopljene sa stranim financijskim institucijama koje nisu imale potrebno odobrenje za poslovanje u Hrvatskoj prije 30. rujna 2015., hrvatski zakonodavac donio je Zakon o ništetnosti. Time je ponovno otvorena rasprava o ništetnosti takvih ugovora o kreditu, posebno s obzirom na to da je navedenim zakonom predviđena, osim njegove kvazi-retroaktivne primjene i mogućnost odgode ovršnog postupka koja prije toga nije bila moguća.

2.2. Zakon o ništetnosti

Zakon o ništetnosti primjenjuje se na dvije vrste akata i to 1) na ugovore o kreditu s međunarodnim obilježjem sklopljene u Republici Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika i 2) na druge pravne poslove sklopljene u Republici Hrvatskoj između dužnika i neovlaštenih vjerovnika koji su nastali kao posljedica ili se temelje na tim ugovorima o kreditu.²⁷

U zakonu su dane definicije najvažnijih pojmova, a to su pojam dužnika i neovlaštenog vjerovnika. Pojam „dužnik” široko je definiran tako da obuhvaća fizičku ili pravnu osobu kojoj je ugovorom o kredi-

tu s međunarodnim obilježjem odobren kredit, kao i osobu koja je u korist osobe kojoj je odobren kredit sudjelovala kao sudužnik, založni dužnik, založni sudužnik ili jamac. Pojam „neovlašteni vjerovnik” označava pravnu osobu koja je ugovorom o kreditu s međunarodnim obilježjem odobrila kredit dužniku, a na dan sklapanja ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjem ima upisano sjedište izvan Republike Hrvatske i nudi ili pruža usluge odobravanja kredita u Republici Hrvatskoj, iako za pružanje tih usluga ne ispunjava uvjete propisane posebnim propisom odnosno ne raspolaže propisanim odobrenjima i/ili suglasnostima nadležnih tijela Republike Hrvatske.²⁸

Iz definicija navedenih pojmova razvidno je da se zakon ne odnosi samo na potrošače i potrošačko kreditiranje, već općenito na sve ugovore o kreditu s međunarodnim obilježjem. Glavni uvjet primjene zakona je okolnost da davatelj kredita u vrijeme sklapanja ugovora za pružanje tih usluga nije ispunjavao uvjete propisane posebnim propisom. Svi ugovori koje su sklopile takve financijske institucije su ništetni.²⁹ Daljnji element koji pojačava učinkovitost njegove primjene je njegovo nepravno povratno djelovanje (kvazi-retroaktivnost). Naime, zakon predviđa iznimku od tog pravila i to za ugovore koji su u cijelosti ispunjeni.³⁰

Ništetnost ugovora o kreditu prati i ništetnost svih akata koji su sklopljeni na

novine, br. 84/02, 141/06 i 117/08 i na Zakon o kreditnim institucijama, Narodne novine, br. 159/13, 19/15 i 102/15.

25 Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju, Narodne novine, br. 102/2015.

26 Vidjeti zaključke Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, broj: Su-IV-155/16.

27 Članak 1. Zakona o ništetnosti.

28 Članak 2. Zakona o ništetnosti.

29 Članak 3. stavak 1. Zakona o ništetnosti

30 Članak 3. stavak 2. Zakona o ništetnosti.

Upravo zbog te iznimke primjena zakona može se kvalificirati kao kvazi-retroaktivnost. Vidjeti rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-I-4455/2015 od 4. travnja 2017., posebno izdvojeno mišljenje.

temelju takvog ugovora ili u vezi s njim.³¹ Posljedica ništetnosti je takva da je svaka ugovorna strana dužna vratiti drugoj sve ono što je primila na temelju ništetnog ugovora.³² Drugim riječima, u takvim slučajevima ne primjenjuju se pravila o vraćanju predviđena Zakonom o obveznim odnosima te je dužnik dužan vratiti glavnici, no ne i pripadajuću kamatu. Na kraju, zakon sadržava odredbe o zaštiti od ovrhe³³ te o nadležnosti hrvatskog suda i primjeni hrvatskog prava³⁴ koje također očito idu u korist dužniku.

2.3. Općenito o dopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku i o nadležnosti Suda Europske unije

Prethodni postupak uređen je u članku 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.³⁵ U skladu s navedenim člankom, Sud Europske unije nadležan je odlučivati o prethodnim pitanjima koja se tiču: (a) tumačenja ugovorâ i (b) valjanosti i tumačenja akata institucija, tijelâ, uređâ ili agencija Unije. U skladu sa stavkom 2. istog članka, ako se takvo pitanje pojavi pred bilo kojim sudom države članice, taj sud može – ako smatra da je odluka o tom pitanju potrebna da bi mogao donijeti presudu – zatražiti od Suda da o tome odluči. U skladu sa stavkom 2. tog članka, ako se

31 Članak 4. Zakona o ništetnosti.

32 Članak 7. Zakona o ništetnosti.

33 Članci 5. i 6. Zakona o ništetnosti.

34 Članak 8. Zakona o ništetnosti.

35 Pročišćene verzije Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, protokoli, prilozi Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, izjave priložene završnom aktu Međuvladine konferencije na kojoj je donesen Ugovor iz Lisabona potpisan 13. prosinca 2007., tablice ekvivalenata, Službeni list Europske unije, br. C 202/2016, str. 1.

takvo pitanje pojavi u predmetu koji je u tijeku pred sudom neke države članice, protiv čijih odluka prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka, taj je sud dužan uputiti to pitanje Sudu Europske unije.³⁶

Pitanje nenadležnosti odnosno nedopuštenosti uređeno je u članku 53. stavku 2. Poslovnika Suda Europske unije³⁷, naslovljenom „Načini postupanja s predmetima”. Prema navedenoj odredbi, kad je Sud očito nenadležan za odlučivanje u nekom predmetu ili kad su zahtjev ili pravno sredstvo očito nedopušteni, Sud može, nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, u svakom trenutku odlučiti obrazloženim rješenjem, bez poduzimanja daljnjih koraka u postupku.

Međutim, u navedenom članku, kao ni drugdje u Poslovniku, nisu propisani razlozi nenadležnosti odnosno nedopuštenosti. Te je razloge Sud Europske unije razvio u svojoj sudskoj praksi i mogu se grupirati na sljedeći način: 1) ne postoji poveznica s pravom Europske unije³⁸,

36 U člancima 23. i 23.a Statuta Europske unije dana su određena pojašnjenja o nekim postupovnim pitanjima, osobito o mogućnosti države članice i drugih stranaka u postupku da podnesu svoja očitovanja. Vidjeti Protokol (br. 3) Protokol o Statutu Suda Europske unije u prilogu Ugovoru o funkcioniranju Europske unije.

37 Poslovnik Suda Europske unije, Službeni list Europske unije, br. L 265/2012, str. 1. (posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 11., str. 3.).

38 Vidjeti primjerice, presudu Suda Europske unije od 11. prosinca 2007., *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato protiv Ente tabacchi italiani - ETI SpA i dr. i Philip Morris Products SA i drugi protiv Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato i dr.*, C-280/06, EU:C:2007:775, točku 28.; presudu Suda Europske unije od 27. ožujka 2014., *Emiliano Torralbo Marcos*

2) traži se tumačenje akta u postupku koji prethodi pristupanju države članice Europskoj uniji³⁹, 3) zahtjev je nepravilno i nepotpuno sastavljen⁴⁰, 4) subjekt koji je uputio zahtjev ne ulazi u pojam nacionalnog suda u smislu članka 267. stavka 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije⁴¹ i 5) odgovor nije potreban za donošenje odluke u glavnom postupku, ne postoji spor među strankama u glavnom postupku⁴² ili je sam postupak postao bespredmetan⁴³, postavljeno pitanje je hipotetsko⁴⁴, traži se savjetodavno mišljenje o općem pitanju koje nije predmet spora ili se odredba čije se tumačenje traži ne može primijeniti u glavnom postupku⁴⁵.

.....
protiv Korota SA i Fondo de Garantía Salarial, C-265/13, EU:C:2014:187, točku 28.

- 39 Vidjeti, primjerice, rješenje Suda Europske unije od 5. studenoga 2014., *VG Vodoopskrba d. o. o. za vodoopskrbu i odvodnju protiv Đure Vladike*, C-254/14, EU:C:2014:2354, točku 10.
- 40 Vidjeti, primjerice, rješenje Suda Europske unije od 23. svibnja 2011., *André Rossius (C-267/10) i Marc Collard (C-268/10) protiv Belgijske Države – Service public fédéral Finances*, Spojeni predmeti C-267/10 i C-268/10, EU:C:2011:332, točku 22.
- 41 Vidjeti, primjerice, presudu Suda Europske unije od 18. rujna 2014., *Bundesdruckerei GmbH protiv Stadt Dortmund*, C-549/13, EU:C:2014:2235.
- 42 Vidjeti, primjerice, presudu Suda Europske unije od 6. studenoga 2014., *Cartiera dell'Adda SpA protiv CEM Ambiente SpA*, C-42/13, EU:C:2014:2345.
- 43 Vidjeti, primjerice, rješenje Suda Europske unije od 30. travnja 2014., *Intelcom Service Ltd protiv Vincenza Marija Marvullija*, C-600/13, EU:C:2014:609.
- 44 Vidjeti, primjerice, rješenje Suda Europske unije od 7. listopada 2013., *Società cooperativa Madonna dei miracoli protiv Regione Abruzzo i Ministero delle Politiche Agricole e Forestali*, C-82/13, EU:C:2013:655.
- 45 Vidjeti, primjerice, presudu Suda Europske unije od 20. ožujka 2014., *Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona protiv Generalidad*

Tomu valja dodati da se prilikom odlučivanja o nadležnosti Suda Europske unije, odnosno o dopuštenosti zahtjeva, primjenjuje pretpostavka relevantnosti zahtjeva. Stoga će se Sud Europske unije oglasiti nenadležnim ili će zahtjev odbaciti kao nedopušten samo ako je očito da su za to ispunjeni uvjeti⁴⁶. U skladu sa sudskom praksom, isključivo je na nacionalnom sudu pred kojim se postupak vodi i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu Europske unije. Čim se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud je načelno dužan donijeti odluku⁴⁷.

2.4. Sloboda pružanja usluga i slobodno kretanje kapitala na području Europske unije

Pravo Europske unije temelji se na četirima temeljnim slobodama: na slobodi

.....
de Cataluña, C-139/12, EU:C:2014:174.

- 46 Vidjeti, primjerice, presudu Suda Europske unije od 7. srpnja 2011., *Ministerul Justiției și Libertăților Cetățenesti protiv Ștefan Aghaștei i dr.*, C-310/10, EU:C:2011:467, točku 28.; presudu Suda od 27. listopada 1993., *Dr. Pamela Mary Enderby protiv Frenchay Health Authority i Secretary of State for Health*, C-127/92, EU:C:1993:859, točku 12. te presudu Suda Europske unije od 17. srpnja 2008., *S. Coleman protiv Attridge Law i Steve Law*, C-303/06, EU:C:2008:415, točku 31.
- 47 Vidjeti, primjerice, presudu Suda Europske unije od 26. siječnja 2017., *Banco Primus SA protiv Jesús Gutiérrez Garcije*, C-421/14, EU:C:2017:60, točku 29.; presudu Suda Europske unije od 20. rujna 2017., *Ruxandra Paula Andriciuc i dr. protiv Banca Românească SA*, C-186/16, EU:C:2017:703, točku 19.; presudu Suda Europske unije od 20. prosinca 2017., *Schweppes SA protiv Red Paralela SL i Red Paralela BCN SL*, EU:C:2017:990, točku 23.

kretanja robe, usluge, kapitala i radnika. U konkretnom slučaju relevantne su dvije i to sloboda pružanja usluga i slobodno kretanje kapitala.

Sloboda pružanja usluga uređena je člankom 56. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Njegov prvi stavak glasi: „U okviru odredaba navedenih u nastavku, zabranjuju se ograničenja slobode pružanja usluga unutar Unije u odnosu na državljane država članica s poslovnim nastanom u državi članici koja nije država osobe kojoj su usluge namijenjene”.

Kada je riječ o slobodnom kretanju kapitala, člankom 63. stavkom 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije opisano je: „U okviru odredaba određenih ovim poglavljem, zabranjena su sva ograničenja kretanja kapitala među državama članicama te između država članica i trećih zemalja.”

2.5. Zaštita potrošača u okviru prava Europske unije

Ugovorno pravo država članica znatno se razlikuje. U okviru prava Europske unije ono nije u potpunosti harmonizirano. Pravno područje koje je zakonodavac Unije zahvatio i za koje se može reći da je dosegnulo visoki stupanj usklađenja upravo je područje zaštite potrošača.

U kontekstu ugovora o kreditu valja spomenuti najvažnije pravne izvore, a to su Direktiva 2011/83 od 25. listopada 2011. o pravima potrošača⁴⁸, Direktiva 2008/48

48 Direktiva 2011/83/EU Europskoga parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o pravima potrošača, izmjeni Direktive Vijeća 93/13/EEZ i Direktive 1999/44/EZ Europskog parlamenta i Vijeća te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 85/577/EEZ i Direktive 97/7/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, Službeni list Europske unije,

od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima⁴⁹ i Direktiva 2014/17 od 4. veljače 2014. o ugovorima o potrošačkim kreditima koji se odnose na stambene nekretnine⁵⁰.

Ti akti sadržavaju relevantne definicije najvažnijih pojmova, kao što su potrošač, financijska usluga, ugovor o kreditu, procjena kreditne sposobnosti potrošača, te predstavljaju najvažniji izvor prava kojim se uređuje odnos potrošača i financijskih institucija. Iako su navedene direktive uklopljene u nacionalno pravo država članica, važan izvor prava predstavlja praksa Suda Europske unije koji je u velikom broju svojih odluka objasnio značenje područja primjene tih direktiva (kao i direktiva koje su im prethodile) dajući vrlo jasne upute kako funkcioniraju pojedini instituti zaštite prava potrošača.

3. Presuda *Milivojević*

3.1. Činjenice i postavljena pitanja

Na prvi pogled reklo bi se da su činjenice postupka koji se vodi pred Sudom Europske unije nesporne. U postupku koji se vodio pred Općinskim sudom u Rijeci, tu-

br. L 304/2011, str. 64., Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 260.

49 Direktiva 2008/48/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, Službeni list Europske unije, br. L 133/2008, str. 66, Posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58.

50 Direktiva 2014/17/EU Europskoga parlamenta i Vijeća od 4. veljače 2014. o ugovorima o potrošačkim kreditima koji se odnose na stambene nekretnine i o izmjeni direktiva 2008/48/EZ i 2013/36/EU i Uredbe (EU) br. 1093/2010, Službeni list Europske unije, br. L 60/2014, str. 34.

žiteljica je u siječnju 2007. sklopila ugovor o kreditu s trgovačkim društvom sa sjedištem u Republici Austriji. U to vrijeme, navedeno društvo nije imalo odobrenje koje se posebnim propisom tražilo za poslovanje na području Republike Hrvatske. Kao osiguranje za otplatu navedenog kredita, tužiteljica je dala založnu izjavu, na temelju koje je u zemljišnim knjigama upisana hipoteka na njezinim nekretninama. Kredit je imao dvostruku namjenu; on je zatražen radi obnove tužiteljčina doma, dijelom zbog osobnih potreba, a dijelom zbog iznajmljivanja apartmana na turističkom tržištu.

U travnju 2015. tužiteljica je pred Općinskim sudom u Rijeci pokrenula postupak radi utvrđenja ništavim ugovora o kreditu. Tri godine kasnije isti je sud uputio Sudu Europske unije četiri prethodna pitanja⁵¹ i to:

1) Treba li članke 56. i 63. Ugovora o funkcioniranju Europske unije tumačiti na način da im se protive odredbe Zakona o ništetnosti [...], posebno odredbe iz čl. 10. tog Zakona, kojima se ugovori o kreditu i drugi pravni poslovi koji su nastali kao posljedica ili se temelje na ugovoru o kreditu sklopljeni između dužnika (u smislu čl. 1. i čl. 2. al. 1. tog Zakona) i neovlaštenih vjerovnika (u smislu odredbe iz čl. 2. al. 2. tog Zakona) određuju ništetnima i kad su oni sklopljeni prije stupanja na snagu tog Zakona od trenutka njihova sklapanja, s posljedicama da je svaka ugovorna strana dužna vratiti drugoj

sve ono što je primila na temelju ništetnog ugovora, a ako to nije moguće ili ako se narav onoga što je ispunjeno protivi vraćanju, treba se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke.

2) Treba li [Uredbu br. 1215/2012]³⁰, osobito njezine članke 4. st. 1. i 25. tumačiti na način da im se protive odredbe iz čl. 8. st. 1. i 2. Zakona o ništetnosti [...] kojima se propisuje da u sporovima koji nastanu u vezi s ugovorima o kreditu s međunarodnim obilježjem u smislu tog Zakona, dužnik može pokrenuti postupak protiv neovlaštenog vjerovnika bilo pred sudovima države u kojoj neovlašteni vjerovnik ima sjedište, ili, neovisno o sjedištu neovlaštenog vjerovnika, pred sudovima mjesta gdje dužnik ima prebivalište odnosno sjedište te da neovlašteni vjerovnik, u smislu tog Zakona, može pokrenuti postupak protiv dužnika samo pred sudovima države u kojoj dužnik ima prebivalište odnosno sjedište.

3) Radi li se o potrošačkom ugovoru u smislu odredbi iz čl. 17. st. 1. Uredbe br. 1215/2012 i preostale pravne stečevine Europske unije kada je primatelj kredita fizička osoba koja je ugovor o kreditu sklopila u svrhu ulaganja u apartmane radi obavljanja ugostiteljske djelatnosti pružanja usluga smještaja turistima u domaćinstvu.

4) Treba li se odredba iz čl. 24. točke 1. Uredbe br. 1215/2012 tumačiti na način da postoji nadležnost suda u Republici Hrvatskoj u postupku radi utvrđenja ništetnosti ugovora o kreditu, založne izjave i brisanja zaloga iz zemljišnih knjiga kada su radi osi-

⁵¹ Predmet C-630/17: Zahtjev za prethodnu odluku koji je 9. studenoga 2017. uputio Općinski Sud u Rijeci (Hrvatska) – *Anica Milivojević protiv Raiffeisenbanke St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen*, Službeni list Europske unije, br. C 22/2018, str. 30.

guranja potraživanja iz ugovora o kreditu u zalog dane nekretnine dužnika na području Republike Hrvatske.”

Budući da se ovaj članak odnosi samo na razmatranje usklađenosti Zakona o ništetnosti s pravom Europske unije, u ovom se članku neće obraditi sva pitanja, već samo prvo.

3.2. Stajalište Suda Europske unije o svojoj nadležnosti

U postupku, Vlada Republike Hrvatske isticala je da Sud Europske unije nije nadležan za razmatranje prvog pitanja jer je predmetni ugovor bio sklopljen 5. siječnja 2007., odnosno prije pristupanja Republike Hrvatske Uniji 1. srpnja 2013. Kao osnovu za nenadležnost Luksemburškog suda istaknula je da činjenice na koje valja primijeniti pravo Unije prethode pristupanju te države članice Uniji. Navela je i to da je sporni ugovor o kreditu raskinut 2012.

Sud Europske unije nije prihvatio tu argumentaciju. Njegovo obrazloženje glede vlastite nadležnosti nije pretjerano dugo. Taj se sud najprije osvrnuo na upućeno pitanje. Općinski sud u Rijeci dvoji o usklađenosti Zakona o ništetnosti, koji je donesen nakon pristupanja Republike Hrvatske Uniji, s odredbama članaka 56. i 63. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Na temelju svojeg retroaktivnog učinka⁵², taj bi se propis primjenjivao na glavni postupak i utjecao na ugovore o kreditu sklopljene prije pristupanja Republike Hrvatske Uniji te na druge pravne poslove koji

52 Zapravo, ako se analogno na taj zakon primjeni stajalište Ustavnog suda Republike Hrvatske koje je izrazio u rješenju broj: U-I-4455/2015 od 4. travnja 2017., ispravije bi bilo okvalificirati učinak Zakona o ništetnosti kao kvazi-retroaktivnost.

su nastali kao posljedica takvih ugovora⁵³. Nadalje, Sud Europske unije osvrnuo na se činjenicu da, iako je predmetni ugovor o kreditu bio sklopljen i raskinut prije pristupanja, ipak proizlazi da i dalje postoje određeni učinci povezani s tim ugovorom i pravnim poslovima koji su nastali kao njegova posljedica, osobito upis hipoteke u pogledu kojeg tužiteljica zahtijeva brisanje⁵⁴. Međutim, Luksemburški sud nije objasnio kada je taj upis hipoteke nastupio (je li prije ili nakon hrvatskog pristupanja Uniji), niti koje je eventualne druge posljedice taj ugovor o kreditu proizveo.

Sud Europske unije pozvao se na članak 2. Akta o uvjetima pristupanja Republike Hrvatske⁵⁵ prema kojemu su odredbe izvornih Ugovora, među ostalim članci 56. i 63. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, obvezujuće za Hrvatsku od dana njezina pristupanja pa se stoga one primjenjuju na buduće učinke situacija nastalih prije pristupanja⁵⁶.

Na kraju je zaključio da argumente koje je istaknula hrvatska Vlada radi osporavanja njegove nadležnosti valja odbiti neovisno o tome što je predmetni ugovor u povodu kojega se vodi glavni postupak bio sklopljen prije pristupanja Republike Hrvatske Uniji. Naime, on smatra da se u ovom slučaju to prvo pitanje ipak odnosi na tumačenje prava Unije, a odgovor na njega može dovesti u pitanje primjenu nacionalnog propisa koji je ta država članica

53 Presuda *Milivojević*, točka 40.

54 Presuda *Milivojević*, točka 41.

55 Akt o uvjetima pristupanja Republike Hrvatske i prilagodbama Ugovora o Europskoj uniji, Ugovor o funkcioniranju Europske unije i Ugovor o osnivanju Europske zajednice za atomsku energiju, Službeni list Europske unije, br. L 300/2013, str. 22.

56 Presuda *Milivojević*, točka 42.

donijela nakon tog datuma i koji proizvodi pravne učinke u pogledu tog ugovora nakon navedenog pristupanja⁵⁷.

3.3. Stajalište Suda Europske unije o dopuštenosti pitanja

U postupku je istaknut prigovor da je prvo pitanje hipotetsko, jer Općinski sud u Rijeci nije utvrdio primjenjivost Zakona o ništetnosti na postupak koji se pred njim vodio. Naime, primjena toga zakona ovisi o tome je li predmetni ugovor o kreditu sklopljen u Hrvatskoj ili u Austriji.

Iz obrazloženja presude *Milivojević* proizlazi da to što raspravni sud nije utvrdio gdje je ugovor sklopljen nije relevantno za odluku o njegovoj nadležnosti. Naime, iako Sud Europske unije smatra da će tu okolnost prvostupanjski sud morati utvrditi, jer je to pitanje bitno radi primjene Zakona o ništetnosti, sud koji je uputio zahtjev za prethodnu odluku sam odlučuje u kojoj je fazi postupka to nužno. On ima isključivu nadležnost u pogledu odabira najprikladnijeg trenutka kada će Sudu Europske unije uputiti zahtjev za prethodni postupak⁵⁸.

Kada je riječ o relevantnosti pitanja, Sud Europske unije podsjetio je da je, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uvažavajući posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu. Posljedično, ako se postavljena pitanja odnose na tumačenje prava Unije, Sud u načelu mora donijeti odluku⁵⁹.

57 Presuda *Milivojević*, točka 43.

58 Presuda *Milivojević*, točka 46.

59 Presuda *Milivojević*, točka 47.

Također, u skladu s ustaljenom praksom, Sud Europske unije ne provjerava činjenice koje je nacionalni sud izložio u svojem zahtjevu. Stoga, Luksemburški sud može odbiti odlučivati o zahtjevu samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud Europske unije ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi se dao koristan odgovor na upućena pitanja i razumjeli razlozi zbog kojih nacionalni sud smatra da su mu potrebni odgovori na ta pitanja za odlučivanje u sporu koji se pred njim vodi. Sud Europske unije zaključio je da to konkretno nije slučaj, te stoga upućena pitanja nisu hipotetska⁶⁰.

Obrazloženje zaključka Suda Europske unije da je nadležan za donošenje odluke u povodu upućenog zahtjeva za prethodni postupak i da je predmetni zahtjev dopušten može se svesti na dva elementa: 1) pravna situacija nastala zaključenjem ugovora o kreditu prije dana pristupanja Hrvatske Europskoj uniji proizvodi pravne učinke i nakon toga dana i 2) nacionalni sud zasigurno zna zašto mu trebaju odgovori na postavljena pitanja.

3.6. Meritorna odluka Suda Europske unije o usklađenosti Zakona o ništetnosti s pravom Europske unije

Odgovarajući na prvo pitanje Općinskoga suda u Rijeci, Sud Europske unije koncentrirao se na tumačenje članaka 56. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, s jedne strane, i na sadržaj Zakona o ništetnosti, s druge strane, posebno na

60 Presuda *Milivojević*, točka 48.

odredbu prema kojoj su ugovori o kreditu (i na njima utemeljeni pravni poslovi) sklopljeni na području Republike Hrvatske između dužnikâ i vjerovnikâ s poslovnim nastanom u drugoj državi članici koji ne raspolazu odobrenjem koje hrvatska nadležna tijela izdaju za obavljanje njihove djelatnosti na njezinu području ništetni od dana svojeg sklapanja, čak i ako su bili sklopljeni prije stupanja na snagu navedenog propisa.

Luksemburški sud započeo je svoju analizu navodeći da se Zakon o ništetnosti odnosi na financijske usluge koje pružaju strane kreditne institucije, i da se takve transakcije profesionalnog odobravanja kredita u načelu odnose kako na slobodno pružanje usluga u smislu članka 56. i sljedećih Ugovora o funkcioniranju Europske unije tako i na slobodno kretanje kapitala u smislu njegova članka 63. i sljedećih⁶¹. Stoga valja razmotriti u kojoj mjeri ostvarivanje tih sloboda utječe na te temeljne slobode i prevladava li u okolnostima slučaja u glavnom postupku jedna od njih u odnosu na drugu⁶².

Budući da se Zakonom o ništetnosti propisuje ništetnost svih ugovora koje u Hrvatskoj sklopi neovlašteni vjerovnik sa sjedištem izvan nje, učinak takvog pravnog uređenja jest taj da ono utječe na pristup gospodarskih subjekata s poslovnim nastanom u drugim državama članicama, koji ne ispunjavaju uvjete određene tim propisom, pružanju financijskih usluga na hrvatskom tržištu i tako prevladavajuće utječe na slobodno pružanje usluga⁶³. Zbog tog je razloga ispitao postoji li povreda prava Unije samo u kontekstu članka

56. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Sud Europske unije najprije je objasnio sadržaj članka 56. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Tim se člankom zabranjuju dva aspekta nacionalnih intervencija. S jedne strane, njime se zabranjuje svaka diskriminacija prema pružatelju usluga s poslovnim nastanom u drugoj državi članici na osnovi njegove državne pripadnosti. S druge strane, zabranjuje se svako ograničenje, čak i ako se ono na jednak način primjenjuje na domaće pružatelje usluga i na one iz drugih država članica, kad je ono takve prirode da zabranjuje, otežava ili čini manje privlačnima djelatnosti pružatelja usluga koji ima poslovni nastan u drugoj državi članici u kojoj zakonito pruža istovrsne usluge⁶⁴.

Potom je analizirao pravni okvir na snazi u Republici Hrvatskoj kojim su uređeni ugovori o kreditu. Naveo je da je ništetnost takvih ugovora sklopljenih s neovlaštenim vjerovnikom istodobno propisana izmijenjenim Zakonom o potrošačkom kreditiranju i Zakonom o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima. Međutim, našao je da područje primjene tih dvaju zakona nije istovjetno; Zakon o ništetnosti primjenjuje se na sve ugovore o kreditu, uključujući one koji su sklopljeni u profesionalne svrhe, dok se Zakon o potrošačkom kreditiranju odnosi samo na potrošačke ugovore⁶⁵.

Sud Europske unije pronašao je još jednu razliku između tih dvaju zakona. Pozvao se na tumačenje izmijenjenog Zakona o potrošačkom kreditiranju koje je dao Vrhovni sud Republike Hrvatske, iz kojeg proizlazi da se na temelju tog zakona ni-

61 Presuda *Milivojević*, točka 53.

62 Presuda *Milivojević*, točka 54.

63 Presuda *Milivojević*, točka 55.

64 Presuda *Milivojević*, točka 57.

65 Presuda *Milivojević*, točka 59.

štetnost potrošačkih ugovora o kreditu sklopljenih s neovlaštenim vjerovnikom ne primjenjuje retroaktivno na situacije koje su prethodile njegovu stupanju na snagu, odnosno na situacije prije 30. rujna 2015.⁶⁶ Zaključio je da se do 30. rujna 2015. hrvatskim pravom provodila izravna diskriminacija prema vjerovnicima s poslovnim nastanom izvan Hrvatske, nakon kojeg je datuma ništetnost ugovora o kreditu sklopljenih s neovlaštenim vjerovnikom proširena na ugovore s vjerovnicima s poslovnim nastanom u toj državi članici⁶⁷. Budući da je nakon tog datuma uređenje ništetnosti bilo jednako primjenjivo na sve neovlaštene vjerovnike, Luksemburški je sud zaključio da Zakon o ništetnosti ograničava, ali samo u pogledu tog razdoblja, ostvarivanje slobodnog pružanja usluga⁶⁸. U nastavku obrazloženja Sud Europske unije ispitao je može li se ciljevima koji su se željeli postići tim zakonom opravdati odstupanje od članka 56. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Na temelju analize argumentacije hrvatske vlade i vlastite sudske prakse zaključio je da se to ograničenje ne može opravdati⁶⁹.

Vraćajući se na zaključak Suda Europske unije o postojanju diskriminacije u vremenskom razdoblju od 1. rujna 2013. (dana hrvatskog pristupanja Uniji) do 30. rujna 2015. (dana stupanja na snagu izmjena Zakona o potrošačkom kreditiranju), valja navesti da se zaključak Suda Europske unije temelji na pogrešnom pravnom shvaćanju. Točno je da je Vrhovni sud Republike Hrvatske iznio stajalište na koje se pozvao Luksemburški sud. Međutim,

Sud Europske unije nije se uopće osvrnuo na činjenicu da je i Ustavni sud Republike Hrvatske donio odluku o pitanju retroaktivnosti članka 19.j Zakona o potrošačkom kreditiranju, kojim je propisana ništetnost ugovora o kreditu sklopljenih s „neovlaštenim“ stranim financijskim institucijama. Hrvatski Ustavni sud smatra da odredba tog članka ima kvazi-retroaktivni učinak u odnosu na situacije koje su još u tijeku, gdje kredit s osnove ugovora o kreditu nije u cijelosti isplaćen⁷⁰.

Da stajališta Ustavnoga suda imaju prednost pred stajalištima Vrhovnoga suda nije nikakva novost. To je uostalom i potvrdio predsjednik Vrhovnoga suda na saborskoj raspravi upitan upravo o toj nejednakoj praksi dvaju najviših hrvatskih sudova⁷¹.

S time u vezi valja postaviti sljedeće pitanje: kako to da Sud Europske unije nije uzeo u obzir odluku Ustavnoga suda Republike Hrvatske u kojoj je odlučio o nepravom povratnom djelovanju članka 19.j Zakona o potrošačkom kreditiranju? Očito mu Općinski sud u Rijeci nije predočio taj podatak. Osim toga, ako se uzme u obzir ustaljena praksa Suda Europske unije da ne ispituje pravni i činjenični okvir upućenog pitanja, niti dopušta da se dovedu u pitanje zaključci suda koji mu je to pitanje uputio, razvidno je da mu navedeno stajalište Ustavnoga suda Republike Hrvatske nije ni moglo biti poznato.

O tome bi li saznanje o stajalištu Ustavnoga suda Republike Hrvatske moglo

70 Rješenje Ustavnoga suda Republike Hrvatske broj: U-I-4455/2015 od 4. travnja 2017.

71 Snimka sjednice Hrvatskoga sabora od 23. listopada 2019.; dostupno na: <https://www.sabor.hr/izvjesce-predsjednika-vrhovnog-suda-o-stanju-sudbene-vlasti-za-2018-podnositelj-predsjednik?t=111144&tid=208066>.

66 Presuda *Milivojević*, točka 61.

67 Presuda *Milivojević*, točka 62.

68 Presuda *Milivojević*, točka 63.

69 Presuda *Milivojević*, točke 64. do 75.

utjecati na konačnu odluku Luksemburškog suda u predmetu *Milivojević*, može se samo nagađati. Međutim, imajući u vidu da se zaključak o usklađenosti Zakona o ništetnosti s pravom Unije temelji isključivo na jednom elementu, i to na postojanju diskriminacije u točno određenom vremenskom razdoblju⁷², ovaj je autor sklon razmišljanju da bi uklanjanje te diskriminacije moglo dovesti do kompatibilnosti toga zakona s pravom Unije.

4. Rješenje *R. D. i A. D.*

4.1. Činjenice i postavljena pitanja

Činjenični okvir postupka koji je pokrenut pred Općinskim sudom u Zadru gotovo je istovjetan onomu koji se vodio pred Općinskim sudom u Rijeci.

Hrvatski građani *R. D. i A. D.* pokrenuli su parnični postupak protiv štedionice osnovane u Austriji tražeći utvrđenje ništetnosti⁷³ dvaju ugovora o kreditu koji su s tom štedionicom sklopljeni. Osim toga, oni traže brisanje založnog prava na nekretninama koje se nalaze u Hrvatskoj, koje je upisano kao osiguranje tražbina nastalih iz tih ugovora. Navedeni ugovori o kreditu i ugovori o osiguranju novčane tražbine zasnivanjem založnog prava sklopljeni su tijekom 2007. i 2008. godine.

Tužitelji su u glavnom postupku tvrdili da su navedeni ugovori protivni Ustavu Republike Hrvatske, Zakonu o kreditnim institucijama i drugim prisilnim propisima. Isticali su da kao potrošači nisu bili

uredno obaviješteni o posljedicama koje proizlaze iz ugovora koje su sklopili te da tužena austrijska štedionica nije imala odobrenje Hrvatske narodne banke koje se u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu zahtijeva za pružanje usluga kreditiranja.

U postupku nije bilo sporno da je tužena kreditna institucija vjerovnik s poslovnim nastanom u drugoj državi članici, a ne u Republici Hrvatskoj, i da ista u vrijeme sklapanja ugovora nije raspolagala potrebnim odobrenjem Hrvatske narodne banke za odobravanje kredita u Hrvatskoj. Ono što je među strankama bilo sporno jesu činjenične okolnosti koje se odnose na mjesto sklapanja ugovora. Isto kao i u predmetu *Milivojević*, i u ovom postupku tuženik je isticao stajalište da su ti ugovori bili sklopljeni u Austriji, dok su tužitelji *R. D. i A. D.* tvrdili da su ti ugovori bili sklopljeni u Hrvatskoj⁷⁴.

Kako bi razjasnio sporne elemente, posebno one vezane za primjenu materijalnog prava, Općinski sud u Zadru postavio je Sudu Europske unije deset pitanja⁷⁵:

1. Koji je doseg i opseg zaštite potrošača iz Direktive [2011/83] i Direktive [2014/17]?
2. [Jesu] li tužitelji potrošači u smislu odredaba Direktive [2011/83] i Direktive [2014/17], a s obzirom na to da tuženik osporava tužiteljima status potrošača?
3. [Protivi] li [s]e nacionalna odredba iz članka 3. stavka 1. točke (a) Zakon[a] o potrošačkom kreditiranju odredba-

⁷² Presuda *Milivojević*, točke 61. do 63.

⁷³ U rješenju *R. D. i A. D.* pogrešno se spominje pojam „poništaj“ ugovora o kreditu, što prema hrvatskom pravu znači utvrđenje pobijivosti. Ono što su stranke zahtijevale u postupku pred Općinskim sudom u Zadru jest utvrđenje ništetnosti ugovora o kreditu. Vidjeti rješenje *R. D. i A. D.*, točka 19.

⁷⁴ Rješenje *R. D. i A. D.*, točke 19. do 22.

⁷⁵ Zahtjev za prethodnu odluku koji je 2. travnja 2019. uputio Općinski sud u Zadru (Hrvatska) – *R. D., A. D. protiv Raiffeisenbanke St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen* (Predmet C-277/19), Službeni list Europske unije, br. C 187/2019, str. 53.

ma iz članka 4. Direktive [2014/17] i članka 3. Direktive [2008/48] te ostalim ciljevima i svrsi zaštite potrošača utvrđenima u [p]reambuli Direktive [2014/17], budući da se na taj način limitira gornja granica zaštite potrošača na određenu sumu, konkretno [na] 1.000.000 HRK [oko 134.825 eura]?

4. [Treba] li članak 5. stavak 1. Direktive [2014/17] tumačiti na način da – u situaciji kada je tuženik [k]reditna zadruha registriran[a] u Republici Austriji koji nije imao odobrenje HNB-a za obavljanje poslova potrošačkog kreditiranja 2007. i 2008., niti posebno odobrenje Ministarstva financija prema članku [21. Zakona o potrošačkom kreditiranju], niti registrirano predstavništvo ili podružnicu na području RH – [to predstavlja] razlog za utvrđenje ništetnosti ugovora o kreditu i povredu citirane odredbe Direktive jer se na taj način (eventualno) izravno ugrožavaju potrošačka prava fizičkih osoba s područja RH, s obzirom na to da tuženik nije bio podvrgnut propisanom nadzoru koji je utemeljen u prav[u] u svrhu zaštite potrošača i formiranja jedinstvenih standarda i kriterija za kreditiranje potrošača kod hipotekarnih kredita, a kako je navedeno u [p]reambuli Direktive [2014/17]?
5. Može li se smatrati da je u [toj] situaciji došlo do povrede iz članaka 18., 19. i 20. Direktive [2014/17], s obzirom [na to] da savjesnost i poštenje[e] predstavljaju pravni standard, odnosno [je li] pri zaključenju ugovora o kreditu došlo do povrede navedene Direktive, s obzirom [na to] da je kredit dan pod kamatnom stopom [od] 9,4 % EKS, dok je domaćim potrošačima, austrijskim državljanima, tuženik odobravao kredite po kamati od 4 % – članak 1000. [...] Austrijskog ABGB-[a] (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch), a koje su pri tome promjenjive na način da ih tuženik kao kreditna institucija jednostrano mijenja i jedino odobrava kredite samo na temelju zasnivanja hipoteke?
6. Može li se smatrati da je došlo do povreda odredaba Direktive [2014/17] odnosno Direktive [2008/48] i [2013/36] i Uredbe [...] broj 1093/2010, a s obzirom na nacionalnu odredbu iz Zakona o kreditnim institucijama iz članka 2. i nacionalne odredbe iz članka 5. stavka 1. točke 2. Zakona o kreditnim institucijama, da se tuženiku kao kreditnoj instituciji austrijskog prava omogućiti da bez odobrenja i nadzora nacionalnog tijela obavlja poslove potrošačkog kreditiranja za hrvatske građane na području RH i može li se smatrati da u takvoj situaciji nacionalne odredbe citiranih propisa nisu pružile dovoljnu zaštitu fizičkim osobama kao potrošačima koju predviđa Direktiva [2014/17] u članku 5. – nadležna tijela – te da tuženik nije postupao sukladno načelu savjesnosti i poštenja predviđeno[m] u članku 4. ZOO[-a], što za posljedicu ima da su odredbe ugovora o kreditu ništetne?
7. [Postoje] li formalni nedostaci prilikom sklapanja ugovora o kreditu odnosno [je] li u glavnom postupku došlo do povrede odredaba iz članaka 13., 14. i 16. Direktive [2014/17], ugovaranjem članka A ugovora o jednokratnom kreditu – stranica 2., gdje

- piše: „Efektivna godišnja kamatna stopa [iznosi] 9,4 %. Za fiktivnu godišnju kamatnu stopu kod zakašnjenja plaćanja vidi plakat na šalteru“?
8. Može li se smatrati da je u situaciji kao u glavnom postupku došlo do povrede odredaba iz članaka 13., 14. i 16. Direktive [2014/17], [s] obzirom [na to] da su osporavani ugovori o kreditu adhezioni tj. tipski sastavljeni na prethodno formiranim obrascima tuženika, tiskani na njemačkom jeziku i nisu u cijelosti prevedeni na materinji jezik tužitelja, a sklapanju ugovora prethodilo je oglašavanje putem mreže posrednika tuženika (zadruga) u RH, koji posrednici, kao niti sam tuženik, prema hrvatskim propisima nisu imali odobrenje HNB[-a] za obavljanje kreditnih poslova odnosno odobrenje Ministarstva financija za potrošačko kreditiranje na području RH?
  9. Može li se smatrati u situaciji [kao] u glavnom postupku da je došlo do povrede odredaba Direktive 2014/17 odnosno [d]irektiva [2008/48] i [2008/48] i Uredbe (EU) broj 1093/2010 kada nacionalne odredbe, i to članak 2. stavci 1., 2. i 3. i članak 5. stavak 1. točke 1. i 2. iz Zakona o kreditnim institucijama, omogućavaju tuženiku kao kreditnoj instituciji austrijskog prava da bez odobrenja hrvatskog nadzornog nacionalnog tijela obavlja poslove potrošačkog kreditiranja za hrvatske građane na području RH i može li se smatrati da [u] takvoj situaciji ove nacionalne odredbe nisu pružile dovoljnu zaštitu fizičkim osobama kao potrošačima koje predviđa Direktiva [2014/17] u članku 5. – „nadležna tijela“ – da tuženik nije postupao sukladno savjesnosti i poštenj[u] predviđen[ima] u članku 4. ZOO[-a], što za posljedicu ima ništetnost odredbi ugovora o kreditu?
  10. [Je] li nepostojanje adekvatnih propisa implementiranih u hrvatsko nacionalno zakonodavstvo u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu 2007. i 2008. godine koji bi detaljno regulirali mogućnosti te uvjete zaduživanja hrvatskih građana u inozemstvu uzrokovalo bitnu neravnotežu u položaju s jedne strane korisnika kredita, a s druge strane banke, te ih je ta pravna praznina ostavila nezaštićenima, a što bi bilo u suprotnosti s odredbama Direktive [2014/17] te članka 13. iste Direktive?”
- Pregledom postavljenih pitanja razvidno je da Općinski sud u Zadru nigdje ne spominje Zakon o ništetnosti. Je li moguće da je taj sud „zaboravio“ na mogućnost primjene Zakona o ništetnosti na činjenični okvir koji se pred njim pojavio?
- Neovisno o tome, ono što je važno u ovom predmetu jest to da taj hrvatski sud traži smjernice radi utvrđenja nevaljanosti ugovora o kreditu koji ima sljedeće karakteristike: 1) sklopljen je prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji, 2) sklopljen je sa stranom financijskom institucijom koja u vrijeme njegova sklapanja nije imala potrebno odobrenje hrvatskog nadležnog tijela za poslovanje na njezinu području i 3) na njega bi se, prema hrvatskom pravu, trebala primijeniti odredba članka 19.j Zakona o potrošačkom kreditiranju, koja ima kvazi-retroaktivnu primjenu.
- Na temelju tako postavljenog činjeničnog i pravnog okvira razvidno je da su zahtjevi formulirani u predmetima *Milivojeć i R. D. i A. D.* istovjetni. Međutim, Sud Europske unije u rješenju predmeta *R. D. i A. D.* iznio

je stajalište koje je upravo suprotno stajalištu iznesenom u predmetu *Milivojević*.

4.2. Stajalište Suda Europske unije o njegovoj očitom nadležnosti

Svoju analizu Sud Europske unije započeo je navođenjem da na temelju članka 53. stavka 2. Poslovnika, može, kada je očito nenadležan za odlučivanje u nekom predmetu i nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, u svakom trenutku odlučiti obrazloženim rješenjem, bez poduzimanja daljnjih koraka u postupku. I upravo je to bio slučaj u predmetu *R. D. i A. D.*⁷⁶

Naime, u tom predmetu Sud Europske unije nije zakazao javnu raspravu niti je dopustio otvorenu konfrontaciju različitih stajališta o svojoj nadležnosti, koja je možda mogla rezultirati usporedbom činjeničnog i pravnog okvira s onim u predmetu *Milivojević*. Umjesto toga, Sud Europske unije odlučio je odmah i bez suviše rasprave oglasiti očito nenadležnim za odlučivanje u povodu zahtjeva za prethodnu odluku Općinskoga suda u Zadru. U rješenju *R. D. i A. D.* Sud Europske unije istaknuo je da u tom slučaju iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da su dva ugovora o potrošačkom kreditu o kojima je riječ u glavnom postupku sklopljena 2007. i 2008., to jest prije 1. srpnja 2013., datuma pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji. Pozivajući se na svoju raniju praksu⁷⁷, naveo je da je nadležan tumačiti pravo Unije u pogledu njegove

primjene u državi članici isključivo od dana njezina pristupanja Uniji⁷⁸. Kada je riječ o potrošačkom kreditiranju, taj je sud naveo da je već primijenio navedenu sudsku praksu u pogledu ugovora sklopljenog prije pristupanja države članice Uniji⁷⁹.

Luksemburški sud objasnio je da se, u slučaju nepostojanja posebne odredbe o primjeni odredbe prava Unije u aktu koji se odnosi na uvjete pristupanja države članice, ta odredba treba smatrati odredbom trenutačne primjene koja vezuje tu državu članicu od dana njezina pristupanja, tako da se ona primjenjuje na buduće učinke situacija koje su nastale prije pristupanja te nove države članice Uniji⁸⁰. Pojednostavljeno rečeno, kao i u presudi *Milivojević*, Sud Europske unije razlikuje dvije vrste učinaka koje proizvodi predmetni ugovor: učinke koji su nastali prije hrvatskog pristupanja Uniji i učinke koji su nastali poslije tog pristupanja.

Međutim, za razliku od presude *Milivojević*, u predmetu *R. D. i A. D.* prethodna pitanja odnose se isključivo na tumačenje odredbi prava Unije koje se odnose na valjanost ugovora o kreditu na temelju elemenata koji postoje na dan sklapanja tih ugovora, poput vjerovnikova odobrenja, provjere kreditne sposobnosti dužnikâ i informacija prije sklapanja ugovora koje im se trebaju pružiti⁸¹. U tom kontekstu, budući učinci navedenih ugovora nisu obuhvaćeni prethodnim pitanjima⁸².

78 Rješenje *R. D. i A. D.*, točke 27. do 28.

79 Rješenje od 8. studenoga 2012., SKP, C-433/11, EU:C:2012:702, rješenje i od 3. travnja 2014., *Pohotovost*, C-153/13, EU:C:2014:1854.

80 Rješenje *R. D. i A. D.*, točka 29.

81 Rješenje *R. D. i A. D.*, točka 30.

82 Takvo stajalište Suda Europske unije izraženo je u više odluka. Vidjeti rješenje od 3. srpnja 2014., *Tudoran*, C-92/14,

76 Rješenje *R. D. i A. D.*, točka 24.

77 Rješenje od 5. studenoga 2014., *VG Vodoposkrba*, C-254/14, EU:C:2014:2354. Za kratak osvrt na tu presudu vidjeti Materljan, I., Hrvatski predmeti na sudovima Europske unije, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, vol. X, 1/2019., str. 220. i 224. do 225.

Na temelju navedenog, Sud Europske unije zaključio je da je očito nenadležan za odlučivanje o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio Općinski sud u Zadru.

5. Analiza

5.1. Osvrt na činjenični okvir

Element koji nije toliko bitan, ali koji odmah upada u oči, odnosi se na osobe koje su sudjelovale u radu Suda Europske unije prilikom donošenja presude *Milivojević* i rješenje *R. D. i A. D.* Naime, prije donošenja navedenih odluka konzultiran je isti nezavisni odvjetnik, a dvojice sudaca sudjelovalo je u donošenju obiju odluka. Stoga se ne može tvrditi da je, prilikom donošenja potonjeg rješenja kojim se Sud Europske unije proglasio očito nenadležnim, sucima „promakla” problematika zaduživanja hrvatskih građana kod stranih štedionica. Posebno kad se ima u vidu da je u obama predmetima tužena ista financijska institucija.

Nadalje, izloženo činjenično stanje ostavlja prostora za nedoumice. Kao prvo, nije jasno gdje je sklopljen sporni ugovor o kreditu; je li sklopljen na području Republike Hrvatske ili Republike Austrije. To je činjenično pitanje važno jer o njemu ne ovisi samo primjena Zakona o ništetnosti i Zakona o potrošačkom kreditiranju, već i ocjena treba li na konkretni slučaj primijeniti hrvatsko ili austrijsko zakonodavstvo. Važnost utvrđivanja mjesta sklapanja ugovora istaknuta je u presudi *Milivojević*⁸³, ali i u drugostupanjskim odlukama hrvatskih sudova kojima su ukidane prvostupanjske odluke, ako ta okolnost ne bi bila jasno utvrđena⁸⁴.

EU:C:2014:2051.

83 Presuda *Milivojević*, točka 46.

84 Vidjeti, primjerice, rješenje Županijskoga

Kada je riječ o potrošačkom kreditiranju, okolnost gdje je ugovor sklopljen ne utječe na nadležnost suda. Naime, preporuka hrvatskih sudaca visokih sudova je da su na temelju Uredbe br. 1215/2012⁸⁵ oni uvijek nadležni za odlučivanje o ništetnosti ugovora o kreditu, pa čak i kad je takav ugovor sklopljen u Austriji. Razlika u tom slučaju postoji samo u primjeni materijalnog prava na temelju kojeg će se utvrditi postojanje razloga za ništetnost takvih ugovora⁸⁶, s obzirom na mjesto zaključenja i ispunjenja ugovora o kreditu⁸⁷.

U velikom broju predmeta nije bilo nimalo lako utvrditi okolnost gdje je ugovor sklopljen. Naime, moguće je da je ugovor o kreditu fizički potpisan u Austriji. Međutim,

suda u Puli, Gž-638/16 od 8. siječnja 2018., rješenje Županijskoga suda u Varaždinu, Gž-451/17 od 14. rujna 2017. i rješenje Županijskoga suda u Varaždinu, Gž-1512/16 od 8. veljače 2018.

85 Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskoga parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, Službeni list Europske unije, L 351/2012, str. 1. (posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289.

86 Radi se o paragrafima 1333. i 1000. Općega građanskog zakonika (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) te paragrafu 6. stavku 1. točka 14. Zakona o zaštiti potrošača (Konsumentenschutzgesetz).

87 Referat Damira Ronića, suca Županijskoga suda u Varaždinu, Stalna služba u Koprivnici, sa zajedničkog sastanka Vrhovnoga suda Republike Hrvatske s predsjednicima građanskih odjela županijskih sudova u Republici Hrvatskoj od 11. i 12. travnja 2016., citirano prema Vlasta Horvat-Mataić, Zinka Bulka, Zakon o potrošačkom kreditiranju, Pravosudna akademija, 2016., str. 42., dostupno na: <http://pak.hr/cke/obrazovni%20materijali/Zakon%20o%20potro%20C5%A1a%20C4%8Dkom%20kreditiranju.pdf>.

kada oblik sklapanja ugovora nije njegov bitan sastojak, smatra se da je takav ugovor sklopljen kada su se stranke suglasile o njegovim bitnim elementima⁸⁸. Kada je riječ o ugovoru o kreditu, njegovi bitni sastojci su iznos kredita, uvjeti davanja (odjednom, u ratama, pod uvjetom dostave dokumentacije i sl.) i uvjeti vraćanja (vrijeme vraćanja, obročna isplata i sl.)⁸⁹. Ovdje valja skrenuti pozornost da je većina takvih ugovora osigurana osnivanjem zaloga na nekretnini. Međutim, za razliku od ugovora o kreditu na temelju zaloga vrijednosnih papira, kod kojega je davanje zaloga na vrijednosnom papiru bitan sastojak ugovora⁹⁰, kod „običnog“ ugovora o kreditu njegovo osiguranje davanjem zaloga na nekretnini nije bitan sastojak ugovora.

Vrlo je važno utvrditi sve okolnosti nastanka ugovornog odnosa između stranaka, uz ostalo, način poslovanja stranog društva u Hrvatskoj, je li ono kredite u Hrvatskoj nudilo preko posrednika, preko oglasa ili na neki drugi način, gdje su se odvijali pregovori s budućim dužnikom i sl. Prema tome, ako su se stranke sporazumjele o bitnim sastojcima ugovora na području Republike Hrvatske, trebalo bi smatrati da je ugovor sklopljen u Hrvatskoj, neovisno o tome gdje je on doista potpisan.⁹¹

88 Članak 247. Zakona o obveznim odnosima.

89 Opći propis koji uređuje ugovor o kreditu je Zakon o obveznim odnosima, i to njegovi članci 1021. do 1024.

90 Članak 1026. Zakona o obveznim odnosima.

91 U tom smislu vidjeti presudu i rješenje Županijskoga suda u Velikoj Gorici, Gž-2001/2015 od 13. rujna 2017. U tom je predmetu drugostupanjski sud utvrdio da su se stranke sporazumjele o bitnim sastojcima ugovora u dužnikovu domu i da je slijedom toga ugovor o kreditu zaključen u Republici Hrvatskoj te u tom smislu preinačio prvostupanjsku presudu. Više o po-

Daljnje važno pitanje odnosi se na to je li ugovor o kreditu raskinut i, ako jest, kada. Iz mišljenja nezavisnog odvjetnika danog u predmetu *Milivojević* proizlazi da okolnost nije naročito bitna, s obzirom na to da se nezavisni odvjetnik na nju nije uopće osvrnuo. Sud Europske unije u svojim je odlukama utvrdio da su ugovori o kreditu bili raskinuti prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji, ali ni on nije stavio pretjerani naglasak na tu okolnost.

Za očekivati je da je prije pokretanja glavnih postupaka pred Općinskim sudom u Rijeci i Općinskim sudom u Zadru tužena kreditna institucija pokrenula protiv tužitelja ovršne postupke. Obično ugovori o kreditu sadržavaju odredbu o njegovu jednostranom raskidu u slučaju neplaćanja dospjelih obroka kredita. U tom slučaju, ugovor o kreditu se raskida te se obračunava preostala neplaćena glavnica kredita, koja dospijeva odmah u trenutku raskida ugovora. Tada kreditna institucija može od suda tražiti da se dužnicima naloži plaćanje cjelokupne glavnice uvećane za moguće troškove i naknade zajedno sa zakonskim zateznim kamatama od dana raskida ugovora do isplate ukupne tražbine.

U analiziranim odlukama, Sud Europske unije spominje učinke koje je pravna situacija sklapanja ugovora o kreditu izazvala. Međutim, taj sud nije objasnio koji su to učinci. Prema naravi stvari, može se zaključiti da se učinci odnose na ispunjenje obveza koje proizlaze iz ugovora, na osiguranje kredita zasnivanjem založnog prava na nekretnini ili na određivanje nadležno-

teškoćama primjene Zakona o ništetnosti u praksi hrvatskih sudova vidjeti Vladimir Rončević, Primjena Zakona o ništetnosti u sudskoj praksi, *Notarius-Info*, 27. 8. 2018., dostupno na: <http://www.notarius.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=35148>.

sti suda koji će odlučivati u povodu tužbe. Okolnost da je ugovor o kreditu raskinut prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji ima presudnu ulogu kod donošenja odluke o (ne)nadležnosti Suda Europske unije. Naime, jednom kada je vjerovnik raskinuo ugovor i kada je utvrdio visinu svoje tražbine prema dužniku, sve posljedice pravne situacije sklapanja takvog ugovora svode se na obvezu dužnika da plati nastali dug. I samo ta „posljedica“ još opstoji nakon dana hrvatskog pristupanja Uniji. Svi ostali elementi na kojima se temelji ocjena o ništetnosti ugovora vremenski su vezani za razdoblje kada Hrvatska nije bila dužna primjenjivati pravo Unije, u odnosu na koje Luksemburški sud nije nadležan, i kada je mogla različito tretirati strane u odnosu na domaće financijske institucije.

5.2. Osvrt na nadležnost Suda Europske unije

Ovaj autor slaže se s odlukom koju je Sud Europske unije donio u rješenju *R. D. i A. D.* da nije nadležan za tumačenje prava Unije u pogledu elemenata koji su nastali prije hrvatskog pristupanja Uniji. Stoga, primjenjujući ista mjerila, presuda *Milivojević*, posebno u dijelu koji se odnosi na nadležnost toga suda, trpi ozbiljne kritike. Prije svega, valja istaknuti da je iz obrazloženja presude *Milivojević* i rješenja *R. D. i A. D.* razvidno da Sud Europske unije razlikuje dvije vrste učinaka koje proizvodi predmetni ugovor; učinke koji su nastali prije hrvatskog pristupanja Uniji i učinke koji su nastali poslije pristupanja.

Kada je riječ o primjeni prava Unije *rationae temporis*, u predmetu *Milivojević* Sud Europske unije prihvatio je zaključak nezavisnog odvjetnika da učinci predmetnog ugovora nisu bili dovršeni na dan pristu-

panja Hrvatske Europskoj uniji. Međutim, i prije donošenja te presude Sud Europske unije već je bio donio niz odluka u kojima je odlučio da je nadležan tumačiti pravo Unije u pogledu njegove primjene u državi članici isključivo od dana njezina pristupanja Uniji.

Kada je riječ o potrošačkom kreditiranju, sama činjenica da je takav ugovor bio zaključen prije pristupanja države članice Europskoj uniji bila je dovoljna da se Sud Europske unije oglasi očito nenadležnim.⁹² U tim predmetima, Sud Europske unije nije se upuštao u kvalifikacije je li konkretni ugovor bio u cijelosti izvršen do dana pristupanja države članice Europskoj uniji i je li proizvodio pravne učinke. Dakle, ako bi se navedena sudska praksa primijenila u predmetu *Milivojević*, bilo je za očekivati da će Sud Europske unije biti očito nenadležan za odlučivanje.

Sagledavajući pažljivije stajalište Suda Europske unije izneseno u presudi *Milivojević*, proizlazi kako on smatra da predmetni ugovor još uvijek proizvodi pravne učinke, pozivajući se na činjenicu da je na temelju tog ugovora uspostavljeno hipotekarno osiguranje koje tužiteljica nastoji brisati iz zemljišnih knjiga. Međutim, svi ti elementi nisu presudni kada se sagleda implicitni sadržaj prvog pitanja koji je uputio hrvatski sud. Svojim prvim pitanjem Općinski sud u Rijeci, zapravo, traži upute koje se odnose na ispitivanje ništetnosti ugovora o kreditu, a odluka o tome može se donijeti samo na temelju ocjene elemenata koji su nastali

⁹² Vidjeti, primjerice, rješenje Suda Europske unije od 8. studenoga 2012., *SKP k. s. protiv Kveta Polhošová*, C-433/11, EU:C:2012:702, točku 35. i rješenje Suda Europske unije od 3. travnja 2013., *Pohotovost s. r. o. protiv Jána Soroke*, C-153/13, EU:C:2014:1854, točka 24.

prije hrvatskog pristupanja Uniji. Naime, na temelju Zakona o ništetnosti, ništetnost ugovora o kreditu vezana je uz nepostojanje posebnog odobrenja za poslovanje davatelja kredita, a ta je okolnost vremenski ograničena na dan sklapanja ugovora. Ugovor o osnivanju hipotekarnog osiguranja sklopljen je neposredno nakon ugovora o kreditu, te je i taj ugovor vremenski ograničen na razdoblje prije hrvatskog pristupanja Europskoj uniji.

Stječe se dojam da Sud Europske unije, isto kao i nezavisni odvjetnik, poistovjećuje institute ništetnosti i poboynosti. To je razvidno i iz izričaja rješenja *R. D. i A. D.*, u kojemu se navodi da se spor u glavnom postupku vodi „o tužbi za poništenje dvaju ugovora o kreditu”.⁹³ Naime, valja navesti da tužiteljica ne traži poništenje ugovora o kreditu (utvrđenje njegove poboynosti), već utvrđenje njegove ništetnosti.

U hrvatskom pravnom sustavu razlikuju se dvije vrste nevaljanosti ugovora: poboynost⁹⁴ i ništetnost. Temeljna razlika između tih dvaju instituta nije samo u razlozima poboynosti odnosno ništetnosti ugovora, već i u pravnim učincima koje takvi ugovori proizvode. Kada je riječ o poboynim ugovorima, oni proizvode pravne učinke dok se ne ponište odlukom suda, dok se kod ništetnih ugovora smatra da oni uopće nisu proizveli pravne učinke. Osim toga, ništetnost nikad ne ovisi o okolnostima koje su nastupile kasnije, nakon sklapanja ugovora. Prema tome, na temelju primjene Zakona o ništetnosti, uvijek se ispituje je su li bili ispunjeni uvjeti za utvrđenje ništavosti ugovora u vrijeme njegova sklapanja. Kada

se radi o ništetnosti ugovora o kreditu sklopljenih prije hrvatskog pristupanja Uniji, pitanje je li ta situacija proizvela učinke ne bi trebalo biti relevantno. U tom slučaju, činjenične i pravne elemente o kojima ovisi valjanost ugovora o kreditu ne bi trebalo ispitati u kontekstu prava Unije, s obzirom na to da se uvijek radi o elementima koji su nastupili u vrijeme kada Hrvatska nije bila dužna primjenjivati pravo Unije.

Osim toga, iz obrazloženja je razvidno i to da je kreditna institucija raskinula ugovor o kreditu zbog njegova neplaćanja. To je vrlo važna okolnost, i ona predstavljala dodatni element koji konkretni slučaj ograničuje na vrijeme prije pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Naime, ako je ugovor o kreditu raskinut i ako je, stoga, glavnica koju kreditna institucija potražuje dospjela prije pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, tada doista ne bi postojao niti jedan razlog za primjenu prava Unije u kontekstu utvrđenja ništetnosti toga ugovora. Činjenica da tražbina kreditne institucije nije plaćena i da se još uvijek vodi postupak o tome ne predstavlja situaciju koja je nastala prije, ali koja nastavlja proizvoditi „buduće učinke” i nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji.

6. Umjesto zaključka

Dok je presuda *Milivojević* izazvala burne reakcije u hrvatskim medijima, rješenje *R. D. i A. D.* ostalo je neprimijećeno. Valja si postaviti sljedeće pitanje: utječe li potonja odluka na primjenu presude *Milivojević*? Ovaj autor smatra da utječe.

U presudi *Milivojević* Sud Europske unije razlaže kako je Zakon o ništetnosti diskriminatoran i kako ograničava slobode pružanja usluga i kretanja kapitala u odnosu na strane financijske institucije. Osnovni

⁹³ Rješenje *R. D. i A. D.*, točka 19.

⁹⁴ Članci 330. do 335. Zakona o obveznim odnosima.

razlog za takvu odluku je okolnost da je Zakon o ništetnosti usmjeren samo na strane pravne osobe, dok ista sankcija nije predviđena i za domaća kreditna društva. Sud Europske unije taj je zakon usporedio sa Zakonom o potrošačkom kreditiranju koji također predviđa ništetnost ugovora o kreditu, ali pod drukčijim uvjetima. Elementi koje je uzео u obzir su sljedeći: taj se zakon primjenjuje samo na potrošače (fizičke, a ne pravne osobe) i na ugovore do određenog iznosa i on nema retroaktivnu primjenu. Upravo su ga ti razlozi nagnali na zaključak o postojanju diskriminacije stranih kreditnih društava.

Međutim, Zakon o potrošačkom kreditiranju ima kvazi-retroaktivnu primjenu. Drugim riječima, primjenjuje se na situacije koje se pojavljuju u predmetima u kojima se traži utvrđenje ništetnosti ugovora o kreditu.

Iako je ta odluka Suda Europske unije u skladu s njegovom dosadašnjom praksom glede temeljnih sloboda, njegovu argumentaciju valja ipak sagledati kroz prizmu činjenica koje se u predmetima protiv stranih kreditnih institucija pojavljuju pred hrvatskim sudovima. A to je činjenica da su ugovori o kreditu sklopljeni prije nego je Republika Hrvatska pristupila Europskoj uniji. Sagledavajući dihotomiju učinaka koje proizvode ugovori o kreditu u analiziranim predmetima (učinci koji su nastupili prije hrvatskog pristupanja Uniji i učinci koji su nastupili nakon toga), ovaj autor smatra da se Sud Europske unije ne bi trebao upuštati u ocjenu elemenata koji su nastupili prije 1. srpnja 2013. Kao što je to naveo u rješenju *A. D. i R. D.*, taj sud nije nadležan za ocjenu elemenata koji postoje na dan sklapanja tih ugovora, poput vjerovnikova odobrenja, provjere kreditne sposobnosti dužnikâ i informacija prije sklapanja ugovora koje im

se trebaju pružiti, s obzirom na to da se ne radi o „budućim učincima ugovora”, koji su nastali nakon hrvatskog pristupanja Uniji. Ako Sud Europske unije nije nadležan za primjenu prava Unije na elemente koji su nastali prije 1. srpnja 2013., mogu li hrvatski suci ipak primijeniti Zakon o ništetnosti kada ocjenjuju ništetnost ugovora o kreditu sklopljenih prije toga dana?

Odgovor na to pitanje teško je sa sigurnošću dati. No u ovoj fazi moguće je uputiti Sudu Europske unije treći zahtjev za prethodnu odluku, u kojemu bi se od tog suda zatražilo da razjasni sve elemente koji su do sada ostali otvoreni.

Kao prvo, valja ukazati Sudu Europske unije da prilikom donošenja presude *Milivojević* nije imao na raspolaganju sve pravne elemente slučaja, posebno stajalište Ustavnoga suda Republike Hrvatske o kvazi-retroaktivnom učinku članka 19.j Zakona o potrošačkom kreditiranju. Ima li i dalje Zakon o ništetnosti diskriminatornu narav, ako se oduzme jedan od glavnih stupova te odluke, a to je da je u razdoblju od 1. srpnja 2013. do 30. rujna 2015. Hrvatska provodila izravnu diskriminaciju između stranih i domaćih financijskih institucija.

Kao drugo, u odnosu na ugovore o kreditu sklopljene prije hrvatskog pristupanja Uniji, imajući u vidu rješenje *R. D. i A. D.*, valja razjasniti mogu li hrvatski sudovi prilikom ocjene elemenata ništetnosti koji su postojali u vrijeme sklapanja tih ugovora primijeniti Zakon o ništetnosti ili su i za vremensko razdoblje vezani pravom Unije. Nova odluka Suda Europske unije može razriješiti sve dvojbe oko primjene Zakona o ništetnosti. Tako bi se možda počelo privoditi kraju i rješavati situacije koje su nastale neodgovornim kreditiranjem i zaduživanjem prije gotovo 20 godina.

Nejasnoće u normiranosti novog uređenja revizije i utjecaj novih pravila o reviziji na ustavnosudske postupke u povodu ustavnih tužbi protiv odluka sudova u parničnom postupku

Sažetak

Dana 1. rujna 2019. godine stupila je na snagu Novela Zakona o parničnom postupku, kojim je bitno reformirana revizijska faza postupka. Novelom je uvedena tzv. revizija po dopušenju, te je ranija tzv. redovita revizija zadržana samo u pogledu taksativno navedenih parničnih postupaka. Novelom Zakona o parničnom postupku intervenirano je i u odredbu članka 400. Zakona o parničnom postupku, kojim je uređena revizija protiv drugostupanjskih rješenja. Predmet analize ovog rada jesu otvorena pitanja dopuštenosti revizije u sporovima radi osporavanja očinstva i majčinstva, kao i dopuštenost revizije protiv rješenja drugostupanjskoga suda kojima se odbacuje tužba, odnosno odbija žalba protiv prvostupanjskoga rješenja kojim je odbačena tužba, a koja se postavljaju zbog nedovoljne preciznosti normi, te zbog zanemarivanja propisa koji uređuju posebne postupke, kao i zbog nedostatnog obrazloženja Konačnog prijedloga Zakona o parničnom postupku. Na kraju se analiziraju reperkusije Novele Zakona o parničnom postupku na opterećenost Ustavnoga suda Republike Hrvatske u postupcima u povodu ustavnih tužbi protiv odluka parničnih sudova.

Ključne riječi: Novela ZPP-a, dopuštenost revizije

Piše:
Klaudio Čurin,
odvjetnik u
Zagrebu

1. Uvod

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku potpuno je reformirana revizijska faza postupka pred Vrhovnim sudom Republike Hrvatske, tako da je uvedena tzv. revizija po dopušenju, uz zadržavanje tzv. redovite revizije u sporovi-

ma o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa, o utvrđivanju majčinstva ili očinstva, u povodu tužbi za zaštitu od diskriminacije, u povodu tužbi radi objave ispravka informacije.

Novo uređenje sadrži niz nejasnoća, koje ostavljaju prostor za različita tumačenja o dopuštenosti revizije, odnosno i dopuštenosti za podnošenje prijedloga za dopuštenje revizije, pri čemu se osobito ističe da je Vrhovni sud Republike Hrvatske u svojoj dosadašnjoj praksi iskazao tendenciju prema restriktivnom tumačenju pravila o dopuštenosti revizije. Osim toga, novo uređenje revizijske faze postupka dovelo je do svojevrstnog skraćivanja redovnog pravnog puta koji je potrebno iscrpiti prije podnošenja ustavne tužbe u smislu odredbe čl. 62. st. 3. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, osim u predmetima iz čl. 385. st. 1. ZPP-a.

2. Dopuštenost revizije protiv odluke u maternitetskim i paternitetskim sporovima

Odredbom čl. 382.a st. 1. ZPP-a propisano je da je revizija uvijek dopuštena u sporovima o utvrđivanju majčinstva ili očinstva, dok nije ništa izrijekom propisano za sporove o osporavanju majčinstva ili očinstva, pri čemu je ostalo nejasno je li intencija zakonodavca bila da se u takvim sporovima ne dopusti revizija, budući da iz teksta Obrazloženja Konačnoga prijedloga Novele ZPP/19 proizlazi da sporovi navedeni u čl. 382.a st. 1. ZPP-a predstavljaju zatvoreni broj (*numerus clausus*) sporova u kojima je dopuštena revizija.

Međutim, takav zaključak ne bi bio u skladu sa sadržajem odredaba čl. 399. i čl. 407. Obiteljskoga zakona, koje izrijekom propisuju da se na pravne lijekove u postupcima osporavanja majčinstva odnosno očinstva, primjenjuju odredbe o pravnim lijekovima propisanim za utvrđivanje majčinstva i očinstva, što pak ostavlja prostor za tumačenje dopuštenosti revizije prema općim metodama tumačenja pravnih normi. U

tom se pogledu otvaraju mnogobrojni problemi, s obzirom na to da je Novela ZPP/19 kasniji propis u odnosu na ObZ, pitanje specijalnosti propisa i slično.

Naime, jedno od mogućih tumačenja bilo bi da Novela ZPP/19, kao *lex posterior* derogira norme ObZ-a koje propisuju primjenu odredbi čl. 399. i čl. 407. ObZ-a, pri čemu pitanje specijalnosti propisa valja tumačiti ne samo prema materiji koju uređuje propis u kojem je norma sadržana, već i prema materiji koju uređuje sama sporna norma, što otvara pitanje jesu li uopće norme čl. 399. i čl. 407. ObZ-a specijalne u odnosu na normu čl. 382.a st. 1. alineja 2. ZPP-a, jer je materija koju uređuju identična – *dopuštenost revizije*. Prihvaćanjem takvog tumačenja, moglo bi se doći do zaključka da Novela ZPP/19 kao *lex posterior* derogira norme čl. 399. i čl. 407. ObZ-a koji je *lex prior*.

Međutim, da stvari ne bi bile prejednostavne, ističe se da je nakon stupanja na snagu Novele ZPP/19 izvršena manja izmjena Obiteljskoga zakona, čija je intencija bila usklađivanje s odredbama novog Zakona o sustavu državne uprave, no može se opravdano smatrati da bi zakonodavac, da je smatrao odredbe čl. 399. i čl. 407. opsoletnima u pogledu dopuštenosti revizije, brisao ih iz teksta ObZ-a, što nije učinjeno.

Autor ovog rada smatra da pri traženju odgovora na pitanje je li na temelju odredbe čl. 68. Novele ZPP/19, kojom je u tekst ZPP-a unesena novelirana odredba čl. 382.a st. 1., došlo do derogiranja odredbi čl. 399. i čl. 407. ObZ-a u smislu dopuštenosti revizije u sporovima radi osporavanja majčinstva i očinstva valja poći od zahtjeva „svakog pravnog sistema [...] da među normama koje ga tvore nema antinomija“, osobito s obzirom na to da se radi o odredbama pravnih normi koje ni gramatički nisu antinomne. Pri tome osobito valja voditi računa da se

čini da je intencija zakonodavca pri donošenju Novele ZPP/19 bila da se zadrži postojeće rješenje, prema kojem je u svim materinitetskim i paternitetskim sporovima bila dopuštena tzv. redovita revizija.

Stoga autor smatra da bi valjalo tumačiti da bi i u sporovima pokrenutima radi osporavanja majčinstva i očinstva bila dopuštena tzv. redovita revizija, u skladu s odredbama čl. 385. st. 1. alineja 3. ZPP-a u vezi s čl. 399. odnosno čl. 407. ObZ-a. Pri tome postoji i opravdana bojazan drukčijeg, tj. restriktivnijeg, tumačenja u praksi Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, koji je u svojoj praksi iznjedrio stajalište da u antidiskriminacijskim postupcima, prije donošenja Novele ZPP/19, nije bila dopuštena tzv. redovita revizija, unatoč tome što je odredbom čl. 23. ZSD-a bilo izrijekom propisano da je u antidiskriminacijskim postupcima revizija uvijek dopuštena, te je i u Obrazloženju Konačnoga prijedloga ZSD-a izrijekom bilo navedeno: „Zbog važnosti zaštite jednakosti kao ustavne vrednote i ljudskoga prava, određuje se da će u posebnim antidiskriminacijskim postupcima revizija uvijek biti dopuštena.“

3. Dopuštenost revizije protiv rješenja kojim se odbacuje tužba

Odredbom čl. 400. st. 1. noveliranog ZPP-a propisano je da „*stranke mogu podnijeti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak o predmetu spora pravomoćno završen*“ time da će se, sukladno čl. 400. st. 3. ZPP-a „[u] postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući [...] način primjenjivati odredbe ovoga Zakona o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji protiv presude, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.“

Ovakva odredba ostavlja otvorenim pitanje dopuštenosti revizije, odnosno prijedloga

za dopuštenje revizije protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je a) *potvrđeno prvostupanjsko rješenje o odbačaju tužbe*, b) *ukinuto prvostupanjsko rješenje i odbačena tužba*.

Naime, rješenje o odbačaju tužbe nije rješenje kojim se odlučuje o predmetu spora, već je riječ o procesnom rješenju kojim se odlučuje o neispunjavanju pozitivnih, odnosno ispunjenju negativnih procesnih pretpostavaka za vođenje postupka, pa stoga rješenje o odbačaju kojim se *a limine* odbacuju tužba, nemaju karakter odluke „o predmetu spora“, pa se takvim tumačenjem može doći do zaključka da nije riječ o odlukama kojima je „*postupak o predmetu spora pravomoćno završen*“, jer je riječ o odlukama kojima se uopće ne odlučuje o predmetu spora, pa bi se moglo izvesti tumačenje da protiv takvih odluka ne bi bilo moguće podnijeti reviziju, odnosno prijedlog za dopuštenje revizije. U prilog takvom tumačenju govori i činjenica da je temeljem odredbe čl. 400. st. 1. ZPP-a prije Novele ZPP/19 revizija bila dopuštena „...*protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak pravomoćno završen u sporovima u kojima bi revizija bila dopuštena protiv drugostupanjske presude (članak 382.)*“ te je Novelom ZPP/19 unesena formulacija da se mora raditi o rješenjima kojima je „*postupak o predmetu spora pravomoćno završen*“ što može ukazivati da se mora raditi o rješenjima koja se odnose na meritum spora – što pak je moguće jedino u postupcima zbog smetanja posjeda, koji su jedini parnični postupci u kojima se meritorno odlučuje rješenjem.

Nasuprot tom tumačenju, zbog nepreciznosti zakonske formulacije moguće je i suprotno tumačenje, jer donošenjem drugostupanjskoga rješenja kojim se odbacuje tužba odnosno žalba dolazi do prestanka litispendinga u odnosu na predmet spora, pa bi se

iz toga moglo zaključiti da je tim rješenjem došlo do okončanja postupka o predmetu spora, iako se ne radi o odluci o predmetu spora. U prilog takvom tumačenju, ukazuje se na odredbu čl. 443. st. 4. ZPP-a, koja uređuje pitanje revizije u posjedovnim parnicama, a koja bi bila potpuno besmislena, kada bi se prihvatilo tumačenje da je već prema samoj odredbi čl. 400. st. 1. ZPP-a reviziju moguće izjaviti samo protiv meritornih rješenja, a ona se donose *isključivo u posjedovnim parnicama*. Nadalje, u prilog stajalištu da je reviziju, pod općim pretpostavkama za dopuštenost revizije, moguće izjaviti i protiv procesnih rješenja kojima se završava postupak, ističe se i odredba čl. 400. st. 2. ZPP-a, kojom je pod pretpostavkama iz čl. 385.a ZPP-a, dopuštena revizija protiv odluke o troškovima postupka, koja se uvijek smatra rješenjem (čl. 129. st. 3. ZPP-a). Autor smatra da bi bilo besmisleno da je revizija dopuštena protiv odluke o troškovima, a ne i u povodu rješenja o odbačaju, jer – unatoč važnosti pitanja naknade troškova, koje je prepoznato i u recentnoj praksi Ustavnog suda Republike Hrvatske – autor smatra da je riječ o mnogo važnijim odlukama, kojima se odlučuje o *pravu na sud* koje proizlazi iz prava na pravično suđenje, zajamčenog odredbom čl. 29. st. 1. Ustava, te s obzirom na to da se odredbom čl. 400. st. 1. ZPP-a propisuje svojevrsno *ograničenje prava na pristup Vrhovnom sudu Republike Hrvatske*, te se takva ograničenja moraju tumačiti restriktivno, u skladu s odredbama čl. 16. st. 2. Ustava. Takvo stajalište predstavljalo bi i kontinuitet u postupanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koji je u dosadašnjoj praksi dopuštao revizije protiv rješenja o odbačaju tužbe. Stajalište da bi revizija bila dopuštena protiv „...rješenja o odbacivanju tužbe ili obustavi postupka...“ iznosi sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske Dra-

gan Katić, no bez posebnog obrazloženja zbog čega smatra da bi se tim rješenjima završavao postupak u odnosu na predmet spora.

Slabost drugog tumačenja jest u tome što rješenje o odbačaju tužbe *ne dovodi nužno do prestanka litispendencije*, jer parnica počinje teći tek *dostavom tužbe tuženiku*, pa odbačajem tužbe *prije dostave tužbe tuženiku ne bi dolazilo do prekida litispendencije*, jer *ona ne bi ni nastupila*. Nadalje, postupak je *u odnosu na predmet spora okončan* kada je donesena odluka koja ima učinak presuđene stvari (*rei iudicatae*), jer one odluke koje nemaju takav učinak nisu odluke *o predmetu spora*, već su odluke o postupovnim pitanjima, jer *”pri odbacivanju tužbenog zahtjeva sud nije ni raspravljao meritorno o spornom odnosu, pa odbacivanje ima značenje kao da vjerovnikovi zahtjevi upravljeni sudu i drugim mjerodavnim tijelima [...] nisu ni bili podneseni...”*

Stoga se čini da je zakonodavac pokušavajući razriješiti nejasnoću ranije norme, za koju je smatrao da ne izražava dovoljno jasno da revizija nije dopuštena protiv onih rješenja kojima je odlučeno o incidentalnim pitanjima (npr. novčano kažnjavanje zbog procesne nediscipline), u tekst ZPP-a unio zapravo još nejasniju odredbu, koja će ponovno iziskivati dodatna tumačenja.

4. Posljedice nejasnoća u normiranosti pojedinih pitanja dopuštenosti revizije prema Noveli ZPP/19

S obzirom na nejasnoće koje proizlaze iz gore citiranih normi čl. 382.a st. 1. alineja 2. ZPP-a te čl. 400. st. 1. ZPP-a, pitanje dopuštenosti revizije, odnosno podnošenja prijedloga za reviziju u sporovima radi osporavanja majčinstva i očinstva, te protiv rješenja o odbačaju tužbe, trebat će iznjedruti Vrhovni sud Republike Hrvatske u

konkretnim predmetima, pri čemu – s obzirom na to da će se raditi o pitanjima važnima za pristup Vrhovnome sudu Republike Hrvatske, ako bi Vrhovni sud Republike Hrvatske odlučio zauzeti restriktivan pristup, te bi smatrao da takve revizije/prijedlozi za dopuštenje revizije nisu dopušteni, konačnu će odluku trebati dati Ustavni sud Republike Hrvatske – ako će smatrati da su odluke o odbačaju prijedloga za dopuštenje revizije uopće pojedinačni akti kojima je odlučeno o pravima i obvezama stranaka, u smislu odredbe čl. 62. st. 1. UZUS-a.

5. Utjecaj novih pravila o reviziji na ustavnosudske postupke u povodu ustavnih tužbi protiv odluka sudova u parničnom postupku

Ustavni sud Republike Hrvatske vjerojatno će morati zauzimati konačna stajališta u pogledu prava na pristup Vrhovnome sudu Republike Hrvatske s obzirom na nova pravila o reviziji u sporovima radi osporavanja majčinstva i očinstva i protiv rješenja, no osim toga nova pravila o reviziji imat će značajne reperkusije na opterećenost Ustavnoga suda Republike Hrvatske postupcima u povodu ustavnih tužbi, budući da uređenje revizije iz Novele ZPP/19, uz iznimku postupaka iz čl. 382.a st. 1. ZPP-a, skraćuju redoviti pravni put koji je u parničnom postupku potrebno iscrpiti prije podnošenja ustavne tužbe, u smislu odredbe čl. 62. st. 3. UZUS-a.

Naime, prema novom uređenju revizije, taj izvanredni pravni lijek nikada nije dopušten *per se*, već je za dopuštenje potrebno posebno odobrenje Vrhovnoga suda Republike Hrvatske u povodu prijedloga za dopuštenje revizije. Kako je u povodu dosadašnjeg, sada napuštenog, instituta tzv. *izvanredne revizije* iz čl. 382. st. 2. ZPP-a u verziji prije Novele ZPP/19, Ustavni sud Republike Hrvatske razvio praksu da podnošenje izvanredne re-

vizije „...nema utjecaja na početak tijeka roka za podnošenje ustavne tužbe protiv presude Županijskog suda u Zagrebu, u smislu članka 64. Ustavnog zakona...“ Slijedom ovakva stajališta Ustavnoga suda Republike Hrvatske, s obzirom na to da će revizija prema uređenju nakon Novele ZPP/19, *ex lege* biti dopuštena samo iznimno, svaka stranka koja će smatrati da joj je u postupku pred parničnim sudom povrijeđeno neko od ustavnih prava, trebat će – bez obzira na eventualno podnošenje prijedloga za dopuštenje revizije – podnijeti i ustavnu tužbu Ustavnome sudu Republike Hrvatske, kako ne bi riskirala odbačaj zbog nepravodobnosti.

Jedan od glavnih ciljeva reforme revizijskog postupka bilo je rasterećenje Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, no rješavanjem problema preopterećenosti Vrhovnoga suda, doći će do *dodatnog* opterećenja Ustavnoga suda Republike Hrvatske. Ovo osobito s obzirom na činjenicu da je za pristup Vrhovnome sudu Republike Hrvatske potrebno udovoljiti nizu formalnosti – od obligatornog zastupanja odvjetnika, do toga da će odlučivanje u dva koraka – najprije u povodu prijedloga za dopuštenje revizije, pa potom i u povodu revizije – do pravilnog formuliranja pitanja koje je važno za odluku u sporu i jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu te dostatnog obrazloženja važnosti tog pitanja, dok takve formalnosti nisu predviđene odredbama UZUS-a za podnošenje ustavne tužbe.

S obzirom na to da je odstupanje od ustaljene sudske prakse jedan od razloga zbog kojeg se može tražiti dopuštenje revizije, a istodobno Ustavni sud Republike Hrvatske u svojoj ustaljenoj praksi izražava stajalište da odstupanje od sudske prakse predstavlja i povredu prava na pravično suđenje iz čl. 29. st. 1. Ustava, u aspektu prava na zabranu arbitrarno-

sti, strankama će u svakom slučaju – barem u situacijama u kojima drugostupanjski sud odstupa od ustaljene sudske prakse – ustavna tužba biti *jednostavniji, prihvatljiviji*, a često i – jeftiniji pravni put, s obzirom na to da se u postupku pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske ne plaćaju pristojbe, a prema odredbama Odvjetničke tarife, za ustavnu tužbu propisana je nagrada u visini od 5.000,00 kuna, pa je i odvjetnička nagrada znatno manja za podnošenje ustavne tužbe nego za čak *dva* podneska u revizijskoj fazi postupka, čim vrijednost predmeta spora prelazi iznos od 100.000,00 kuna.

Stoga se čini da novim uređenjem revijske faze postupka nije došlo do rješenja problema, već samo do izbacivanja problema kroz prozor Vrhovnoga suda Republike Hrvatske u dvorište Ustavnoga suda Republike Hrvatske.

6. Zaključak

Novim uređenjem postupka revizije pokušalo se rasteretiti Vrhovni sud Republike Hrvatske njegove preopterećenosti, te se reviziju od pravnog sredstva koje je kao svoj primarni cilj imalo procesnu zaštitu parničnih stranaka u potpunosti usmjerilo prema javnopravnoj funkciji – barem na deklarativnoj razini – radi omogućavanja da Vrhovni sud Republike Hrvatske ostvari svoju ustavnu ulogu ujednačavanja sudske prakse iz čl. 116. st. 1. Ustava.

Međutim, u uređenju nove revizije ostale su značajne nedoumice u pogledu dopuštenosti tzv. redovne revizije iz čl. 382.a. st. 1. alineja 2. ZPP-a u sporovima radi osporavanja majčinstva i očinstva, kao i dopuštenost revizije/prijedloga za dopuštenje revizije protiv rješenja o odbačaju tužbe, na koja pitanja će trebati odgovoriti Vrhovni sud Republike Hrvatske, a u konačnoj instanci možda i Ustavni sud Republike Hrvatske. Do ova-

kve nejasnoće dovelo je ne samo nejasno normativno rješenje, već – možda još i više – šturost i nejasnost obrazloženja Konačnoga prijedloga Novele ZPP/19, koji predstavlja tzv. *travaux préparatoires*, te bi trebao biti – ne samo pomagalo zakonodavcu kod donošenja zakona – već i podloga kod teleološkog tumačenja pravnih normi sadržanih u samom zakonu u njihovoj primjeni u konkretnim predmetima, jer bi se iz njih trebao moći razaznati *cilj* (grč. *telos*) zakonopisca koji je želio ostvariti propisivanjem određene norme. Kako Konačni prijedlog u svom obrazloženju ne sadrži dostatnu podlogu za tumačenje, ostaje na Vrhovnome sudu Republike Hrvatske da iznjedri pravno stajalište o spornim pitanjima, pri čemu se Vrhovni sud Republike Hrvatske ne bi trebao rukovoditi samo svojim rasterećenjem, već i važnošću spornih pitanja za ostvarivanje svoje ustavne uloge iz čl. 116. st. 1. Ustava.

Osim toga, prilikom pripreme Novele ZPP/19, nije se vodilo računa o posljedicama koje će ona imati po cjelokupni pravni sustav, osobito na opterećenost Ustavnoga suda Republike Hrvatske, a s obzirom na to da novouvedeni prijedlog za dopuštenje revizije ne predstavlja redoviti pravni put koji je potrebno iscrpiti prije podnošenja ustavne tužbe, što će – vrlo vjerojatno – dovesti do znatnog povećanja predmeta pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske, pa time nije došlo do rješenja problema, već samo do prebacivanja problema s Vrhovnoga na Ustavni sud.

Konačno rješenje problema preopterećenosti najvišega suda u državi može biti samo znatan napredak kvalitete odluka prvostupanjskih i drugostupanjskih sudova, što će intervencije Vrhovnoga suda Republike Hrvatske u pravomoćne odluke učiniti nepotrebnima, osim u pogledu razvoja prava kroz sudsku praksu.

Stegovna odgovornost sudaca

- s posebnim osvrtom na pravo obrane stegovnog okrivljenika -

Efikasnost pravosuđa u Republici Hrvatskoj nepresušna je tema i uvijek sklizak teren. Upravo radi unaprjeđenja tog segmenta društva (i države) bitno je, uz ostalo, jačati mehanizme neovisnosti sudstva, ali i njihove odgovornosti. Kada govorimo o vladavini prava, nerazdvojni pojam je odgovornost, pa tako i u segmentu odgovornosti sudaca.

Pri tomu ne treba zanemariti da, nerijetko, upiranje na odgovornost nositelja pravosudne vlasti bude samo krinka za napad na njihovu neovisnost.

Neovisnost pravosuđa omogućava pravično i nepristrano suđenje, te štiti pojedinca od samovolje i zlouporabe vlasti. U skladu s time, suci ne mogu samovoljno odlučivati u predmetima, s obzirom na dužnost da sude pravično i nepristrano, držeći se slova zakona. Također, obveza je tih nositelja pravosudne vlasti da cjelokupnim svojim držanjem jačaju dignitet i ugled ove časne profesije. Upravo zato da bi građani (kojima pravosuđe treba biti servis) imali puno povjerenje u pravosuđe, suci moraju biti odgovorni za svoje postupke.

1. Pravna regulativa

1.1. Pregled međunarodnih standarda

Na sedmom Kongresu UN-a za sprječavanje zločina i postupanje prema prijestupnicima, usvojen je međunarodni dokument kao osnova za stegovnu odgovornost sudaca pod nazivom **Osnovna načela neovisnosti pravosuđa**.¹

¹ Sedmi kongres UN-a za sprječavanje zločina i postupanje prema prijestupnicima, Milano, od 26. kolovoza do 6. rujna 1985. godine

Tim dokumentom, uz ostalo, sucima se nalaže ponašanje kojim čuvaju dostojanstvo svog poziva i neovisnost sudstva. Također, tim se načelima predviđa postojanje odgovarajućeg postupka u kojem bi se pravedno razmotrile optužbe protiv sudaca u vezi s njihovim profesionalnim djelovanjem, uz napomenu da se odluke u stegovnim postupcima za udaljenje s dužnosti ili razrješenje imaju donositi u skladu s ustanovljenim pravilima ponašanja sudaca.

Nadalje, Konvencija UN-a protiv korupcije² nalaže državama ugovornicama da unaprijede integritet, poštenje i odgovornost javnih dužnosnika, te da nastoje u svom sustavu primjenjivati kodekse i standarde ponašanja za korektno, časno i pravilno obavljanje funkcija.

Konvencija, imajući u vidu neovisnost pravosuđa te njegovu ključnu ulogu u borbi protiv korupcije, obvezuje države ugovornice na poduzimanje mjera za jačanje integriteta i sprečavanje mogućnosti za korupciju među članovima pravosuđa, uz napomenu da takve mjere mogu uključivati pravila glave ponašanja članova pravosuđa.

Već sljedeće godine, međunarodno profesionalno udruženje sudaca, Sudačka grupa za jačanje integriteta pravosuđa, razvila je standarde etičkog postupanja sudaca, tzv.

Piše:
Sanja Mišević,
odvjetnica
u Osijeku

² Konvencija Ujedinjenih naroda protiv korupcije usvojena je na 58. sjednici Opće skupštine Ujedinjenih naroda održanoj 31. listopada 2003., a inkorporirana u zakonodavstvo Republike Hrvatske Zakonom o potvrđivanju Konvencije UN-a protiv korupcije, koji je Hrvatski sabor donio na sjednici održanoj 4. veljače 2005. godine

Bangalorska načela sudačkog ponašanja.³ U suštini, načela se zalažu za vrednote na kojima treba biti zasnovano sudačko postupanje, te utvrđuju kako suci za svoje ponašanje trebaju odgovarati nezavisnim i nepristranim institucijama.

Bitno je spomenuti i Preporuke 2010(12) o neovisnosti, efikasnosti i ulozi sudaca.⁴ U preporukama se predviđa vođenje stegovnog postupka u slučaju da sudac propusti efikasno i na odgovarajući način obavljati svoju dužnost. Preporuka je da stegovne postupke vode nezavisna tijela ili sudovi, poštujući sva pravila prava na pošteno suđenje, uz omogućavanje prava žalbe na odluku tijela koje provodi postupak. Nalaže se da sankcije budu razmjerne počinjenom djelu, bez navođenja vrsta sankcija. Također, Preporuke pozivaju na sudačku etiku.

Imajući u vidu supsidijarnu primjenu odredaba kaznenih zakona u stegovnim postupcima, važno je navesti i preporuke za stegovne postupke, prihvaćene na XVII. Međunarodnom kongresu za kazneno pravo.⁵ Rukovodeći se podtemom ovog rada, izdvajam preporuke koje se odnose na pravo obrane u stegovnom postupku.

Tako se preporučuje odijeliti tijela stegovnog postupka, koja imaju istražne ovlasti stegovnog progona, od tijela koja imaju ovlasti suditi i izricati sankcije. Ako su te obje ovlasti u jednom tijelu, okrivljeniku se mora omogućiti pravo žalbe o kojoj će odlučivati neovisni i nepristrani sud, koji mora raspolagati ovlastima da odgodi izvršenje sankcije na okrivljenikov zahtjev. Okrivljenik također mora uživati prava pravičnog i brzog suđenja: presumpciju nevinosti uz načelo *in dubio pro reo*, pravo okrivljenika na obranu šutnjom, pravo da ne surađuje ni na koji način u utvrđivanju svoje odgovornosti, pravo da predloži i ispita svjedoke, pravo na odluku. Nadalje, obrani se

3 Ovaj dokument usvojen je od UN-a, Rezolucijom 206/23.

4 Savjet ministara Vijeća Europe usvojio je 1994. godine Preporuke, koje su naknadno ažurirane 2010. godine.

5 Međunarodno udruženje za kazneno pravo (AIDP) u Pekingu je 2004. godine održalo međunarodni kongres, na kojem su usvojene preporuke za stegovne postupke.

mora jamčiti pravo pristupa ispravama i podacima javne uprave ili druge organizacije koja ima stegovne ovlasti, niti je dozvoljeno izreći sankciju na temelju dokaza koji su čuvani u tajnosti od obrane. Tijekom cijelog postupka, okrivljenik ima pravo na učinkovitu pomoć neovisnog odvjetnika kojeg je sam izabrao, ili alternativno, pravo da izabere pomoć neke druge osobe koja dobro poznaje organizaciju koja ima disciplinske ovlasti. Ako to zahtijeva pravda, okrivljeniku treba omogućiti i besplatnu pravnu pomoć odvjetnika koji će mu biti službeno određen ako okrivljenik nema dovoljno materijalnih sredstava osobno plaćati njegove usluge.

Okrivljenik mora imati pravo zahtijevati nejavnu raspravu, osim ako to nije izrazito protivno javnom interesu.

1.2. Domaći pravni okvir

Obveze koje za suce, kao nositelje dostojanstva i ugleda pravosuđa, proistječu, sadržane su već u Ustavu Republike Hrvatske⁶ (Ustav), te u Zakonu o sudovima⁷ i Kodeksu sudačke etike⁸.

Stegovna odgovornost i stegovni postupak detaljno su uređeni Zakonom o državnom sudbenom vijeću⁹, te Poslovníkom Državnoga sudbenog vijeća¹⁰.

Za sva pitanja utvrđivanja stegovne odgovornosti sudaca, koja nisu pobliže uređena navedenim aktima, supsidijarno se primjenjuje Zakon o kaznenom postupku (ZKP)¹¹, ali i Kazneni zakon Republike Hrvatske.¹²

6 Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 85/10,

7 Zakon o sudovima, Narodne novine, br. 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016.

8 Kodeks sudačke etike, Narodne novine, broj 131/2006.

9 Zakon o državnom sudbenom vijeću, Narodne novine, br. 113/2010, 57/2011, 130/2011, 13/2013, 82/2015, 67/2018.

10 Poslovník Državnoga sudbenog vijeća, Narodne novine, br. 73/2011, 128/2012.

11 Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/2008, 76/2009, 8/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 7/2017, ZKP.

12 Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/2011,

2. Stegovna odgovornost, stegovna djela, stegovna tijela i sankcije

2.1. Stegovna odgovornost

Stegovna odgovornost podrazumijeva pravila ponašanja, skup normi za koje se očekuje da ih članovi neke organizacije poštuju, pod prijatnom sankcijama. Kad govorimo o sudstvu, stegovna odgovornost podrazumijeva odgovornost sudaca za povredu sudačke dužnosti propisanu zakonom, za koju se u propisanom postupku izriče zakonom određena kazna.

Sudac je u obvezi ponašati se tako da čuva ugled i čast sebe osobno i sveukupne sudske vlasti, ne dovodeći u pitanje nepristranost i neovisnost u suđenju, ne koristeći se svojim položajem za ostvarenje privatnih interesa, ne smije se baviti poslovima nepojivim s obavljanjem sudačke dužnosti (odvjetništvom, javnim bilježništvom, ne smije biti član uprave pravnih osoba, ne smije biti politički aktivan), u obvezi je uredno, u skladu s Okvirnim mjerilima¹³ raditi na predmetima koji su mu povjereni, uz sveobuhvatno i kontinuirano stručno usavršavanje.

U skladu s odredbama Kodeksa sudačke etike, koje obvezuju suce kako pri suđenju tako i u slobodno vrijeme, sudac se treba voditi načelima ustavnosti i zakonitosti, humanosti i etike, neovisnosti i nepristranosti, stručnosti, marljivosti i jednakosti u postupanju. Nadalje, sudac treba voditi računa o držanju dostojnom sudačkog poziva, kao i korektnom držanju prema kolegama i javnosti.

2.2. Stegovna djela

Djela za koja suci mogu stegovno odgovarati nisu razvrstana po težini (za razliku od npr. stegovnih djela odvjetnika).

U skladu s odredbama Zakona o državnom sudbenom vijeću, stegovna djela su: neuredno obnašanje sudačke dužnosti; nepostupanje po odluci donesenoj u postupku za zaštitu prava na suđenje u razu-

mnom roku¹⁴, obnašanje službe, poslova ili djelatnosti nespojivih sa sudačkom dužnošću, izazivanje poremećaja u radu suda koji znatno utječu na djelovanje sudske vlasti, povreda službene tajne u vezi s obnašanjem sudačke dužnosti, nanošenje štete ugledu suda ili sudačke dužnosti na drugi način, nepodnošenje imovinske kartice ili neistinito prikazivanje podataka u imovinskoj kartici, nepodvrgavanje prosudbi tjelesnih i duševnih svojstava radi ocjene sposobnosti za obnašanje sudačke dužnosti, te povreda propisa o zaštiti osobnih podataka.¹⁵

Neuredno obnašanje sudačke dužnosti podrazumijeva: da sudac, bez opravdanog razloga, ne izrađuje i ne otprema sudske odluke, da je sudačko vijeće ocijenilo rad suca ocjenom da nezadovoljavajuće obnaša dužnost, da je bez opravdanog razloga broj odluka koje je sudac donio u jedno-godišnjem razdoblju manji od 80 posto odluka utvrđenih već spomenutim Okvirnim mjerilima za rad sudaca, da sudac u rješavanju predmeta bez opravdanog razloga odstupa od redoslijeda njihovog zaprimanja u sudu, odnosno ne vodi računa o njihovoj hitnosti¹⁶.

2.3. Stegovna tijela

Zakon o državnom sudbenom vijeću predviđa stegovna tijela:

– **ovlaštenog tužitelja**: predsjednik suda (ili osoba ovlaštena za obavljanje poslova sudske uprave), ministar pravosuđa, predsjednik neposredno višeg suda, predsjednik Vrhovnoga suda Republike Hrvatske i sudačko vijeće¹⁷

¹⁴ Zaštita prava na suđenje u razumnoj roku, čl. 63.–70. Zakona o sudovima.

¹⁵ Vrijedi od 1. rujna 2018. godine, usklađenje s Uredbom o zaštiti osobnih podataka.

¹⁶ Prema službenim podacima DSV-a, od dana ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju (1. srpnja 2013. godine) do rujna 2018. godine pred DSV-om pokrenuta su 64 postupka. Većina postupaka vođena je zbog neurednog obnašanja sudačke dužnosti. Dopis DSV-a, broj: OU-56/18 od 3. rujna 2018. god.

Zanimljivo je da je u istom razdoblju pred Hrvatskom odvjetničkom komorom pokrenuto čak 656 stegovnih postupaka.

¹⁷ Prema službenim podacima DSV-a, od sveukupno

144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017.

¹³ Okvirna mjerila za rad sudaca propisuje ministar pravosuđa uz prethodno mišljenje Opće sjednice Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, čl. 79. st. 1. Zakona o sudovima.

– **tijelo koje provodi stegovni postupak:** Državno sudbeno vijeće (DSV), posebno stegovno vijeće, istražno povjerenstvo.

2.4. Stegovne sankcije

Za počinjena stegovna djela mogu se izreći sljedeće sankcije: ukor, novčana kazna do jedne trećine plaće ostvarene u prethodnom mjesecu u vremenu od jednog do tri mjeseca, novčana kazna do jedne trećine plaće ostvarene u prethodnom mjesecu u vremenu od četiri do šest mjeseci, novčana kazna do jedne trećine plaće ostvarene u prethodnom mjesecu u vremenu od sedam do dvanaest mjeseci, razrješenje od dužnosti.¹⁸

3. Pravo na obranu

Pravni položaj stegovnog okrivljenika u stegovnom postupku određen je ukupnošću njegovih prava i dužnosti propisanih zakonom, prvenstveno Zakonom o DSV-u, a supsidijarno ZKP-om.

Osnovno i najvažnije pravo disciplinskog okrivljenika je pravo na obranu zajamčeno Ustavom, zakonima i međunarodnim pravom. Pravo na obranu proizlazi prvenstveno iz više ustavnih odredbi o ljudskim pravima i slobodama.

Osnovna načela na kojima počiva pravo obrane, sumirano su:

1. načelo presumpcije nevinosti
2. načelo „jednakosti oružja“
3. načelo „pravičnog postupka“.

Načelo presumpcije nevinosti podrazumijeva da je svatko nevin dok mu se pravomoćnom odlukom ne utvrdi krivnja. Ovo načelo zajamčeno je

.....
porenutih 65 stegovna postupka, u njih čak 62 ovlaštenu tužitelj je bio predsjednik suda u kojem stegovni okrivljenik obnaša dužnost, dok je u samo tri postupka ovlaštenu tužitelj bio predsjednik neposredno višeg suda-Dopis DSV-a, broj: OU-56/15 od 3. rujna 2018. god.

18 Prema službenim podacima DSV-a, od dana ulaska RH u Europsku uniju (1. srpnja 2013. god.) do rujna 2018. god., od kažnjenih 39 sudaca, 12 je sudaca prekršajnih sudova, 19 sudaca općinskih sudova, šest sudaca županijskih sudova, jedan sudac upravnog suda, te jedan sudac Visokoga prekršajnog suda Republike Hrvatske.

Ustavom, međunarodnim pravom, ZKP-om, ali i drugim procesnim zakonima. U ZKP-u deciderano su navedena pravila koja jače poštivanje tog načela: osumnjičenik, odnosno optuženik, nije dužan iznositi svoju obranu, optuženik nije dužan dokazivati svoju nevinost, teret dokazivanja je na tužitelju, u slučaju sumnje sud uvijek mora ići u korist optužene osobe (pravilo *in dubio pro reo*).

Načelo „jednakosti oružja“ („jednakost oružja“ > *equality of arms*) podrazumijeva jednakost procesnih prava stranaka u kaznenom (disciplinskom) postupku, jednak tretman optuženika i tužitelja.

Ovo načelo sadržano je u: pravu na pristup informacijama, aktivnom sudjelovanju u postupku, pravu optuženika da u postupku poduzima sve radnje koje može poduzeti i tužitelj, pravu i mogućnosti suprotstavljanja argumentima protivne stranke, pravu predlaganja svjedoka obrane pod istim uvjetima kao što se pozivaju svjedoci optužbe i sl.

Načelo pravičnog postupka sadrži pravne standarde zaštite osnovnih ljudskih prava osumnjičenika odnosno optuženika u kaznenom postupku. Načelo pravičnog postupka sadržano je u čl. 6. i 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava¹⁹ (EKLP) koji određuju pravo na pravično saslušanje (*right to fair trial*), te čl. 2., 3. i 4. Protokola 7., prema kojima svatko ima pravo na pravično i nepristrano suđenje i na to da zakonom ustanovljeni sud u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama.

Najvažnija pojedinačna prava obrane stegovnog okrivljenika su:

- pravo da ga se smatra nedužnim sve dok mu se pravomoćnom odlukom ne dokaže krivnja
- pravo na pravično suđenje (*fair trial* – čl. 6. EKLP-a)
- pravo na obavijest o prirodi i razlozima optužbe
- pravo na šutnju, što znači da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na postavljena pitanja

.....
19 Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava, MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10

- pravo na branitelja te na nesmetano komuniciranje s njime
- pravo na odgovarajuće vrijeme za pripremanje obrane
- pravo da bude ispitan
- pravo izjašnjavanja o svim činjenicama i dokazima koji ga terete, kao i pravo iznošenja svih činjenica i dokaza koji mu idu u korist
- pravo uvida u spise i dokaze
- pravo predlaganja dokaza i poduzimanje kaznenoprocenih radnji
- pravo da bude prisutan na raspravi i da aktivno sudjeluje na njoj, da ispita suokrivljenike, svjedoke i vještake
- pravo podnošenja redovnih i izvanrednih pravnih lijekova te drugih pravnih sredstava protiv odluka DSV-a.

Obrana podrazumijeva skup različitih procesnih radnji disciplinskog okrivljenika i njegovog branitelja koje su usmjerene na: pobijanje onog za što se stegovnog okrivljenika tereti, utvrđivanje bitnih činjenica u njegovu korist, predlaganje primjene onih pravnih propisa koji su za njega najpovoljniji, te postizanje najpovoljnije sudske odluke.

Svrha je jamstva prava na obranu postizanje jednakih mogućnosti stranaka u procesima, s ciljem da se osobi protiv koje je postupak uperen omogućiti utvrđivanje svih činjenica koje mu idu u prilog, kao i primjena najpovoljnijih propisa.

Upravo kod primjene odredaba ZKP-a, dolazi do različitih dvojbi.²⁰

20 Galiot, M., Čović, S., Juras, D., Kaznena i stegovna (disciplinska) odgovornost sudaca, Prethodno priopćenje 15. studenog 2013. godine, „... javljaju se dvojbe vezane za uporabu ili način primjene pojedinih instituta ZKP-a u okviru stegovnog postupka, što može dovesti do pravne nesigurnosti, zlouporabe procesnih ovlasti, potkopavanja učinkovite zaštite sudaca i nepotrebnog opterećenja rada članova DSV-a. Zbog navedenog, ocjena je autora da je nužno, po uzoru na domaće zakonodavstvo kojim je uređeno pitanje stegovne odgovornosti državnih službenika...“

4. Pravo na obranu kroz recentnu sudsku praksu

4.1. Praksa nacionalnih sudova

DSV ne objavljuje svoje odluke, slijedom čega je i ovaj rad zakinit za praksu prvostupajskih tijela. Kako nakon odluke DSV-a, o žalbi stegovno odgovornog odlučuje Ustavni sud Republike Hrvatske (Ustavni sud), prikazat ću relevantnu praksu Ustavnoga suda.

Odluke su upravo bazirane na pravu na obranu, kroz pojedine institute.

Tako nije u potpunosti reguliran tijek tzv. prethodnog postupka, tj. postupka u okviru kojeg ovlašteni tužitelj prikuplja dokazne materijale u cilju utvrđivanja postoji li osnovana sumnja da je određeni sudac počinio stegovno djelo. Preciznije uređenje ove materije zasigurno bi osnažilo pravo obrane, te umanjilo mogućnosti arbitrarnih odluka ovlaštenih tužitelja.

DSV za pojedine stegovne postupke može imenovati posebno stegovno vijeće, koje će provoditi stegovni postupak, utvrđivati činjenice i obrazlagati utvrđene činjenice pred DSV-om. Dva su člana stegovnoga vijeća uvijek suci, a predsjednik stegovnoga vijeća mora biti najmanje sudac istog stupnja kao okrivljenik-sudac protiv kojeg se vodi stegovni postupak.²¹

Razdvajanje tijela istražnog postupka od tijela koja vode stegovni postupak razvidno je u ovlasti DSV-a da za pojedine stegovne postupke imenuje istražno povjerenstvo iz redova sudaca redovnih ili specijaliziranih sudova, koje će utvrditi činjenice i obrazložiti ih tijekom postupka pred DSV-om. Na početku svake kalendarske godine DSV utvrđuje listu iz redova sudaca koji će provoditi ove istražne radnje.

21 Ustavni sud napominje da je DSV odlukom broj Sp-7/13 od 14. ožujka 2013., na temelju članka 66. stavka 2. ZoDSV-a imenovao posebno stegovno vijeće od tri suca ... koji su bili prisutni na ročištima ... kada je dokazni postupak završen i donesena osporena odluka. Osporenu odluku, sukladno članku 7. stavku 1. Poslovnika, donijelo je vijeće sastavljeno od šest članova... – Ustavni sud RH, broj odluke: U-IXA/7929/2014 od 29. travnja 2015.

Nakon primitka zahtjeva, stegovno vijeće zakazuje raspravu na koju poziva ovlaštenog podnositelja zahtjeva, okrivljenika i njegovog branitelja, te predsjednika nadležnog vijeća. Prije rasprave vijeće dužno je iz spisa predmeta izdvojiti sve dokaze na kojima se ne može temeljiti odluka.²² S obzirom na supsidijarnu primjenu ZKP-a, bitno je istaknuti da DSV-u u svrhu dokazivanja stoje na raspolaganju dokazna sredstva poput isprava, saslušanja svjedoka, vještačenja, očevida i dr.

Okrivljenik-sudac ima pravo iznošenja obrane, osobno, usmeno ili preko branitelja, ima pravo predlagati dokaze i očitovati se o dokazima izvedenim pred DSV-om.

Odluku o stegovnoj odgovornosti donosi DSV većinom glasova svih članova vijeća.

Osuđujuća odluka može se odnositi samo na stegovno djelo i osobu koju je ovlaštenu tužitelj označio u svom zahtjevu, s tim da pri odlučivanju o odgovornosti i stegovnoj kazni DSV nije vezan prijedlogom ovlaštenog tužitelja. Pri tomu treba imati na umu načela ZKP-a u pogledu primjene blažeg zakona. Naime, ako se zakon nakon počinjenja kaznenog djela, a prije donošenja pravomoćne presude, izmijeni jednom ili više puta, primijenit će se zakon koji je najblaži za počinitelja.²³

Stegovni postupak ne smije se pokrenuti nakon jedne godine od saznanja za počinjeno stegovno djelo i počinitelja, odnosno tri godine od počinjenoga stegovnog djela. Ako stegovno djelo po-

vlači kaznenu odgovornost, stegovni postupak smije se pokrenuti u vremenu u kojem zastarijeva pokretanje kaznenog postupka, pod uvjetom da je taj postupak pokrenut. Izvršenje stegovne kazne zastarijeva za godinu dana od njezine pravomoćnosti.²⁴

Stegovni postupak koji DSV vodi protiv sudaca nije precizno normiran, stoga se vrlo često u postupcima poseže za supsidijarnom primjenom ZKP-a.

Ustavni sud svojim je odlukama, rješavajući žalbe sudaca protiv odluka DSV-a, više puta ukazivao na potrebe pridržavanja prava obrane. Tako je posebno skrenuta pažnja na potrebu valjanog obrazlaganja odluka.²⁵

24 „... jedan dio navedenog razdoblja za koje se žalitelj tereti navedenom odlukom sporan je zbog isticanja prigovara zastare. Ustavni sud, kao prvo, upućuje DSV da precizno utvrdi zbog kojih radnji protiv žalitelja može biti 2013. godine pokrenut stegovni postupak, imajući u vidu članak 65. ZoDSV-a.” – Odluka Ustavnoga suda, broj U-IX-5552/2013 od 9. siječnja 2014. godine.

25 „... Ocjenjujući žalbu u kojoj je žalitelj iznio prigovore protiv osporene odluke DSV-a u cijelosti ... Ustavni sud je, kao žalbeni sud u postupku protiv odluke o razrješnju sudačke dužnosti, utvrdio da je podnositelju povrijeđeno ustavno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava ... jamči zaštitu od arbitrarosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka drugih nadležnih tijela koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odluka dana, upućuju na zaključak o arbitrarosti u postupovnom i/ili materijal-nopravnom smislu ... (DSV) nije jasno razgraničio i obrazložio u čemu se sastoji stegovno djelo i stegovna odgovornost žalitelja ... DSV u svojoj odluci nije jasno naveo valjane razloge zbog kojih smatra da postupanje žalitelja, kako je opisano u izreci, samo po sebi može naštetiti ugledu suda ili sudačke dužnosti, odnosno da DSV nije izvršio analizu svih provedenih dokaza, niti je dao ustavnopravno prihvatljivo obrazloženje u odnosu na utvrđenje o uzročnoj vezi ... i dio obrazloženja odluke DSV-a u kojemu je žalitelj izrečena najteža kazna razrješnja od dužnosti, Ustavni sud također smatra nedostatnim...” –

22 Odluka Ustavnoga suda broj:

U-IXA/1807/2017 od 5. prosinca 2017. godine.

23 „... U odnosu na primijenjeni blaži zakon, DSV navodi: time je ostvareno biće stegovnog djela neurednog obnašanja sudačke dužnosti iz čl. 62. st. 2. t. 1. ZoDSV, koji je sada na snazi, a ne iz čl. 62. st. 2. t. 2. ZoDSV koji je bio na snazi u vrijeme počinjenja stegovnog djela, primjenjujući u ovom slučaju blaži zakon za počinitelja, koji više kao stegovno djelo suca ne propisuje i djelo povrede Kodeksa sudačke etike.” – Odluka Ustavnoga suda, broj: U-IXA/7929/2014 od 29. travnja 2015. godine.

Ustavni je sud u jednoj odluci prigovor zastare podveo pod pravo na pravično suđenje, pozivajući se na zaštitu od arbitrarnosti.²⁶

Izrečena sankcija u stegovnom postupku treba biti valjano obrazložena, a sve u skladu s odredbama ZKP-a, o čemu je Ustavni sud također zauzimao stajališta u ovakvim predmetima.²⁷

Ustavni sud u jednoj je odluci²⁸ utvrdio kako činjenica da sudac protiv kojeg se vodi stegovni postupak nije dobio priliku očitovati se na izmijenjeni optužni akt, nije od utjecaja na zakonitost odluke, jer se u završnom govoru očitovao na izmjene činjeničnog opisa. Ukazujem na supsidijarnu primjenu ZKP-a, gdje se u članku 441. st. 6., u vezi s čl. 415. st. 3. ZKP-a, iz kojih slijedi da se okrivljenik, ako dođe do izmjene optužnog akta, na njega očituje, a sud konstatira kakvo je očitovanje okrivljenika na tako izmijenjeni optužni akt.

4.2. Praksa Europskoga suda za ljudska prava

O postupcima koji se vode radi stegovne odgovornosti sudaca odlučivao je i Europski sud za ljudska prava (ESLJP), koji je zauzeo stajalište da i odluka o suspenziji (privremeno udaljenje s

obavljanja dužnosti) podliježe sudskoj kontroli.²⁹ S aspekta sudovanja ESLJP-a o pitanju stegovne odgovornosti, napose s obzirom na prava obrane, za nas je najzanimljivija odluka u predmetu *Olujić protiv Hrvatske*³⁰. Bitno je napomenuti da je cjelokupan postupak vođen za vrijeme kada je stegovni postupak protiv sudaca bio uređen na nešto drugačiji način (zahtjev za pokretanje stegovnog postupka tada je podnosila Vlada Republike Hrvatske, protiv odluke DSV-a u drugom stupnju odlučivao je Županijski dom Sabora Republike Hrvatske, protiv koje odluke se mogla podnijeti ustavna tužba Ustavnome sudu), međutim, prava obrane bila su identična kao i danas.

Stegovni postupak vođen je protiv Krunislava Olujića, tada suca i predsjednika Vrhovnoga suda Republike Hrvatske. Nakon prve osuđujuće odluke DSV-a, kojom je razriješen dužnosti suca i predsjednika Vrhovnoga suda, a koju odluku je po zahtjevu za zaštitu (sada žalba) potvrdio Županijski dom Sabora Republike Hrvatske, po ustavnoj tužbi Ustavni je sud ukinuo i vratio na ponovni postupak.

Nakon ponovljenog postupka i odluke kojom se Olujića ponovno razrješava dužnosti suca i predsjednika Vrhovnoga suda, istu odluku potvrđuju, kako Županijski dom Sabora, tako i Ustavni sud. U tužbi ESLJP-u, Olujić ističe niz povreda prava obrane, uz ostalo i povredu prava na javni postupak, povredu prava na izuzeće članova DSV-a sudaca koji su donosili odluku, povredu prava na jednakost oružja, povredu prava na suđenje u razumnom roku, dok je otklonjen prigovor da nije imao nikakvo djelotvorno sredstvo za svoje prigovore.

29 „... Sud je najprije utvrdio da su jamstva iz čl. 6. st. 1. Konvencije primjenjiva kako na glavni postupak (o stegovnoj odgovornosti), tako i na odluku o suspenziji. ... Pravo na pristup sudu odnosi se, dakle, i na osporavanje odluke o suspenziji...” – Presuda ESLJP-a broj 33392/12 od 23. svibnja 2017. godine.

30 Presuda ESLJP-a broj 22330/05 od 5. veljače 2009. godine.

Odluka Ustavnoga suda broj U-IX/461/2014 od 17. travnja 2014. godine.

26 „... stoga, jedan dio navedenog razdoblja za koje se žaliteljica osporenom odlukom tereti ... sporan je zbog isticanja prigovora zastare. Slijedom navedenog, Ustavni sud upućuje DSV da precizno utvrdi zbog kojih radnji protiv žaliteljice može biti pokrenut stegovni postupak, a imajući u vidu odredbe iz članka 65. ZoDSV-a.“ – Odluka Ustavnoga suda broj U-IXA/1807/2017 od 5. studenoga 2017. godine.

27 „... Naime, DSV odlučujući o stegovnoj kazni žalitelja nije cijenio niti jednu olakotnu okolnost koja bi žalitelju eventualno išla u prilog (da se radi o iskusnom sucu koji već dugi niz godina obnaša dužnost suca...) dok kao otežavajuće okolnosti DSV ponavlja biće samog kaznenog djela...” – Odluka Ustavnoga suda broj U-IX/461/2014 od 17. travnja 2014. godine.

28 Odluka Ustavnoga suda broj U-IX/2491/2015 od 19. studenoga 2015. godine.

Vlada Republike Hrvatske prigovarala je i tvrdila da čl. 6. Konvencije nije primjenjiv na taj predmet niti s građanskog niti s kaznenog naslova. Međutim, ESLJP utvrđuje zahtjev dopuštenim, te uz ostalo, navodi: „... Glede postupka pred DSV-om, Sud bilježi da ono primjenjuje pravila kaznenog postupka detaljno propisana ZKP-om. Ova uključuju, *inter alia*, sva jamstva koja daje članak 6. Konvencije i omogućuje okrivljeniku dati svoju obranu. Kad donosi odluku u stegovnom postupku protiv sudaca, DSV je ovlašten utvrditi činjenice u određenom predmetu, održavati ročišta, saslušati svjedoke i ocijeniti druge dokaze te odlučiti o svim činjeničnim i pravnim pitanjima. Tako je u predmetu podnositelja zahtjeva pri odlučivanju o njegovoj stegovnoj odgovornosti DSV vršio sudske ovlasti...”

Glede prigovora da je, suprotno zahtjevima okrivljenika, javnost bila isključena, Sud utvrđuje kako javno suđenje stranke štiti od vršenja pravde u tajnosti, bez kontrole javnosti, ističući kako javnost suđenja pridonosi ostvarenju cilja članka 6. EKZLJP-a.

Tako Sud navodi: „... Sud prvo bilježi da je sam podnositelj zahtjeva zatražio da postupak bude javan i tako pokazao da on sam ne smatra da bi njegov ugled trebalo štiti isključenjem javnosti... Bilo je očito da je predmet pobudio znatno zanimanje javnosti i da su u medijima bile predočene prijeporne činjenice ... očigledno je bilo u interesu i podnositelja zahtjeva i javnosti općenito da postupak pred DSV-om bude podvrgnut kontroli javnosti. U takvim okolnostima Sud ne može prihvatiti razloge na koje se oslanja DSV za isključenje javnosti kao opravdane...”

Gleda prigovora na pristranost članova DSV-a, te shodno tomu zahtjeva za njihovo izuzeće, a koji zahtjev je DSV odbio, ESLJP najprije upozorava da nepristranost znači nepostojanje predrasuda ili negativne pristranosti, te da se ona predmnijeva dok se ne dokaže suprotno. Tako Sud navodi: „... Sud je na primjer smatrao kako se od sudskih vlasti traži najveća moguća diskre-

cija glede predmeta u kojima postupaju, kako bi se zadržala slika o njima kao nepristranim sucima. Ta bi ih diskrecija trebala odvratiti od korištenja tiska, čak i kad su provocirani. ... Sud smatra kako to što je predsjednik DSV-a javno koristio izraze koji su podrazumijevali da je već formirao nepovoljno mišljenje o predmetu podnositelja zahtjeva prije nego je predmet pravomoćno okončan, i kojima je kritizirao izjave obrane, izgleda jasno nespojivo s njegovim daljnjim sudjelovanjem. ...“

Glede ravnopravnosti stranaka u postupku, Sud ističe kako je alarmantno da tijekom postupka nije saslušan niti jedan svjedok obrane, bez valjane argumentacije ovakve odluke, čime je došlo do povrede čl. 6. st. 1. (EKZLJP) glede načela ravnopravnosti stranaka.

Sud je također ustvrdio da je postupak neopravdano dugo trajao.

Kao što je razvidno, postupak o pitanju stegovne odgovornosti sudaca u Republici Hrvatskoj pred ESLJP-om nije imao slavan ishod kada su tijela sudbene vlasti u pitanju.

5. Zaključak

Neovisno sudstvo jamac je demokratičnosti i vladavine prava u svakoj državi.

„... *Funkcioniranjem pravosuđa na nacionalnoj, ali i europskoj razini povećava se povjerenje građana u pravosuđe dok degradiranje pravosudnog sustava udaljava od demokracije. Osim toga, zemlje članice Unije se razlikuju u tumačenju vladavine prava, zbog kulturoloških i drugih razloga. No, neovisnost sudstva preduvjet je za veće povjerenje građana u pravosuđe. ...*“, rekla je Věra Jourová, povjerenica Europske komisije za pravosuđe, na međunarodnoj konferenciji *Europska unija kao globalni lider u vladavini prava*, koja je u Zagrebu održana u veljači 2019. godine.

Upravo jačanje odgovornosti sudaca, pa i kroz disciplinske postupke, pozitivno utječe na demokraciju, te jača povjerenje građana u pravosudni sustav.

Diskriminacija određene kategorije osiguranika Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti

Sažetak

U radu se izlaže upravna i sudska praksa u postupcima ishođenja Europske kartice zdravstvenog osiguranja kao sredstva za ostvarenje prekogranične zdravstvene zaštite državljana Republike Hrvatske s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koji su ujedno i primatelji stranih mirovina. U hrvatski pravni sustav pojam prekogranične zdravstvene zaštite putem Europske kartice zdravstvenog osiguranja unesen je proglašenjem Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju dana 24. lipnja 2013. godine (Narodne novine, broj 80/2013). Donošenjem tog Zakona u pravni poredak Republike Hrvatske prenesena je Direktiva 2011/24/EU Europskoga parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2011. o primjeni prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti. Iako je prethodno navedenim Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju utvrđeno pravo svih osiguranika Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje na prekograničnu zdravstvenu zaštitu koja se ostvaruje upravo predocjenjem Europske kartice zdravstvenog osiguranja, u svojoj praksi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje to pravo na prekograničnu zdravstvenu zaštitu osporava svojim osiguranicima koji su primatelji stranih mirovina (npr. primatelji mirovine iz Federacije Bosne i Hercegovine). Tim osiguranicima nije moguće preuzimanje Europske kartice zdravstvenog osiguranja koja se relativno jednostavno i besplatno izdaje podnošenjem zahtjeva Hrvatskome zavodu za zdravstveno osiguranje. Osiguranike koji primaju stranu mirovinu, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje u praksi ne prepoznaje kao osiguranike zavoda i odbija izdati traženu Europsku karticu zdravstvenog osiguranja, čime su ti osiguranici i državljani Republike Hrvatske i Europske unije automatski onemogućeni u ostvarenju prava na prekograničnu zdravstvenu zaštitu. Ovim radom autor će isključivo pravno argumentirati neosnovanost opisane prakse Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje te predočiti problematiku izdavanja Europske kartice zdravstvenog osiguranja i postojeću sudska praksu vezanu uz to pitanje.

Ključne riječi: Europska kartica zdravstvenog osiguranja, prekogranična zdravstvena zaštita, osiguranik Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje, primatelji stranih mirovina

Piše:
Matija Palac Varga,
odvjetnica u
Zagrebu

Uvod

Dana 21. lipnja 2013. godine Hrvatski je sabor na sjednici donio Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju¹ (dalje u tekstu:

ZOZO) kojim je u pravni poredak Republike Hrvatske prenesena Direktiva 2011/24/EU Europskoga parlamenta i Vijeća od 9.

ranju, Narodne novine (NN) br. 80/2013, 137/2013, 98/2019

¹ Zakon o obveznom zdravstvenom osigu-

ožujka 2011. o primjeni prava pacijenata u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti. Odredbom čl. 26. ZOZO-a propisano je da osigurana osoba ima pravo na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja koristiti zdravstvenu zaštitu u drugim državama članicama i trećim državama, dok je odredbom čl. 119. istog Zakona propisano da se status osigurane osobe u prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti dokazuje prvenstveno Europskom karticom zdravstvenog osiguranja (dalje u tekstu: EKZO). Tko su osiguranici Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (dalje u tekstu: HZZO), taksativno je pobrojano odredbom čl. 7. ZOZO-a. Tako su u stavku 1. točki 12. navedenog članka kao osiguranici HZZO-a upravo definirani i korisnici mirovine koji to pravo ostvaruju od stranog nositelja mirovinskog osiguranja pod uvjetom da imaju prebivalište ili stalno boravište u Republici Hrvatskoj. Nadalje, Upravno vijeće Hrvatskoga zavoda za zdravstveno osiguranje dana 27. studenoga 2014. godine donosi Pravilnik o Europskoj kartici zdravstvenog osiguranja² kojim propisuje oblik, sadržaj, uvjete i način izdavanja EKZO-a. Istim Pravilnikom Upravno vijeće HZZO-a u članku 8. stavak 1. propisuje da se osiguranicima koji su primatelji mirovina stranih nositelja mirovinskog osiguranja i imaju prebivalište/stalno boravište u Republici Hrvatskoj, izdaje EKZO na razdoblje od 3 (tri) godine. Dakle, sam HZZO unošenjem takve, prethodno navedene, odredbe u Pravilnik o Europskoj kartici zdravstvenog osiguranja potvrđuje i priznaje pravo na tu karticu i toj kategoriji osiguranika. Međutim, unatoč odredbama ZOZO-a i navedenog Pravilnika, HZZO odbija izdati EKZO primateljima mirovina od stranih nositelja osiguranja te štoviše tu kategoriju građana ne priznaje uopće kao osiguranike HZZO-a i time im obrazlaže nepriznavanje prava na prekograničnu zdravstvenu zaštitu.

Primatelji mirovina stranog nositelja osiguranja

Primatelji mirovina stranog nositelja osiguranja oni su umirovljenici koji ne primaju svoju mirovinu preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Takve osiguranike HZZO odmah prilikom izdavanja zdravstvene kartice HZZO-a razlikuje od ostalih osiguranika označavanjem oznake države iz koje mirovinu primaju, na

2 Pravilnik o Europskoj kartici zdravstvenog osiguranja, Narodne novine (NN) br. 144/2014

samoj kartici HZZO-a (npr. BiH). U međunarodnim odnosima Republike Hrvatske i konkretno Federacije Bosne i Hercegovine, a na temelju međunarodnog Ugovora³ tih dviju država, Republika Hrvatska preko svog HZZO-a osigurava liječenje osiguranika koji primaju mirovinu nositelja u Bosni i Hercegovini, a Bosna i Hercegovina refundira troškove liječenja Republici Hrvatskoj za takve osiguranike. Upravo takvu bilateralnu regulaciju HZZO subjektivno tumači kao da ti državljani Republike Hrvatske i rezidenti koji primaju mirovinu putem stranog nositelja osiguranja nisu „u biti“ osiguranici HZZO-a već da su oni osiguranici tog stranog nositelja osiguranja. Dakle, unatoč jasnoj zakonskoj odredbi ZOZO-a, HZZO u praksi tu kategoriju državljana i rezidenata Republike Hrvatske definira kao osiguranike zdravstvenog osiguranja Bosne i Hercegovine, odnosno države nositelja mirovinskog osiguranja, zbog činjenice što primaju mirovinu nositelja te države. S obzirom na to da se u praksi HZZO-a ti umirovljenici odbijaju smatrati osiguranicima HZZO-a, to im se odbija izdavanje EKZO-a i onemogućava ih se u korištenju prava na prekograničnu zdravstvenu zaštitu.

Ugovor o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine

Da je HZZO-ovo tumačenje pitanja statusa primatelja mirovina stranih nositelja osiguranja potpuno neosnovano u slučaju primatelja mirovina od nositelja osiguranja u Bosni i Hercegovini, razvidno je i iz odredbi Zakona o potvrđivanju ugovora o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Tim je zakonom propisano da se na korisnika mirovine ostvarene prema pravnim propisima jedne države ugovornice koji ima prebivalište na teritoriju druge države ugovornice, primjenjuju pravni propisi te druge države ugovornice i pruža zdravstvena zaštita, kao da je pravo na mirovinu ostvareno prema njenim pravnim propisima, a na teret nadležnog nositelja⁴. Iste odredbe postoje i u međunarod-

3 Zakon o potvrđivanju Ugovora o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Narodne novine (NN) br. 3/2001

4 čl. 14. Zakona o potvrđivanju ugovora o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Narodne novine (NN) br. 3/2001

nim ugovorima koje Republika Hrvatska ima sklopljene s Republikom Srbijom⁵ i s Republikom Slovenijom⁶.

Tim odredbama se, dakle, u socijalnim pravima u potpunosti izjednačavaju državljani Republike Hrvatske s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koji primaju mirovinu preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje s primateljima mirovina s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koji svoju mirovinu primaju preko stranih nositelja osiguranja. Unatoč jasnim odredbama već navedenih izvora prava – Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, Pravilnika o Europskoj kartici zdravstvenog osiguranja, međunarodnih ugovora, HZZO korisnike mirovina stranih nositelja i dalje ne priznaje kao svoje osiguranike.

Stav sudske prakse

U upravnom postupku pokrenutom na zahtjev osiguranika s prebivalištem u Republici Hrvatskoj koji ujedno prima mirovinu preko stranog nositelja iz Bosne i Hercegovine, HZZO je odbio izdati EKZO tom državljaninu Republike Hrvatske. U rješenju žalbe na prvostupanjsko upravno rješenje, Direkcija HZZO-a kao drugostupanjsko tijelo čak je odbacila zahtjev osiguranika ističući da predmet takvog zahtjeva nije upravna stvar. Osiguranik je u skladu sa Zakonom o općem upravnom postupku i Zakonom o upravnim sporovima pravnu zaštitu nastavio tražiti podnošenjem upravne tužbe Upravnom sudu u Zagrebu, tražeći poništaj obaju upravnih rješenja HZZO-a, prvostupanjskog i drugostupanjskog. Upravni sud u Zagrebu pravomoćnom je presudom⁷ u cijelosti usvojio upravnu tužbu osiguranika kao osnovanu te je obrazloženjem predmetne presude dao jasnu uputu HZZO-u da su primatelji mirovina stranih nositelja osiguranja s

prebivalištem u Republici Hrvatskoj svakako osiguranici HZZO-a i da stoga u skladu sa ZOZO-om imaju sva zajamčena prava pa tako i pravo na prekograničnu zdravstvenu zaštitu koja se ostvaruje i dokazuje predočenjem EKZO-a. Istom presudom obrazloženjem je dana uputa HZZO-u da izda EKZO osiguraniku kao tužitelju nakon što provjeri je li osiguranik i dalje primatelj mirovine stranog nositelja osiguranika. Prema navodima HZZO-a u tijeku upravnog postupka koji je prethodio upravnom sporu, predmetni postupak predstavljao je svojevrsni presedan jer do tada navodno stav HZZO-a o neizdavanju EKZO-a primateljima stranih mirovina nije bio preispitivan, međutim takvu informaciju nije moguće nedvojbeno potvrditi.

Zaključak

S obzirom na saznanja stečena u tijeku upravnog postupka pred HZZO-om radi izdavanja EKZO-a te upravnog spora koji je uslijedio, relativno je uvriježena i često neosporavana praksa HZZO-a da primatelji stranih mirovina s prebivalištem u Republici Hrvatskoj nisu osiguranici HZZO-a i ne priznaju im se sva socijalna prava, iako su upravo ZOZO-om definirani u čl. 7. stavak 1. točka 12. kao osiguranici HZZO-a i unatoč činjenici da su u određenim slučajevima i bilateralnim ugovorima u potpunosti izjednačeni u socijalnim pravima s onim osiguranicima koji primaju mirovinu putem Hrvatskoga zavoda za mirovinsko osiguranje. Razloge zbog kojih se osiguranici ne odlučuju češće osporavati stav HZZO-a kao i razloge zbog kojih HZZO ta socijalna i zakonom propisana prava svojim osiguranicima uporno osporava, mogu se samo nagađati. Neminovno jest da će upravnih sporova u vezi s izdavanjem EKZO-a biti sve više, ili bi ih barem trebalo biti, i na to bi mogao utjecati i ovaj članak. Naime, statistički podaci⁸ ukazuju da jse samo od 2013. do 2018. godine iz Republike Hrvatske iselilo/emigriralo u inozemstvo ukupno 189.074 stanovnika, te da su migracije stanovnika Republike Hrvatske postale svakodnevica, a socijalna prava i zdravstvena skrb u državi boravišta zasigurno je velikoj većini tih stanovnika, kao i njihovim obiteljima, prioritet.

5 čl. 13. Zakona o potvrđivanju ugovora između Republike Hrvatske i Savezne Republike Jugoslavije o socijalnom osiguranju, Narodne novine (NN) br. 14/2001; koji zakon se u bilateralnoj materiji socijalnih prava primjenjuje u odnosima s Republikom Srbijom (Opći administrativni sporazum za provedbu Ugovora, NN 10/2003)

6 čl. 15. Sporazuma o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, Narodne novine (NN) br. 16/97; Administrativni sporazum o provedbi Sporazuma o socijalnom osiguranju između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, Narodne novine (NN) br. 5/98

7 Presuda Upravnoga suda u Zagrebu donesena dana 28. studenoga 2019. godine, posl. broj UsI-3060/18

8 Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska, Prvi rezultati-Kretanje stanovništva, statistički podaci preuzeti sa : dzs.hr

Nova knjiga sutkinje Iris Gović Penić

Piše:
Igor Hrabar,
urednik
„Odvjetnika“

Dana 1. rujna 2020. objavljena je knjiga „Zaštita od uznemiravanja, diskriminacije i mobinga – radnopravni okvir i sudska praksa“, koja je izašla iz pera dugogodišnjeg i nama svima dobro poznatog pravnog praktičara. Riječ je knjizi mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinje Županijskoga suda u Zagrebu. Već iz samog naslova ove knjige, svi mi koji smo željni pravne literature koja nam može pomoći u sudskim sporovima koje vodimo pred hrvatskim sudovima, možemo primijetiti da ta knjiga predstavlja novinu u pravnoj literaturi jer nešto slično do sada nije objavljeno. Sama autorica ističe da je knjiga rezultat višegodišnjeg praćenja i proučavanja ovog područja prava. Naime, ona se institutima diskriminacije, uznemiravanja i mobinga intenzivno bavi još od 2007.

godine kada je izradila prvi obrazovni materijal za potrebe Pravosuđne akademije. Od tada pa do pisanja knjige bila je autor brojnih stručnih radova koji se bave ovom problematikom, predavala je na mnogim seminarima, vodila radionice i sudjelovala kao ekspert na različitim projektima. U vrijeme kad se počela baviti ovim pravnim područjem, sudska praksa bila je vrlo oskudna, tek se stvarala, dok danas

sudskih odluka ima znatno više. Da sudske prakse ima poprilično, govori već i sama činjenica da je u knjizi prikazano odnosno citirano više od 250 sudskih odluka povezanih s antidiskriminacijskim zakonodavstvom.

Knjiga se sastoji se od uvoda i tri dijela: (I) Diskriminacija i uznemiravanje u hrvatskom zakonodavstvu i sudskoj praksi; (II) Mobing u hrvatskom zakonodavstvu i sudskoj praksi; (III) Diskriminacija, uznemiravanje i mobing u praksi europskih sudova. Knjiga ima 450 stranica, a objavljena je u nakladi izdavačke kuće Kovačić konzalting d. o. o. iz Trogira.

Posebno treba istaknuti da autorica na dva mjesta u knjizi objašnjava razlog i značenje slike koja se nalazi na koricama knjige. Riječ je o slici jata ptica koje lete u formaciji obrnutog slova V. Ova slika živopisno predstavlja mobing u životinjskom svijetu.

Naime, osim uznemiravanju i diskriminaciji, u sklopu prikaza domaćeg zakonodavstva i pravne prakse, posebna je pažnja posvećena posebnostima pravnog uređenja onoga što danas zovemo mobing. No, pojam mobing nije pravni pojam. Taj je pojam u 20. stoljeću najprije upotrijebljen u zoologiji, točnije ornitologiji¹. Upotrijebio ga je 1963. Konrad Lorenz, jedan od očeva moderne etologije – znanosti koja analizira ponašanje životinja kroz tehnike biologije i psihologije. Konrad Lorenz najčešće je kod ptica uočavao pojavu

¹ Ornitologija je grana zoologije koja se bavi pticama.

udruživanja kako bi iz zajednice istjerale novopridošlog člana. Primijetio je da ptice najprije pojedinačno, a nakon toga zajednički, udruženo napadaju jednog člana jata s namjerom istjerivanja iz zajednice ili usmrćivanja. Upravo zbog toga formaciju jata ptica u obliku obrnutog slova V, a uz koju odvojeno leti jedna ptica, neki vežu uz pojavu istjerivanja nepoželjne ptice.

Opisanu okrutnost u životinjskom svijetu Konrad Lorenz nazvao je mobingom, a kasnije se taj pojam povezao uz ponašanje ljudi na radnom mjestu i danas mobing isključivo podrazumijeva zlostavljanje na radnom mjestu, pa je upravo to bio razlog izbora naslovnice knjige.

Da je tema diskriminacije, uznemiravanja i mobinga jako dobro izabrana, pokazuju i istraživanja na razini Europske unije prema kojima je zlostavljanje na radu sve više i više zastupljeno u svijetu rada, a što znači da toj pojavi treba posvetiti sve veću pažnju, kako zakonodavnu tako i društvenu općenito.

Najnoviji primjer prepoznavanja potrebe za novim zakonskim rješenjima vezanima uz zaštitu od zlostavljanja na radu je i Konvencija Međunarodne organizacije rada (*International Labour Organization*, dalje u tekstu – ILO) br. 190. o nasilju i uznemiravanju. Naime, 21. lipnja 2019. u Ženevi, tijekom godišnje sjednice ILO-a koja okuplja vlade, poslodavce i sindikate 187 članica UN-a, usvojena je Konvencija o nasilju i uznemiravanju.

Konvencija će obvezivati samo one države koje ju ratificiraju.

Države koje to učine morat će donijeti politike senzibilizacije o tom problemu i zakon za „zabranu“ nasilja i uznemiravanja u svijetu rada, uvesti mehanizme kontrole i sankcije. Zakon utemeljen na toj Konvenciji morat će, također, jamčiti da svaki radnik ima pravo povući se iz situacije za koju op-

rvavano misli da predstavlja „neposrednu i ozbiljnu opasnost za njegov život, zdravlje ili sigurnost, zbog nasilja i uznemiravanja, a da zbog toga ne snosi posljedice“.

Ta je Konvencija spomenuta u ovom prikazu knjige jer autorica u knjizi sugerira rješavanje nekih spornih pitanja po uzoru na Konvenciju, iako ju Republika Hrvatska još nije ratificirala.

U knjizi je, osim nacionalnog radnopravnog okvira i sudske prakse u zaštiti od mobinga, uznemiravanja i diskriminacije, dan prikaz (i) prakse Suda Europske unije u Luxembourg (dalje u tekstu – Sud EU-a), koji sudsku praksu najznačajnije razvija kroz institut tzv. prethodnih pitanja koja Sudu EU-a postavljaju nacionalni sudovi. Sud EU-a, nakon što mu se postavi pitanje, daje odgovore o primjeni prava EU-a koje je nacionalnom sudu potrebno za rješavanje (njegovog) spora.

Zatim, knjiga sadrži i relevantnu praksu Europskoga suda za ljudska prava u Strasbourg utemeljenu na Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Autorica u knjizi pojašnjava da je sudska praksa europskih sudova važna jer su u radnim sporovima općenito, a posebno u antidiskriminacijskim sporovima, često primjenjivi, ali ponekad i od odlučnog značenja, stavovi kako Europskoga suda za ljudska prava tako i Suda EU-a.

No, u knjizi je, a uvažavajući činjenicu da su domaći pravni izvori i sudska praksa ipak najvažniji, najprije dan prikaz hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse na području diskriminacije i uznemiravanja. U okviru toga prikazane su i one odluke europskih sudova koje su izravno ili neizravno povezane sa zakonodavstvom i praksom domaćih sudova, a pomažu da se lakše shvate i/ili razjasne pojedini pravni instituti čija se primjena pojavljuje pred domaćim sudovima.

Nakon prikaza pravnog uređenja i sudske prakse vezane uz mobing, u posebnom dijelu slijedi prikaz ostale relevantne prakse europskih sudova radi stjecanja šire slike o načinu tumačenja i primjene antidiskriminacijskih pravnih izvora. Motiv prikaza jednog dijela prakse europskih sudova je i taj da može poslužiti kao uzor za što kvalitetnije uređenje kolektivnih ugovora, pravilnika o radu i ugovora o radu na području zaštite od uznemiravanja i/ili zlostavljanja na radu.

Nakon pregleda ukupne sudske prakse prikazane u knjizi, a praćene komentarima autorice, može se zaključiti da se u knjizi može pronaći odgovor, u pravilu potkrijepljen konkretnim sudskim odlukama, na pitanja o sljedećoj problematici:

- o razlikama između uznemiravanja i mobinga
- o mogućnosti temeljenja antidiskriminacijskih tužbi direktno na Ustavu Republike Hrvatske
- o uređenju postupka pred poslodavcem vezanog uz podnošenje pritužbe za uznemiravanje
- o tome kome se podnosi pritužba
- o tome koja su ovlaštenja i obveze poslodavca vezane uz pritužbu
- o obvezi prethodnog podnošenja zahtjeva za zaštitu prava
- o neželjenosti kao pretpostavci uznemiravanja
- o rokovima za traženje sudske zaštite
- o tužbenim zahtjevima u sporovima za zaštitu od uznemiravanja i mobinga
- o tome što se ne smatra uznemiravanjem i/ili mobingom, kada poslodavac samo koristi svoja zakonska prava i na njegovoj strani nema protupravnosti
- o vrstama, uzrocima, pojavnim oblicima mobinga
- o naknadi štete (visini i vrstama koje se došućuju u postupcima pred domaćim sudovima)
- o dokaznim sredstvima za dokazivanje uznemiravanja i mobinga, kada se ne mora provoditi vještačenje
- o radnopravnom sankcioniranju počinitelja uznemiravanja i/ili mobinga
- o pravu na naknadu štete direktno od štetnika prema ZOO-u
- o pravu poslodavca da otkáže ugovor o radu zbog prekida rada
- o obvezi radnika da vrati naknadu plaće koju je primao za vrijeme nezakonitog prekida rada
- o mjesnoj nadležnosti u antidiskriminacijskim sporovima i sporovima za zaštitu od mobinga
- o reviziji u sporu radi zaštite od uznemiravanja i u sporu radi zaštite od mobinga
- o teretu dokazivanja u sporu za zaštitu od uznemiravanja i u sporu za zaštitu od mobinga
- o propisivanju pravilnikom o radu razloga za otkaz vezanih uz uznemiravanje i mobing
- o udruženim tužbama prema Zakonu o suzbijanju diskriminacije
- o diskriminaciji kao prekršaju i kaznenom djelu
- o zabrani viktimizacije žrtve i osoba koje su joj pomogle.

Knjiga može biti korisna svim sudionicima radnog odnosa kao i osobama koje traže zaposlenje, a koje su na bilo koji način povezane uz diskriminaciju i uznemiravanje na radu i/ili mobing.

S obzirom na brojnost sudske prakse posebno je u svakodnevnom radu korisna odvjetnicima, sucima, državnim odvjetnicima koji zastupaju državu pred sudom, pravobraniteljima, korporativnim pravnicima, direktorima poduzeća, ravnateljima ustanova, tajnicima, povjerljivim osobama koje je imenovao poslodavac za primanje i rješavanje pritužbi, etičkim povjerenicima, žrtvama i svjedocima uznemiravanja i mobinga, kao i svakoj drugog osobi koja se želi informirati o pravnom uređenju diskriminacije, uznemiravanja i mobinga.

IUS-INFO®

Uvijek se možete odlučiti za izvrsnost.

ZAKONODAVSTVO

Propisi RH, EU i
međunarodno pravo

SUDSKA PRAKSA

Odluke hrvatskih i
europskih sudova

- Najveća, sveobuhvatna zbirka propisa, sudske prakse i pravne literature u RH
- Sustavno uređeni pravni sadržaji
- Najveći broj poveznica između zakonodavstva, sudske prakse, stručnih mišljenja i članaka
- Ažurnost i visoka kvaliteta
- Stručnost i pouzdanost
- Jednostavan pristup i učinkovito traženje informacija
- Preglednost smisleno povezanih sadržaja
- Stalna korisnička podrška

Posjetite nas na www.iusinfo.hr

LEXPERA d.o.o.

pravne i poslovne informacije

Tuškanova 37, Zagreb

e-mail: info@iusinfo.hr

Telefon: 01 599 9918

EU SADRŽAJI

Zakonodavstvo i
sudska praksa
Europske unije s
poveznicama na
nacionalno
zakonodavstvo

E-OGLASNA PLOČA

Presude, rješenja i
druge javne objave
svih sudova u
Republici Hrvatskoj

INSOLVENCIJSKI
POSTUPCI

Sve objave o
stečajnim i
likvidacijskim
postupcima te
predstečajnim
nagodbama

Kolokacije u jeziku prava

Hromi patak pokreće parnice

Piše:
Ivana Bendow,
prof.

O autorici:

Ivana Bendow, profesorica engleskog jezika, autorica je dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Pisanje (novinarstvo i esejistiku) studirala je na University of Massachusetts u Sjedinenim Američkim Državama. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja brvatsko-engleski pravni rječnik.

A lame duck učestala je američka metafora za predsjednika na odlasku (*the outgoing president*), tj. onoga koji je još na dužnosti dok novi, netom izabran (*the incoming president, president elect*), ne bude službeno inauguriran. Prijelazno razdoblje između proglašenja izbornog pobjednika i njegove službene inauguracije zove se *lame duck period* predsjednika na odlasku. Slika patka koji hramlje (šepa) upućuje na njegovu one-moćalost. Istina, predsjednikove ovlasti u tom interregnumu nisu smanjene, ali mu je značaj poljuljan. Jednostavno rečeno, nitko ga više ne uzima ozbiljno. Ohrabreni mislju da onaj tko odlazi s vlasti nema što izgubiti, američki predsjednici te svoje posljednje trenutke često koriste za pothvate koje se, zbog straha da ne izgube naklonost glasača, za trajanja mandata nisu usudili poduzeti. Posebno im je drago u tom razdoblju davati pomilovanja. Tako je, primjerice, predsjednik Bill Clinton na zadnji dan svojega *lame duck* razdoblja dao ukupno 140 pomilovanja i smanjenja kazni. 140 u samo jednom danu! Eto što je *last-minute activism*! Za razliku od njega, predsjednik Donald Trump zasad je kraj svog mandata iskoristio za samo dva pomilovanja. Pomilovao je jednog svog bivšeg savjetnika za nacionalnu sigurnost i – dosljedno slijedeći tridesetogodišnju tradiciju – jednog nacionalnog purana. Ovogodišnji puran-srećković, koji zahvaljujući predsjedničkom pomilovanju nije završio na svečanoj trpezi za Dan zahvalnosti, zove se Corn, teži 19 kilograma i ima raspon krila 89 centimetara – o tome je američka javnost podrobno i pravodobno informirana.

Predsjednik Donald Trump odlučio je svoj *lame duck period* iskoristiti za pokretanje parnica kojima osporava legitimnost izgubljenih predsjedničkih izbora. Doista, prilično je neobično da predsjednik u mandatu (*the incumbent president, the sitting president*) ne osvoji dovoljno glasova za još jedan mandat. Zadnji put tako nešto zabilježeno je prije punih 28 godina. Stoga nije nelogično upitati se kako se predsjedniku Trumpu moglo dogoditi da bude „pometen s dužnosti“ (*to be swept out of office*) na pola puta između inače uobičajena dva mandata. Da nije u pitanju kakva izborna prijevara? Donald Trump tvrdi da je upravo to u pitanju – *election fraud*. Ogromna izborna prijevara – *a massive election fraud*. Prijevara američkog naroda – *a fraud on the American people*. Ranjeni predsjednik puca iz svih oružja. Njegov odvjetnički tim dosad je pokrenuo niz parnica u pet američkih saveznih država tvrdeći da su izbori kontaminirani nepravilnostima (*the election has been tainted by irregularities*), da su glasački listići pristigli nakon zatvaranja birališta pomiješani s onima koji su stigli na vrijeme (*ballots received after the 7 p.m. deadline were mixed in with legitimate ballots*), da promatrači nisu mogli dovoljno blizu prići stolovima na kojim su se brojali glasovi, itd. Svim tim tužbama zajedničko jest da – koliko god to zvučalo neobično – tužbeni navodi nisu potkrijepljeni dokazima (*there is no evidence in support of those allegations*). S obzirom na broj i upitnu osnovanost pokrenutih tužbi, ne čudi izjava jednog političkog analitičara NBC mreže da bi Trumpovo „razdoblje šepanja“ moglo ispasti najpodmu-

klije u američkoj povijesti (*Trump's lame-duck period could be one of the most treacherous in American history*).

I nama u Hrvatskoj, u godini koja slijedi, predstoje neki izbori – ne predsjednički i ne parlamentarni, ali zato ne manje važni. Zato ćemo se u nastavku prigodno podsjetiti na izbornu terminologiju, uz nekoliko čisto jezičnih napomena. Kao prvo, dok mi postupak biranja političkih predstavnika nazivamo izborima, tj. redovito koristimo množinu imenice (održavaju se izbori, a ne održava se izbor), u engleskom se imenica ravnopravno i jednako često upotrebljava u jednini. Drugo, u nas se pobjeđuje ili gubi na izborima, a u engleskom se, u doslovnom prijevodu, pobjeđuje izbore (*to win an elec-*

tion, who won the election). Nadalje, mi glasamo na izborima, a u engleskom se, opet doslovno, glasa u izborima (*to vote in an election*). I na kraju, ako vas engleski naziv za glasački listić (*a ballot*) podsjeća na kuglu (balotu, loptu), to nije slučajno. Naziv je ostao iz vremena kada je puk bio nepismen pa se glasalo ubacivanjem kuglice u odgovarajuću glasačku kutiju. Dok ovo pišem, radio upravo donosi vijest o tome kako je Joe Biden, igrajući se sa psima, povrijedio nogu, a na videu na internetu vidi se kako novi američki predsjednik – pomalo šepa. U najneobičnijim predsjedničkim izborima u povijesti Sjedinjenih Američkih Država stvarnost se natječe s metaforom.

održati izbore to hold an election, to hold elections

izbori se održavaju svake četvrte godine elections are held once in four years

redovni izbori a scheduled election, scheduled elections

prijevremeni izbori an early election, early elections

lokalni izbori a local election, local elections

izbori za predsjednika a presidential election, presidential elections

parlamentarni izbori a parliamentary election, parliamentary elections

izbori za gradonačelnika a mayoral election, mayoral elections

pošteni i transparentni izbori a fair and transparent election

namješteni izbori a rigged election, rigged elections

birračko mjesto, biralište a polling station

izaći na birališta to go to the polls

rekordan odaziv glasača a record voter turnout

vrlo nizak odaziv glasača a very low voter turnout

odazvati se na glasanje to turn out to vote

glasački listić a ballot

glasačka kutija a ballot box

ubaciti glasački listić to cast a ballot

važeci glasački listići legal ballots, valid ballots

nevažeci listići illegal ballots, invalid ballots

obraditi glasačke listiće to process the ballots

provjeriti potpise na listićima to verify the signatures

on the ballots

brojati glasove to count the votes

ishod izbora, rezultati izbora the outcome of the election, election results

pobijediti na izborima to win an election, to win the elections

izgubiti na izborima to lose an election, to lose the elections

ostvariti premoćnu pobjedu to record a landslide victory

pobijediti s malom razlikom, pobijediti za dlaku to win by a thin margin, to win by a whisker

knap pobjeda, pobjeda za dlaku a razor-thin victory

doživjeti težak poraz to suffer a crushing defeat

priznati poraz to concede defeat

govor kojim gubitnik priznaje poraz a concession speech

dovoditi u pitanje legitimnost izbora to question the legitimacy of the election

tvrditi da su izbori ukradeni to allege that the election has been stolen

navodni nedostatak transparentnosti an alleged lack of transparency

neosnovani navodi, neutemeljene tvrdnje baseless allegations, unfounded claims

osigurati miran prijenos vlasti to ensure a peaceful transfer of power

Kada govorimo o plagijatu?

Piše:
izv. prof. dr. sc.
Marko Alerić

O autoru:
Izv. prof. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao profesor. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji „Hrvatski naš svagdašnji“. Suautor je knjige „Hrvatski u upotrebi“.

Unatoč postojanju *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima* i unatoč brojnim naporima koji se na svim razinama obrazovanja ulažu kako bi se istaknula potpuna neprihvatljivost prisvajanja (preuzimanja) tuđega autorskog teksta bez navođenja autora (u ovom se članku misli na plagiranje govorenih i pisanih tekstova), s tom se pojavom još uvijek možemo susresti.

U rječničkoj definiciji imenice *plagijat* (posve ista definicija nalazi se na mrežnoj stranici *Hrvatski jezični portal* Nakladničke kuće „Znanje“ i „Srca“ i u *Velikom rječniku hrvatskoga standardnog jezika* Školske knjige) navodi se da je plagijat „književno, znanstveno ili drugo djelo nastalo prepisivanjem u cjelini, u bitnim ili u prepoznatljivim dijelovima i prisvajanje tuđeg rada uloženog u to djelo“. Za glagol *plagirati* u oba se rječnika navodi značenje: „prisvajati/prisvojiti tuđe autorsko djelo ili njegove dijelove“.

Dakle, plagiranje je prepisivanje (prisvajanje, preuzimanje) manjeg ili većeg dijela tuđega izgovorenog ili napisanog teksta **bez navođenja njegova autora**. Nikako nije neprihvatljivo, već štoviše poželjno, da se netko u svom tekstu želi osvrnuti na ono što u svom tekstu neki autor navodi, na npr. neke tvrdnje ili zaključke do kojih je taj autor došao i sl. To, međutim, ne smije učiniti prepisivanjem (preuzimanjem) većeg ili manjeg dijela teksta bez navođe-

nja autora, već samo tako da taj dio teksta **citira** ili **parafrazira**, a i u jednom je i u drugom slučaju obvezno navesti podatke vezane uz autora i publikaciju iz koje je dio teksta preuzet.

Glagol *citirati* znači: **doslovno preuzeti**, prenijeti dio teksta i jasno navesti njegov izvor, a glagol *parafrazirati* znači: **nedoslovno preuzeti**, prepričati, protumačiti dio teksta i također navesti njegov izvor. Npr. članak 48. *Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* citirat ćemo na ovaj način: „Školska godina počinje 1. rujna, a završava 31. kolovoza i ima dva polugodišta.“ (Narodne novine, broj 152/14), tj. doslovno ćemo ga, od riječi do riječi, prepisati, a parafrazirat ćemo ga tako da svojim riječima navedemo njegovo značenje, npr. na ovaj način: U članku 48. navodi se da školska godina počinje 1. rujna, da završava 31. kolovoza i da ima dva polugodišta ili: U skladu s člankom 48. školska godina počinje 1. rujna, završava 31. kolovoza i ima dva polugodišta. (usp. Narodne novine, broj 152/14)

Ipak, u vezi s utvrđivanjem dijela teksta (ili teksta u cjelini) koji je autorski, kao i dijela teksta koji je prepisan (preuzet, prisvojen, plagiran), mogu nam se javiti pitanja:

- koji se dio teksta može smatrati autorskim (glas/slovo, riječ, spoj dviju ili više riječi, rečenica, ulomak ili cjeloviti tekst)
- koji je najmanji dio teksta za koji se može

tvrditi da je prepisan (glas/slovo, riječ, spoj dviju ili više riječi, rečenica, ulomak ili cjelovit tekst)

c) može li se, npr. svaki spoj riječi ili svaka rečenica smatrati autorskom, tj. ima li svaki spoj riječi ili svaka rečenica autora.

Tek odgovori na ta pitanja mogu nam pomoći u pozdanijem utvrđivanju manjih ili većih dijelova teksta koji su prepisani, kao i u utvrđivanju dijelova teksta koji su izvorni, autorski. Na postavljena je pitanja nemoguće odgovoriti ako se u obzir ne uzme priroda jezika, način na koji je jezik oblikovan i kako funkcionira.

1. Jezik je sustav znakova koji služi sporazumijevanju (komuniciranju), tj. koji omogućuje prijenos poruka od pošiljalatelja primatelju. Sporazumijevanje jezikom postoji zahvaljujući tome što **ograničenim** brojem glasova ili slova koji nemaju značenje (u hrvatskom ih je jeziku 30) možemo oblikovati **relativno ograničen** broj riječi (u hrvatskom ih je jeziku između 130 000 i 150 000), a kombinacijom tih riječi zatim oblikovati **neograničen** i **nepredvidiv** broj rečenica koje se razlikuju i u izrazu (slijedu riječi) i u sadržaju (značenju) može biti više ili manje različito.

2. Glasovi i riječi nekog jezika, kao i način na koji je jezik oblikovan i kako funkcionira, ne mogu se kao autorsko djelo pripisati nijednom pojedincu, već cijeloj užoj ili široj jezičnoj (društvenoj) zajednici. Glasovi i riječi nekog jezika najčešće nisu rezultat djelovanja pojedinca, nego cijele jezične zajednice i na njih nitko ne može polagati autorsko pravo, tj. ne može ih smatrati svojim autorskim djelom. Čak i ako je pojedinac oblikovao neku riječ koja je postala dio općeg rječnika (poznati hrvatski jezikoslovac Bogoslav Šulek u 19. je stoljeću stvorio velik broj riječi koje danas upotrebljavamo, npr. autor je riječi *drvored*, *gromobran*, *brzobjav*, *školsvo*), ne pripada mu, osim njegova eventualnog navođenja kao autora, pravo na to da tu opću riječ zaštiti kao autorsko djelo, kao što ni upotreba te opće riječi u sporazumijevanju nije predstavljala povredu njegova autorskog prava.

3. Pravo autorstva govorenih i/ili pisanih tekstova, dakle, ne postoji ni na razini glasova, ni na razini riječi (osim kad je riječ o pojedinim vlastitim imenima koja

se mogu zaštititi, npr. imena poduzeća, organizacija, proizvoda, inovacija i sl.; imena ljudi nisu ničije autorsko djelo), nego tek na razini skupova riječi, dijelova rečenica, rečenica, dijelova teksta ili teksta u cjelini.

4. Ipak, ni svaki skup riječi, dio rečenice, rečenica itd. ne predstavlja autorsko djelo, kao što ni njihova upotreba ne znači kršenje nečijega autorskog prava, plagiranje nečijeg autorskog djela. Konvencionalne rečenice poput, npr. rečenica *Dobro jutro!*, *Hvala lijepa!*, *Srdačno vas pozdravljam!* nisu autorsko djelo i njihova upotreba nije kršenje nečijega autorskog prava (plagiranje). Autorskim se djelom ne mogu smatrati ni skupovi riječi, dijelova rečenica itd. čiji se sadržaj odnosi na neke općenite činjenice, tj. one kojima se ne pripisuje neka nova informacija koja je rezultat kreativnog ili istraživačkog rada (ponajprije znanstvenog ili umjetničkog). Zbog toga se plagiranjem ne mogu smatrati rečenice poput, npr. rečenica: *Jedan plus jedan su dva.*, *Hrvatska je lijepa zemlja.*, *Šuma je bogata drvećem.*, *Moj je najbolji prijatelj Nikola.*, *Imam jednog brata i dvije sestre.*, *Kroz Zagreb teče rijeka Sava.*, *Taj je dio Hrvatske planinski* i sl. jer se takve i slične rečenice ne mogu smatrati autorskim djelom. Naravno, takve rečenice mogu postati npr. dijelom autorskog djela kada ih pisac uklopi u svoj umjetnički tekst, npr. pjesmu.

Na temelju navedenog može se zaključiti da sve što je izgovoreno ili napisano ne može zbog toga biti smatrano nečijim autorskim djelom, tj. da sve što se govori ili piše ne može, bez utvrđivanja autorstva, predstavljati kršenje nečijega autorskog prava, kao što, slično, kršenje nečijega autorskog prava ne mogu biti ni aktivnosti poput, npr. općenito prihvaćenog načina rukovanja, pozdravljanja, vezanja kravate, zaključavanja vrata i sl. Da bi se neki veći ili manji dio govorenog ili pisanog teksta mogao smatrati autorskim, najprije se mora utvrditi njegov autor, tj. osoba koja ga je prva upotrijebila. Ako se autorstvo ne može utvrditi, onda je veći ili manji dio govorenog ili pisanog teksta zajedničko vlasništvo svih članova neke društvene, tj. jezične zajednice ili zajedničko vlasništvo svih članova ljudske zajednice u cjelini.

Dana 16. rujna 2020. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

KATARINA ANTEŠIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MIHAEL ARČON
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u NOVOM VINODOLSKOM.

MARIN BARIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u RIJECI.

SLAVEN BOLJUN
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u PULI.

DRAGO BORAS
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ROBERTO DUJIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZADRU.

ELA EL HOUSSEINI
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANTONIA ERDELEZ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u SINJU.

FILIP GREGOR
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

VANJA JAKŠIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u SISKU.

TIN JIRASEK
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MILAN JURČEVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u KAŠTEL KAMBELOVCU.

ZVJEZDANA KUPREŠAK
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LUKA MARDEŠIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

LANA MARINAC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 7. rujna 2020., sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

NIKOLINA MRŠIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
KARLOVCU.

AJNA MUJEVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda
u RIJECI.

ZVONIMIR PERKUŠIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
IMOTSKOM.

PETAR PETROVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

ANTONELA SERDARUŠIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

HRVOJE ŠKALIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

TAMARA ŠTRBAC
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
MALOM LOŠINJU.

STJEPAN VLAHOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

BOŠKO ŽAK
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 7. rujna
2020., sa sjedištem ureda u
BJELOVARU.

Zbog epidemioloških mjera vezanih uz pandemiju koronavirusa, nakon prisege nije snimana zajednička fotografija novih članova Hrvatske odvjetničke komore

Dana 14. listopada 2020. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

SVEN BARAC
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

MIA BULJAN
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
SPLITU.

KRISTINA BURCAR
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
GAREŠNICI.

FILIP DMITRAŠINOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

MARKO ĐURIČIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

DOMINIK GLAVINA
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

DAMIRA GRAČIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZADRU.

IVANA ENA HEMAR
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

SARA HORVAT
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

VEDRAN HORVAT
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

IGOR HRELJIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

ANA MARJANČIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

ŽELJKO MIČUGA
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

LARA MILJEVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

NEDA NARANČIĆ KRZNAR
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
KRAPINI.

IVAN BRANIMIR PAVIČIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

MATEJA RADOČAJ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
BJELOVARU.

JOSIPA ŠARLIJA ĆORIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

ANDREJA ŠEŠA
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

IVONA VIDOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

VEDRANA VUČKOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 5. listopada
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

Zbog epidemioloških mjera vezanih uz pandemiju koronavirusa, nakon prisege nije snimana zajednička fotografija novih članova Hrvatske odvjetničke komore

Dana 11. studenoga 2020. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

GORDANA ADAMOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

ELENA KOMLJENOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u RIJECI.

MARIJANA LABURA BUJAS
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ŠIBENIKU.

TEA MAČEK
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

FRANKA MARČINA
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

MIA MIHELČIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u RIJECI.

ANA MIHOVILČEVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u RIJECI.

LORAN MILANOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ROVINJU.

DOMINIK MIŠEVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

NANA PITEŠA
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

RELJA RAJKOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

LUCIJA RAKIĆ ČULE
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

VIKTORIA SMIRNOV
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

MORANA VOJNOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

MARIO VRDOLJAK
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

DAŠA VRZIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 2. studenog
2020.,
sa sjedištem ureda u
ZAGREBU.

Zbog epidemioloških mjera vezanih uz pandemiju koronavirusa, nakon prisege nije snimana zajednička fotografija novih članova Hrvatske odvjetničke komore

Ante Kokić (1953. – 2020.)

Poštovana obitelji, rodbina i prijatelji Ante Kokića, izražavam iskrenu sućut i saučešće u ime svih kolegica i kolega Odvjetničkoga zbora Karlovac kao i Hrvatske odvjetničke komore.

Naš kolega Ante Kokić volio je svoje zvanje odvjetnika i obavljao ga je predano i požrtvovano do samog kraja.

Ante Kokić je rođen ovdje u Zagrebu 1953. godine, gdje je završio osnovnu i srednju školu. Pravni fakultet u Zagrebu upisao je 1976. godine te ga je završio 1980., u roku s visokim prosjekom ocjena. Prvo se zaposlio kao pravnik u tadašnjoj Skupštini općine Ozalj, a nakon toga, od 1981. pa do 1988. godine, svoju karijeru gradi kao sudac Općinskoga suda u Ozlju, u gradu u kojem su ga svi poznavali i voljeli. Tu se i oženio i sa suprugom Biserkom dobio dvoje djece, Vladu i Jelenu.

Ante je bio predsjednik suda u Ozlju od 1984. do 1988. godine. Nakon toga, 1988. godine postaje odvjetnik i kao odvjetnik radio je u Ozlju, a kasnije u Karlovcu sve do odlaska u mirovinu 2017. godine. U braku sa suprugom Gordanom ima kćer Petru.

U sjećanjima na kolegu Antu dolaze nam slike njegovih uvijek veselih dosjetki u druženjima u kojima je uživao s kolegicama i kolegama. Uvijek pažljiv i vrlo obziran kolega koji je svoje zvanje i vještine prenosio na mlade generacije. Njegov vježbenik Darko Gojak nastavio je s radom njegovog ureda. U svom životu i radu Ante Kokić ostavio je trag i prenio svoje znanje, i sjećanje na njega ostaje trajno.

Živimo u vremenima kada odlazak ljudi predstavlja svakodnevnu stvarnost, unatoč tome svaki ispraćaj je težak za sve koji su na bilo koji način bili dio života našeg kolege Ante Kokića.

Želimo mu da počiva u miru.

(Govor Ive Zlatić, predsjednice Odvjetničkoga zbora Karlovac, na posljednjem ispraćaju Ante Kokića na zagrebačkome groblju Mirogoju)

Franjo Nejak (1951. – 2020.)

Poštovana obitelji Nejak, supruga Rajka, kćeri Andreja i Josipa, rodbina i prijatelji našeg dragog kolege Franje Nejaka.

Upućujem izraze duboke sućuti i suosjećanja u ovim trenucima oproštaja od našeg Franje Nejaka koji je bio brižan suprug, uzoran otac i djed, a nama odvjetnicima osobito dragi kolega. Teško je sažeti danas sve što bi o našem kolegi željeli reći jer osjećaj tuge je velik.

Franjo Nejak rođen je u Karlovcu 1951. godine od majke Dragice i oca Ivana. Svoje djetinjstvo proveo je na Turnju u Karlovcu, i Turanj je neizmjereno volio. Nakon osnovne škole, Franjo Nejak pohađao je Gimnaziju u Karlovcu nakon koje je krenuo na Pravni fakultet u Zagreb. Nakon završenog studija na Pravnom fakultetu prvo je bio sudski vježbenik na Općinskom sudu u Karlovcu te nakon toga i sudac Općinskoga suda u Karlovcu sve do 1984. godine. Te 1984. godine postaje odvjetnik, u početku sa sjedištem svojeg ureda u Jastrebarskom, a zatim u Karlovcu. Sa suprugom Rajkom ima dvije kćeri, Andreju i Josipu, koje su obje pravnice.

Zvanje odvjetnika Franjo Nejak obavljao je s osobitom predanošću surađujući s kolegama odvjetnicima i družeći se s njima na poslu i u slobodno vrijeme. Tako je sa svojim kolegama i prijateljima oformio „Ribičku sekciju“ s kojom je

proveo mnoge trenutke i koji su mu puno značili. Franji se u njegovom radu odvjetnika pridružila i kći Andreja koja i danas radi kao odvjetnica.

Svi se rado prisjećamo trenutaka na odvjetničkim feštama kada bi naš kolega Franjo recitirajući svoje omiljene stihove uvijek pokušao prenijeti dio svoje životne mudrosti mladim naraštajima, u čemu je i uspijevao. Nakon odlaska u mirovinu, Franjo je vrijeme provodio s obitelji i svojim unukama na koje je bio posebno ponosan.

Teško je u ovim trenucima suzdržati tugu i žalost, ali utjeha je činjenica da dragi ljudi ne odlaze iz našeg života, oni su uvijek tu u svakom našem danu i trenutku kada ih se sjetimo. Franjo Nejak, kao kolega, kao suprug otac i djed, bit će dio naših sjećanja i života, i neizmjereno smo mu na tome zahvalni.

Počivao u miru, dragi kolega Franjo!

(Govor Ive Zlatić, predsjednice Odvjetničkoga zbora Karlovac, na posljednjem ispraćaju Franje Nejaka na zagrebačkome groblju Mirogoju)

Hana Renić Henig (1978. – 2020.)

Kad smo ga upitali možemo li reći riječ-dvije, Dragan, Hanin suprug, zamolio je samo da to bude iskreno i bez previše floskula. A ja doista ne znam kako bi se išta o Hani i moglo reći, a da nije iskreno i toplo i drago, kao što je bila i ona sama. Mnogo ljudi definirano je onim što rade ili što su radili, pa ih se sjećamo prvenstveno kao, recimo, odvjetnika. Ali Hana, iako vrsna odvjetnica, bila je toliko više od toga. Nju svi znamo i pamtit ćemo je ne samo po tome što je radila, nego kako je to radila. Kako je bila hrabra preuzeti i najzahtjevnije predmete. Doista, ne sjećam se ni jednog slučaja koji Hana nije spremno preuzela, a radila je s nama više od desetljeća. Kako je bila strpljiva sa svojim mlađim kolegama i sretna prenijeti svoje bogato znanje, i pravničko i životno. Kako je bila duhovita na našim uredskim proslavama i uživala u druženjima. Kako je rado, s toliko ljubavi i duha, pričala o svojoj obitelji. Kako je doista sve ljude cijenila po njihovim ljudskim kvalitetama. Toliko tome nas je poučila, i zato je tako teško prihvatiti da nas je baš morala podsjetiti i na naše vlastite prolaznosti.

Teško je oprostiti se od onih koji su bolji od nas samih, i samo se nadam da je Hana znala koliko su nam dani bili ljepši uz nju. Utjeha je, mala ali trajna, da je dio svoje emocije i duše prenijela na troje divne djece – Adama, Mašu i Jana – i svijet i tako učinila još boljim mjestom.

Hana, hvala ti od srca što si izabrala biti dio naših života. Dragaa obitelji, od našeg odvjetničkog ureda i svakog zaposlenika ponaosob te Hrvatske odvjetničke komore, iskrena sućut.

(Govor odvjetnika Marija Krke održan na posljednjem ispraćaju Hane Renić Henig)

mr. Ivan Kovač (1933. – 2020.)

Poštovana obitelji Kovač, kolegice i kolege, dame i gospodo, danas, na ovome mjestu vječnoga mira, opraštamo se od dragog i cijenjenog kolege i prijatelja Ivana Kovača. Sve nas je zatekla i duboko ražalostila vijest o njegovoj iznenadnoj smrti. Zapala me teška dužnost, ali i čast, da se u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Varaždin oprostim od našega uvaženog kolege.

Ivan Kovač rođen je 8. lipnja 1933. godine u Borovljanima, općina Novigrad Podravski. Pučku školu završio je u Glogovcu, a gimnaziju u Koprivnici. Pravo je studirao na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i diplomirao 1958. godine. Po završetku studija zaposlio se u tvornica stakla „Straža“ u Humu na Sutli, a 1. travnja 1959. godine otišao je na odlučivanje jednogodišnjeg vojnog roka u tadašnju JNA.

Nakon povratka, godinu je dana radio kao sudački pripravnik na tadašnjem Kotarskom sudu u Varaždinu, da bi se 1. travnja 1961. godine upisao kao odvjetnički pripravnik kod dr. Smolića, odvjetnika u Varaždinu. Odvjetnički ispit položio je 25. svibnja 1962. godine, a u Imenik odvjetnika upisuje se 28. studenog 1962. godine.

Odvjetničkom službom bavio se sve do umirovljenja 30. prosinca 2005. godine, dakle gotovo pune 43 godine.

Kao što je sam znao reći, „u odvjetništvu se život zahvaća punom šakom“, misleći pri tome da se u odvjetništvu, kroz probleme malog čovjeka, zaštitu njegovih prava i interesa, odvjetnik upoznaje s problemima u društvu, s problemima u funkcioniranju pravnih institucija, a kroz međusobnu interakciju suprotstavljenih interesa upoznaje život i njegov smisao.

Kao pravi intelektualac cjeloživotno se obrazovao. Upisao je poslijediplomski magistarski studij na Pravnome fakultetu u Zagrebu, a magistrirao je 27. ožujka 1979. godine s radnjom iz područja kaznenog prava. Kolegice i kolege odvjetnici dobro znaju da odvjetnička služba zahtjeva cjelodnevni angažman, a ne samo osmosatno radno vrijeme, pa dodatna edukacija i znanstveno istraživanje kojem se posvetio uz odvjetničku službu ukazuju da se radilo o iznimno marljivom i ustrajnom kolegi.

Tijekom odvjetničke službe mentorirao je i osposobio za samostalnu službu sedam odvjetničkih vježbenika različitih generacija, od kolege Franje Blaži, koji je sada u mirovini, pa do Tomice i Davorke Kovač, koji sada samostalno vode svoj odvjetnički ured, čime je dao velik i nesebičan doprinos edukaciji našeg podmlatka, a time razvoju i unapređenju odvjetništva na našem području.

O kolegijalnom pristupu našim kolegama, spremnosti da pomogne savjetom i iskustvom ili zamijeni na ročištu, ne treba trošiti riječi, to je svima dobro poznato.

Zbog njegovih iznimnih kvaliteta članovi našeg Zbora u dva su ga navrata birali za predsjednika Odvjetničkoga zbora Varaždin. Kao član Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore aktivno je sudjelovao u raspravama i donošenju odluka o svim pitanjima bitnima za unapređenje odvjetničke službe.

Njegova predanost odvjetništvu prepoznata je i izvan našeg Zbora, pa je mr. Ivan Kovač 2002. godine primio Plaketu dr. Ivo Politeo s poveljom. To je najviša nagrada hrvatskog odvjetništva, koju Hrvatska odvjetnička komora dodjeljuje za osobite zasluge na unapređenju i afirmaciji odvjetništva kao samostalne i neovisne službe, za zasluge u razvoju kolegijalnih odnosa, te podizanju uloge odvjetništva u zemlji i inozemstvu. Kolega Kovač jedini je član našeg Zbora koji je dobio ovo visoko vrijedno priznanje za svoj rad u odvjetništvu.

Bio je i politički aktivan. Jedan je od utemeljitelja Hrvatske demokratske stranke u Varaždinu. Na prvim demokratskim izborima 1990. godine izabran je za zastupnika u Hrvatski sabor, u kojem je bio član Odbora za pitanja političkog sustava i predsjednik Kluba zastupnika HDS-a.

Na izborima u svibnju 2001. izabran je za vijećnika Skupštine Varaždinske županije, a bio je i član Upravnog odbora Udruge kluba zastupnika prvog saziva Sabora Republike Hrvatske 1990. – 1992.

Početak Domovinskoga rata, 17. rujna 1991., teško je ranjen ispred bivšeg Doma JNA u Varaždinu. Srećom, to po život opasno ranjavanje uspio je preživjeti.

Uz sve navedeno, mr. Ivan Kovač objavio je četiri romana: „Čovjek s vrećicom“, „Podravina vu čoveku“, „Žila u kamenu“ i „Možda trag istine“. Bio je aktivni član Varaždinskoga književnog društva.

Sve to ukazuje da je naš kolega bio istinski intelektualac sa širokim spektrom interesa.

Naizgled bi se moglo zaključiti da se radi o vrlo strogom i ozbiljnom čovjeku, zaokupljenom ozbiljnim temama, a neskloptom šalama i zabavi. Međutim, mi koji ga poznajemo, svjedočimo da je bio pun duha i vica, te da su nas upravno njegove dosjetke i šale znale odmaknuti od stresnih situacija naše službe. Bio je omiljen u društvu, a na našim odvjetničkim druženjima redovno je znao zaplesati, pa i u poznijim godinama.

Njegova karijera, kako odvjetnička, tako i politička i književna, već sama po sebi izaziva strahopoštovanje. Ako tome dodam da je bio znatno stariji od mene, samo po sebi se nameće da bih ga u svakodnevnom kontaktu trebao oslovjavati s Vi, kao što uostalom oslovjavam i druge starije od sebe. Međutim, ni sam si ne mogu objasniti kako sam kolegu s tako blistavom karijerom i toliko starijeg od sebe oslovjavao s ti, a da pri tome nisam imao niti najmanju neugodu ni respekt, koji imam prema drugim starijim osobama. Želim vam ovo pripočiti kako bih i vama ukazao na to da se radilo o krajnje jednostavnom i pristupačnom čovjeku, a upravo je to odlika velikih ljudi.

Iako nisam upoznat s cjelokupnim njegovim odvjetničkim opusom, ipak je jedan predmet ostavio dubokog traga u meni, predmet u kojem je kolega Kovač pokazao kako se odvjetnik treba boriti za zaštitu ljudskih prava. Dobro se sjećamo okolnosti stvaranja naše države, okolnosti vezanih za oslobođenje njezinih okupiranih dijelova, te uloge pojedinih visokih časnika u tim operacijama. U to vrijeme oni su bili naši heroji. Zastupati osobu kojoj su temeljna ljudska prava besramno pogažena od tih dotadašnjih heroja, u poratnim okolnostima, bilo je više nego hrabro. Prihvatiti takvo zastupanje, u tim okolnostima, boriti se za pogaženo ljudsko pravo naspram ikone moći i autoriteta, pokazuje da je naš kolega ostvario onaj ideal odvjetnika kakvog je dr. Ivo Politeo imao u vidu pišući Kodeks odvjetničke etike. Svojim nam je primjerom pokazao kakav odvjetnik mora biti: samostalan, neovisan, ustrajan borac za zaštitu ljudskih prava, bez obzira na to tko mu je na protivnoj strani. Svojim nam je primjerom visoko podigao ljestvicu i pokazao smjer koji i mi moramo slijediti.

Zbog toga, dragi Ivo, bio si i bit ćeš, ne samo naš lauereat, već i naš istinski lider – doktor *primus inter pares*.

Još jedanput, u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Varaždin izražavam iskrenu sućut obitelji.

Neka mu je laka hrvatska zemlja i počivao u miru Božjem!

(govor Hinka Žerjava, odvjetnika u Varaždinu i predsjednika Odvjetničkoga zbora Varaždin, na posljednjem ispraćaju odvjetnika Ivana Kovača)

Alen Blagajac (1963. – 2020.)

Čudna je ova 2020. godina. Pogodila nas je pandemija korone, ročišta su odgađana, sudnice su utihnule, a i danas se mnoga ročišta ne održavaju zbog bolesti ili samoizolacije sudaca, stranaka, odvjetnika.

Pogodio nas je strašan potres. Jako je oštećen Pravni fakultet u Zagrebu, oštećen je Županijski sud u Zagrebu, Trgovački sud u Zagrebu, sudske referade su izmještene.

Imali smo i poplavu, ali najstrašnije je što se na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu, na Općinskom kaznenom sudu u Zagrebu, na Županijskom sudu u Zagrebu i na drugim mjestima pojavila obavijest da je iznenada u 58-oj godini života preminuo suprug, otac, sin, brat, šogor, tetak, ujak, zet, gospodin, prijatelj i odvjetnik Alen Blagajac. Kako održati završni govor na posljednjem ispraćaju Alena Blagajca, čovjeka koji je oduvijek želio postati odvjetnik, koji je postao odvjetnik i koji je odvjetništvo, to plemenito i preteško zanimanje, živio i radio više od 30 godina?

Dragi moj Blagi, ti si bio više od kolege. Ti si bio primjer humanosti, poštovanja ljudskog dostojanstva i progresivnih nastojanja u priznavanju i ostvarivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda. Ti si svojim primjerom dokazivao da je vjernost stranci osnovna dužnost odvjetnika i da je ona važnija i od interesa samog odvjetnika. Svojim strankama bio si na dispoziciji u svako doba dana i noći. Ti si svojim primjerom dokazivao da je odvjetnik dužan suprotstaviti se sucima koji su se prema tebi, tvom vježbeniku ili tvojoj stranci odnosili kao prema podređenim osobama, i uvjerio si ih da su odvjetnici i suci suradnici u ostvarenju bitno iste zadaće. Ti si bio prijatelj suda. Ti si iskazivao štovanje prema kolegama i gajio lojalan i kolegijalan odnos, ali nikada na štetu svoje stranke. Ti si odgojio mlađe kolege, vježbenike, buduće odvjetnike, i nesebično im prenosio svoje golemo stručno znanje, širinu životnog iskustva i kodeks odvjetništva.

Dragi moj Blagi, ti si bio više od prijatelja. Prijatelj je onaj koji te poznaje kakav stvarno jesi, shvaća što si prošao i prihvaća što si postao. Ti si nesebično činio usluge, dijelio savjete, organizirao proslave, organizirao tamburaše. U bilo koje doba dana ili noći bio si tu za prijatelja. Okupljao si ljude oko sebe i ljudi su se okupljali oko tebe. Bio si jak, bio si glasan, nisi podnosio nepravdu, licemjerstvo i glupost, bio si poseban, bio si dobar, bio si velik. Valjda si upravo zato otišao ovako rano, prerano. Otišao si prije reda.

Uvijek ti je na prvom mjestu bila tvoja obitelj. Tvoja Nikolina. Tvoja Rea. S pravom si bio ponosan na njih.

Pravda, poštenje, odvjetništvo, bili su ti visoko na ljestvici prioriteta. Japan nije bio visoko, ali Hrvatska ti je bila u srcu. Želio si i trudio se svim silama da Hrvatska bude normalna zemlja i da naša djeca u njoj žive u miru i slobodi.

Ljudi žive toliko dugo koliko ih drugi pamte i o njima pričaju. Tebe će dugo pamtiti, tvoju radost, tvoje riječi u sudnicama i izvan njih, tvoje viceve, tvoju ljubav, tvoju pjesmu, tvoje lopte koje si dijelio kada smo mi zabijali golove, golove koje si davao, pobjede koje si izvojevao.

Nakon ovako izvedenih nepobitnih dokaza i ovako utvrđenog činjeničnog stanja siguran sam kamo ideš. Za ljude kao što si ti postoji samo jedno mjesto.

Neka ti je vječita slava i hvala! Počivao u miru Božjem!

(Govor Damira Uroića, odvjetnika u Zagrebu, na posljednjem ispraćaju odvjetnika Alena Blagajca)

Tomislav Tutavac (1932. – 2020.)

Tomislav Tutavac rođen je 29. rujna 1932. u Podgradini, Opuzen, općina Slivno. Osnovnu školu, privremeno prekinutu ratnim zbivanjima, završio je u Opuzenu. Jedno od glavnih obilježja cijelog njegovog daljnjeg školovanja jest da se izdržavao sam jer mu roditelji, unatoč silnoj želji, nisu mogli pomoći.

Zbog toga 1949. odlazi u Zemun, u oficirsku školu, nakon koje postaje vojni službenik u tadašnjoj JNA. Do kraja te službe, tj. do 1955. godine, radio je u Splitu kao kartograf. Iste je godine položio tadašnji 'ispit zrelosti', završavajući time 1. gimnaziju u Splitu koju je pohađao paralelno s vojnom službom.

Godine 1955. upisuje Pravni fakultet u Zagrebu, a prve dvije godine studira izvanredno jer mora ostati kod kuće raditi na zemlji, dok zadnje dvije studira kao redovan student zahvaljujući stipendiji PIK-a Neretva u kojem se i zapošljava 1959. godine na mjestu pravnog referenta, funkciji koju će obnašati do 1961. godine.

Diplomirao je 1960. godine, a godinu dana kasnije imenovan je sudačkim pripravnikom na tadašnjem Kotarskome sudu u Splitu. Sudački ispit položio je 1962. godine te je iste godine izabran za suca tog Suda. U svojoj je karijeri radio i kao honorarni asistent na Pravnom fakultetu u Splitu na predmetu „Privredno statusno pravo“, kao pravnik Elektroprivrede Dalmacije i pravnik u pravnom savjetovalištu Općinskoga sindikalnog vijeća (OSV) u Splitu, 1970-ih radio je i kao sudac Okružnoga privrednog suda u Splitu. Nakon doгаđanja u Hrvatskoj 1971. godine, Sabor ga, potpuno neosnovano, 1973. razrješuje dužnosti suca Okružnoga privrednog suda.

Unatoč nastalim, vrlo teškim, okolnostima, ali i zahvaljujući pomoći nekih prijatelja, iste godine započinje privatnu odvjetničku praksu koju uspješno vodi sve do odlaska u mirovinu 2002. godine. U dva mandata bio je član Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore.

Uz uspješnu karijeru pravnika, bio je predan i nesebičan obiteljski čovjek i suprug, otac dvaju sinova, djed četvero unučadi te pradjed. Nesebično je izdvajao sredstva za razne humanitarne organizacije, udruge i akcije kao npr. UNICEF. Financijski je pomagao i slobodu hrvatskog novinarstva kao npr. „Feral Tribune“ u vremenima kad im je bilo najteže.

Bio je veoma discipliniran čovjek, velikih radnih i intelektualnih kapaciteta, ali uvijek vedra duha te ljudskih kvaliteta koje bi mogle biti uzor novim generacijama odvjetnika.

Zapisnik

s redovite godišnje Skupštine Hrvatske odvjetničke komore održane dana 11. srpnja 2020. godine s početkom u 11 sati u zagrebačkom hotelu „Westin“

Josip Šurjak:

Kolegice i kolege, poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji, čast mi je i zadovoljstvo sve vas pozdraviti ovoga puta izvan našeg Hrvatskog odvjetničkog doma, u ovom prostoru zbog epidemiološke situacije, i otvaram redovitu godišnju Skupštinu Hrvatske odvjetničke komore. Predlažem da poslušamo himnu Republike Hrvatske.

***

Hrvatska odvjetnička komora zalaže se za ravnopravnost spolova, kako to izričito piše u našem Statutu, pa tako tijekom cijelog ovog vođenja Skupštine riječi i pojmovi i sklopovi koji imaju rodno značenje odnose se na jednak način na muški i ženski rod.

U prvom redu pozdravljam našeg dragog i uvaženog gospodina ministra Dražena Bošnjakovića, kao izaslanika predsjednika Vlade Andreja Plenkovića. Pozdravljam dekana Pravnoga fakulteta u Zagrebu prof. dr. Igora Glihu, pozdravljam gospođu Valeriju Džajić koja u ime gradonačelnika Grada Zagreba nazoči našoj skupštini, pozdravljam i sve ostale kolege i kolegice i drage goste koji su iz raznih državnih tijela ovdje prisutni s nama. Koristim ovih nekoliko minuta za osobno zahvaliti gospodinu ministru na dosadašnjoj suradnji. Bilo je izuzetno korektno i ugodno surađivati s Vama, a ta je suradnja nama izuzetno važna i bitna radi unapređivanja struke.

Sada, nažalost, imamo i onaj uvijek isti i tužni dio, a to je odati počast preminulim kolegama koji od Skupštine održane 6. srpnja prošle godine pa do danas više nisu s nama, a zajedno smo radili, pa ću sada pročitati njihova imena. To su: Branko Ivanković, Zagreb; Saša Divjak, Zagreb; Ivan Čerin, Rijeka; Milanko Vuković, Pula; Miroslav Ruggle, Slavonski Brod; Zvonimir Maratović, Zagreb; Slobodan Simić, Pula; Vedran Vujčić, Split; Anton Etinger, Rovinj; Domagoj Matejčić, Split; Mario Jutt, Karlovac; Dušica Đurić, Krk; Branimir Grubelić, Zagreb; Mladen Golojuh, Zagreb; Danko Glibota, Makarska; Josip Šimić, Đakovo; Mirko Tomac, Slavonski Brod; Nevenka Jurić, Zagreb i Darko Rogan, Zagreb. Sada molim da im odamo počast minutom šutnje.

Počivali u miru!

Izvrješćujem vas još da smo jutros položili cvijeće i vijenac na grob dr. Ive Politea, što smo prije nekoliko godina ustanovili kao obvezu. Posebno zahvaljujem kolegicama Zdenki Montecrisi i Nadi Badurini te kolegi Davoru Drugoviću da su u ime svih nas obavili taj lijepi čin.

Sada prelazimo na formalni dio Skupštine. S obzirom na to da se radi o redovitoj godišnjoj Skupštini, u skladu s čl. 2. Poslovnika o radu Skupštine HOK-a, utvrđujemo broj nazočnih članova Skupštine. Ukupan broj delegata je 131, sada nas je 74 u dvorani i utvrđujem da imamo kvorum. S obzirom na svu ovu situaciju s covidom morali smo Skupštinu organizirati na ovaj način, da smo razmaknuti.

Utvrđujem da se Skupština može održati i donositi pravovaljane odluke.

U skladu s čl. 3. Poslovnika, prijedlog za članove radnih tijela dao je sazivaatelj Skupštine, a to je Upravni odbor HOK-a, na sjednici održanoj 10. srpnja 2020. godine. Prijedlog za članove ovih radnih tijela može dati i svaki član Skupštine na samoj Skupštini.

Upravni odbor kao sazivaatelj ove Skupštine, na sjednici održanoj 10. srpnja 2020. predložio je za zapisničara Adrijana Čadu, odvjetnika iz Zagreba

Tko je za? Hvala!

Protiv? Nitko.

Ima li suzdržanih? Nema.

Jednoglasno, hvala!

Za ovjerovitelje zapisnika Upravni odbor predložio je Davora Jelića, odvjetnika iz Zagreba i Tomislava Kešinu, odvjetnika iz Zagreba.

Tko je za? Hvala!

Protiv? Nitko nije protiv.

Suzdržan? Nitko.

Jednoglasno, hvala!

Prelazimo na Radno predsjedništvo. Prema Statutu ja sam po funkciji predsjednik Radnog predsjedništva a za članove Radnog predsjedništva predlažu se Sonja Dušić-Poljak, odvjetnica iz Koprivnice, Ksenija Penić, odvjetnica iz Slavonskoga Broda, Krešimir Arambašić, odvjetnik iz Osijeka i Ma-

rio Petani, odvjetnik iz Zadra.

Tko je za? Hvala!

Protiv? Nitko.

Ima li suzdržanih? Nema.

Jednoglasno, hvala!

Utvrđujem da smo izabrali Radno predsjedništvo u sastavu kako sam ga pročitao. Molim članove Radnog predsjedništva da zauzmu svoje mjesto.

Kao predsjednik Radnog predsjedništva predlažem da se izlože materijali po više točaka dnevnog reda zajedno (od točke 5. do točke 16.), u skladu s čl. 7. st. 2. Poslovnika, pa da se tek nakon toga vodi rasprava o tim točkama zajedno.

Tko je za? Hvala vam!

Protiv? Nitko.

Suzdržanih? Nema.

Jednoglasno, hvala!

Utvrđujem da smo donijeli odluku u skladu s čl. 7. st. 2. Poslovnika da tako zbirno vodimo ovu Skupštinu.

Sada prelazimo na točku 2., a to je usvajanje dnevnog reda Skupštine. S obzirom na to da Radno predsjedništvo predlaže Skupštini usvajanje prijedloga dnevnog reda koji ste dobili u materijalima za ovu Skupštinu, i s obzirom na to da je to već objavljeno u našem časopisu „Odvjetnik“, molim da glasate tko je za ovakav dnevni red.

Tko je za?

Protiv?

Suzdržan?

Jednoglasno, hvala!

Utvrđujem da smo usvojili prijedlog dnevnog reda kako je i sadržano u pozivu.

Prelazimo na točku 3., a to je ovjera zapisnika redovite Skupštine Hrvatske odvjetničke komore održane 6. srpnja 2019. godine, koji je objavljen u časopisu „Odvjetnik“ br. 1/2020.

S obzirom na to da je taj zapisnik u cijelosti objavljen u glasilu „Odvjetnik“, mogu pitati tko je za takav sadržaj zapisnika?

Je li netko protiv?

Suzdržanih, nema. Utvrđujem da smo jednoglasno ovjerili zapisnik s prošlogodišnje Skupštine.

Prelazimo na točku 4., a to su pozdravne riječi gostiju. Molim goste, ako žele, da nam se obrate. Prof. Gliha.

Igor Gliha:

Hvala lijepa, gospodine predsjedniče. Kolegice i kolege, uvijek mi je veliko zadovoljstvo i čast u ovog zгоди reći par riječi, kako osobno tako i u ime institucije – Pravnoga fakulteta

Sveučilišta u Zagrebu. Osobno, jer je početak moje karijere također bio u odvjetništvu i ono formativno profesionalno razdoblje koje sam imao bilo je upravo u odvjetništvu, svakom mladom pravniku koji završi fakultet sugerirao bih da počne tim putem. Odvjetništvo je najveći poslodavac našim studentima, i vidim ovdje brojna poznata lica, tako da ću zaključiti da je veliki broj vas ovdje završio naš Pravni fakultet. Ove godine želio bih posebno istaknuti našu zahvalnost, zahvalnost brojnim članovima ove Komore koji su pomogli Pravnom fakultetu u trenucima koji su vjerojatno jedni od najgorih u povijesti, a to je potres koji je pogodio Zagreb i koji je doslovce sve zgradio, a ima ih pet u kojima Pravni fakultet djeluje, ozbiljno oštećeno. Jedna grupa mladih odvjetničkih pripravnika i odvjetnika pokrenula je akciju prikupljanja pomoći Pravnom fakultetu kojoj su se brojni od vas odazvali, ja za to posebno zahvaljujem svim vama, posebno onima koji su nam tom prigodom pomogli, da nas niste zaboravili. A sada vam želim ugodan ostatak rada i vjerujem uspješno i efikasno savladavanje ostatka dnevnog reda. Hvala lijepa!

Josip Šurjak:

Hvala, prof. Gliha. Još jedna duboka isprika Ranku Pelicariću kojeg uopće ne smatram gostom i zato ga uopće nisam niti najavio kao gosta, budući da je Ranko dio nas i tako ga i doživljavam. Ranko je predsjednik CCBE-a, dakle naše krovne europske organizacije u Bruxellesu, pa sigurno ima što za reći u pogledu ove situacije.

Ranko Pelicarić:

Dobar dan svima, isprika nije potrebna jer se stvarno i osjećam, naravno, kao domaće čeljade. Drago mi je da sam ovdje s vama, lijepo vas sve pozdravljam i iskoristit ću prigodu da vas upoznam s dvije-tri teme koje najviše okupiraju CCBE u zadnje vrijeme u ovoj godini. Nažalost, korona je zahvatila cijelu Europu i šire, ali kada govorimo o CCBE-u, onda govorimo o Europi i 45 odvjetničkih komora zemalja članica EU-a, ali i ostalog dijela Europe. Ove godine imali smo priliku samo jednom naći se uživo i to u Beču, već 7-8 godina namjerno organiziramo prvi godišnji sastanak CCBE-a u Beču, jer se tada tamo na predsjedničkoj konferenciji nalazi i većina predsjednika europskih komora pa se ostvari i dodatni kontakt s predsjednicima a ne samo sa šefovima delegacija u CCBE-u. Nakon toga smo prešli, kao mnogi drugi, na virtualne sastanke koje održavamo puno češće nego što smo imali fizičke sastanke, koji su u pravilu održavani svakih mjesec i pol dana.

Mi smo od veljače ove godine imali u prosjeku svaka tri tjedna jedan pravi sastanak i još bezbroj sastanaka pojedinačnih radnih grupa iz CCBE-a. Prevalira problem pristupa pravosuđu u ovo vrijeme korone u mnogim zemljama. Kao i kod nas ozbiljno je otežan taj pristup, ozbiljan je broj odgođenih i neobavljenih rasprava, neke su zemlje odlično organizirane u smislu virtualnih rasprava, tako da je, na primjer, u Irskoj po ovome svemu najmanja šteta za pristup pravosuđu. Irci su potpuno prešli na virtualne rasprave i u kaznenom predmetu i u civilu. Postoje okolnosti u kojima je netko od sudionika u postupku ovlašten zahtijevati da ročište ne bude virtualno nego da se odgodi za bolje prilike. Oni su vrlo civilizirani, pa to odvjetnici, branitelji a niti same stranke ne koriste prekomjerno, radi se o odgodama kada su obrazloženi razlozi i uvjeti za neophodnost rasprave uživo onda se rasprave odgađaju. Toliko o ovom problemu koji tišti sve odvjetnike i stranke Europe. On je u Europi prilično ozbiljno shvaćen i ljudi su u državama članicama EU-a i nekih drugih država svjesni činjenice da je to ogromna ugroza demokracije i pokušavaju se na taj način i ponašati. Komore zemalja EU-a u dubokoj su i ozbiljnoj suradnji s pravosudnim tijelima i mali je broj država i komora koje bi se u ovom času požalile da na drugoj strani nema razumijevanja. Čini se da se dogodila kohezija između ministarstava pravosuđa, predsjednika sudova i odvjetničkih komora, svi razumiju da se ne može bez demokracije, i da je jedan od osnovnih uvjeta demokracije pristup pravosuđu. Još bih spomenuo pitanje Brexita – jedna stvar je u ovoj godini jasna, a to je da Ujedinjeno Kraljevstvo odlazi. Postavlja se pitanje na koji će način sada odvjetnici UK-a biti predstavljeni i koja će prava imati. Od mogućnosti da se njih čak ostavi u istoj poziciji u kojoj su danas, a to je da ostanu punopravni članovi s mogućnošću i pravom glasanja i odlučivanja, pa do posebno skrojene pozicije advokature te države pa čak i do pozicije iz koje smo mi prije par godina izašli, a to znači da budu članovi promatrači. Postoji ozbiljna mogućnost da će UK završiti kao član promatrač što znači bez prava glasa. Ima dosta europskih komora koje su jako osjetljive na glasanje nekoga tko nije u EU-u, smatraju da će se dogoditi puno situacija u kojima bi takva delegacija glasala za ono što njoj odgovara a ne što odgovara članicama, meni se čini da će ipak tako nešto i prevladati. Meni je to žao jer, kao i uvijek, svakog odvjetnika sam gledao kao kolegu iznad moje nacije, iznad moje profesije, iznad svega moga, i to je čuvena maksima iz šaha. Ali čini mi se da to neće proći, čini mi se da ćemo UK izgubiti kao glasače i suodlučivače, ali da ćemo ih barem zadržati kao sudiskutante, što je isto neobično važno, jer moje isku-

stvo u sada već 20 godina u CCBE-u je da gotovo nikada nisam čuo engleskog kolegu koji nije došao maksimalno pripremljen i svaka je njihova diskusija mali doktorat. Mislim da jako puno gubimo, ako oni ne mogu stopostotno sudjelovati. S druge strane, tu je još jedan aspekt, koji nije prvi ali nije niti zadnji, a to je financijski aspekt. Engleska delegacija spada u tzv. 'velikih pet', to znači delegacija s 18 glasova kada se glasa, mi npr. imamo pet, ali isto i delegacija koja najviše plaća u fond. CCBE imam godišnji budžet oko 2 milijuna eura, od toga 180.000 eura su članarine velikih pet. U tom je smislu i ovo jedan podatak za koji se CCBE mora ubuduće pripremiti. Ono što mogu reći s jedne strane, nažalost, a s druge strane na sreću, nažalost kažem kao predsjednik CCBE-a a na sreću kao član naše Komore, ne planira se povišenje kontribucija po pojedinim državama osim 2 posto koji su vezani za pad vrijednosti novca. Neće doći do poskupljenja i našeg članstva ali s druge strane morat ćemo na jedan drugi način kalkulirati s troškovima u samom CCBE-u. Troškovi u ovom času za jedan virtualni sastanak stalnog odbora od 45 država, koje su u različitoj poziciji ali ih ima 45, iznose 6.500 eura. To je alat koji se zove *kudo*, ima u sebi mogućnost simultanog prevodenja i ima mogućnost registracije glasova. Putovanje svih nas iz 45 zemalja na neki sastanak iznosi puno, ali to plaćaju komore, ne plaća CCBE. To plaća svaka komora odvojeno od godišnje članarine, ali svejedno se radi o ozbiljnim uštedama, tako da ja u budućnosti vidim mogućnost da omjer između virtualnih i fizičkih sastanaka bude pola-pola. Mislim da se puno toga može reći na virtualnom sastanku, ali moje je iskustvo – ne baš sve, neke se stvari ljudi ne usude reći u eter koje bi se usudili reći u dvorani a još više u lobiju kada pijemo kavu. Hvala, predugo sam govorio, hvala vam!

Josip Šurjak:

Hvala Ranko, gospodine ministre, izvolite.

Dražen Bošnjaković:

Poštovani predsjedniče, kolegice i kolege, i meni je veselo biti danas ovdje s vama na ovoj radnoj sjednici Skupštine. Moram vas sve pozdraviti u ime našeg premijera i reći da me zaista zvalo ujutro i rekao: *Ti danas ideš kao moj izaslanik, molim te pozdravi u moje ime*. I ja to činim, jer on ima jedan poseban odnos prema Odvjetničkoj komori, sam je pravnik s položenim pravosudnim ispitom, ali meni je drago da vas pozdravljam i kao vaš ministar, kako bi Ranko rekao – vaše čeljade. Želio bih se referirati na nekoliko stvari. Iza ovog mandata, rekao bih, jedno je dosta teško razdoblje gdje nas zahvatila i korona, i pandemija, i

plivali smo tu različito, ali mi smo u to vrijeme bili zemlja-predsjedateljica Vijeća ministara EU-a. Imali smo sastanke uživo i nekoliko sastanka putem video-konferencija, gdje smo razmjenjivali iskustva i određivali mjere koje treba uvesti. Neka ulaganja koja smo napravili u ovom mandatu i prije toga sigurno će omogućiti lakše i komotnije funkcioniranje i rad. Ako sam na nešto ponosan u ovom mandatu, onda je to digitalizacija pravosuđa, svi smo bili skeptični, ali sada se to pokazalo kao nešto što je bilo jako značajno i jako važno.

Što god da se bude dešavalo, a ovih tjedana formira se i nova vlada i biraju se novi ljudi, nebitno kako to kadrovski i personalno bilo – ono što stoji zapisano to je program vladajuće stranke i onaj dio koji se odnosi na pravosuđe će se provoditi, bez obzira kakva vlada bila. U sljedećem razdoblju govori se zapravo o punoj digitalizaciji, to je nešto što će nas obilježiti i upravo ovo vezano za rasprave, što se kod nas zove rasprave na daljinu, stavljeno je u program i na tome će se insistirati. Ja ovdje moram zahvaliti vašem predsjedniku i Komori koja je prva insistirala na tome, mi smo o tome dosta razgovarali, čak smo napravili izmjene ZPP-a, ali iz poznatih okolnosti nisu došle na red, ali taj zakon je pripremljen i čeka svoju proceduru. Također smo se s Komorom jako dobro razumjeli oko izmjena Zakona o odvjetništvu koji je prošao prvo čitanje, niti jedan zahvat u tom zakonu nismo napravili a da ga nismo detaljno komunicirali, da ne bilo nešto nametnuto vama koji ste u toj struci, tako da i to čeka buduću proceduru, a s obzirom na kontinuitet Sabora vrlo brzo će i to doći na dnevni red. Ja ovim putem svima vama, posebno vrhu i upravljačkom dijelu Komore želim zahvaliti na sjajnoj suradnji, nema radne skupine za bilo kakav projekt u ministarstvu da u njoj nema predstavnika Odvjetničke komore, zaista kao vrlo važnih članova koji nude rješenja koja mi prihvaćamo. Stoga vam s ovog mjesta odajem priznanje i zahvaljujem, i moja želja je: čuvajte nam tu odvjetničku profesiju, budite i nadalje neovisni i snažni jer čovjeku kada zagusti, on nema nikog drugog nego odvjetnika. Neka tako bude i dalje. Hvala lijepa!

Josip Šurjak:

Hvala vam, gospodine ministre, uvijek je ugodno čuti takve riječi. Predlažem sada stanku od 15 minuta, pa ćemo nastaviti s radnim dijelom. Hvala vam lijepa!

***

Josip Šurjak:

Prelazimo na drugi dio Skupštine a to je točka 5. izvješće predsjednika HOK-a.

Izvješće se odnosi na razdoblje od 6. srpnja 2019. do 19. lipnja 2020. godine i sadrži pregled aktivnosti Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore za proteklo razdoblje te odobravanjem ovog izvješća u skladu s čl. 7. st. 1. al. 11. Statuta Hrvatske odvjetničke komore (nadalje: HOK ili Komora). Brojne teme obilježile su ovu godinu mandata i samo odvjetništvo, ali ono što je nesumnjivo najviše utjecalo na sve nas i po čemu ćemo pamtiti proteklo razdoblje je kriza izazvana pandemijom koronavirusa. Kriza zbog koje je stao svijet, a time i pravosuđe i rad odvjetnika, trajala je u Hrvatskoj skoro tri mjeseca. Početak krize bio je u ožujku te smo zbog toga, prvi put, morali odgoditi obilježavanje XXXVIII. Dana hrvatskih odvjetnika. HOK je u ta tri mjeseca krize sustavno poduzimao brojne aktivnosti kako bi se članstvu olakšala novonastala i svima nepoznata situacija.

Odlukom predsjednika od 23. ožujka 2020. osnovan je Krizni stožer HOK-a s ciljem poduzimanja hitnih interventnih mjera u suradnji sa svim nadležnim tijelima u Republici Hrvatskoj kojima bi se ublažile sve negativne posljedice izazvane pandemijom COVID-19 i razornim potresom koji je pogodio šire područje grada Zagreba 22. ožujka 2020., a čije su posljedice bitno utjecale na odvjetničku službu i položaj odvjetnika.

Te su se posljedice mogle grupirati u četiri grupe:

- Posljedice od izravnog utjecaja na materijalni položaj odvjetničke službe i odvjetnika i doslovno pitanje materijalnog opstanka odvjetnika.
- Posljedice na obavljanje i uredno obnašanje odvjetničke službe u odnosu na stranke i njihove interese.
- Pitanje neujednačenog postupanja sudova glede dostave pošte, tjeka rokova i sl., a uvažavajući evidentno stanje „više sile“ i moguće posljedice na stranke ali i odvjetnike, kao i pitanja lokalnih kriznih stožera koji ograničavaju kretanje odvjetnika.
- Pitanje stavova suda u odnosu na činjenicu da jedan broj kolegica i kolega ima urede u zgradama u koje zbog posljedica potresa ne smiju i ne mogu ući, a u uredima su spisi, žalbeni predmeti i sl.

HOK je već 12. ožujka 2020., nakon što je uočio i predvidio probleme koji će nastati u funkcioniranju pravosuđa i javnopravnih tijela, uputio dopise ministru pravosuđa Republike Hrvatske te predsjedniku Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, s molbom da djeluju u smjeru predviđanja nespornih događaja koji su se nazirali u pravosuđu s obzirom na neizvjesnost koja je nastupila radi zaštite svih dionika postupaka, posebice odvjetnika.

HOK je čitavo vrijeme pandemije bio u stalnoj vezi s kolegama iz slovenske, milanske, te drugih odvjetničkih komora srednje Europske unije, te je pronašao načina saznati za prijedloge tzv. interventnih zakona u svim državama članicama – a koje su prijedloge zakona komore predlagale svojim vladama. Tako je HOK odmah 18. ožujka uobličio hrvatsku verziju interventnog zakona s interventnim mjerama u pravosuđu, a za koji nacrt zakona je izrađena i sociološka i ustavnopravna podloga i obrazloženje tih mjera.

Nakon najave donošenja ekonomskih mjera s ciljem ublažavanja negativnih učinaka epidemije na poslovanje svih subjekata u Republici Hrvatskoj, Komora je 16. ožujka 2020. Ministarstvu financija Republike Hrvatske uputila dopis predlažući da i svi odvjetnici budu obuhvaćeni ekonomskim mjerama Vlade Republike Hrvatske ističući „da trenutna izvanredna situacija dovodi u pitanje egzistenciju 4829 odvjetnika, 1480 odvjetničkih vježbenika kao i ostalih zaposlenika odvjetničkih ureda“. Rezultat je bio da su odvjetnici, bez obzira na to obavljaju li odvjetničku službu samostalno, u zajedničkom odvjetničkom uredu ili odvjetničkom društvu, mogli tražiti korištenje potpora Zavoda za zapošljavanje ako im je pad prometa u mjesecu ožujku 2020. bio za 20 posto manji u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

Svjesni problema egzistencijalne prirode s kojima su se odvjetnici susreli zbog nemogućnosti rada, UO HOK-a u ožujku je donio odluku o oslobađanju plaćanja članarine odvjetnika za mjesec travanj, a kasnije i za mjesec svibanj 2020. Toj odluci pridružili su se i zborovi koji su donijeli posebne odluke o oslobađanju zbornice članarine za travanj i svibanj.

Od samog se početka pažljivo pratilo razvoj epidemiološke situacije i kako se ta situacija reflektirala na funkcioniranje odvjetničkih ureda, ali i čitavog pravosuđa kao povezane cjeline, pa se, kako je već prethodno navedeno, Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske uputio Nacrt prijedloga Zakona o interventnim mjerama na području sudskih i upravnih postupaka zbog epidemije bolesti COVID-19 izazvane koronavirusom, a po uzoru na druge države članice EU-a koje su donijele istovrsne ili slične privremene mjere.

Iako je Ministarstvo pravosuđa uzvalo potrebu donošenja cjelovitog zakonodavnog rješenja kojim bi se sveobuhvatno riješio problem pravilnog funkcioniranja pravosudnih i javnopravnih tijela u nastaloj kriznoj situaciji, cjelovit interventni zakon nije donesen.

Već početkom travnja Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske predloženo je poduzimanje svih mjera potrebnih

za osiguranje tehničkih uvjeta za održavanje ročišta i izvođenje dokaza na daljinu korištenjem audiovizualnih uređaja na svim sudovima u Republici Hrvatskoj za vrijeme trajanja izvanrednih okolnosti, na čemu se i nadalje insistira.

Komora se, odmah nakon potresa koji je 22. ožujka 2020. pogodio šire područje Grada Zagreba, a u kojem je oštećen značajan broj odvjetničkih ureda i uslijed kojeg je pojedinim odvjetnicima, odlukama nadležnih tijela zabranjen ulazak u njihove urede zbog opasnosti od urušavanja zgrada, ponovno obratila Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske, Ministarstvu financija Republike Hrvatske te Vrhovnome sudu Republike Hrvatske.

Na sastanku s ministrom pravosuđa 25. ožujka 2020. ukazano je na bitnost iznalaženja odgovarajućih interventnih rješenja prvenstveno u pogledu nemogućnosti preuzimanja sudskih i drugih pismena, na nemogućnosti poduzimanja procesnih radnji u za to propisanim rokovima te nemogućnosti pristupa sudskim ročištima. Posebno je ukazano na trenutni materijalni položaj odvjetničke službe i odvjetnika koji nemaju prihoda s obzirom na to da sudovi ne rade, te zbog ograničenja kretanja nemaju stranaka.

Komora se također intenzivno bavila i problemima koje su odvjetnici imali u vezi sa zabranom napuštanja prebivališta ili stalnog boravišta kao i odlukom o obustavi javnog prijevoza, te tražila dozvolu da se odvjetnici mogu koristiti odvjetničkom iskaznicom HOK-a kao propusnicom. Ti zahtjevi, upućivani u više navrata na različite adrese, nisu urodili željenim rezultatom, a problem je riješen tek kada je Odluka o zabrani napuštanja mjesta prebivališta i stalnog boravka stavljena van snage.

Iako Komora nije službeno dobila Nacrt Zakona o obnovi zgrada oštećenih potresom na području Zagreba i okolice radi davanja mišljenja, 2. travnja 2020. poslano je očitovanje Ministarstvu graditeljstva i prostornog uređenja. Prema mišljenju HOK-a, Nacrt Zakona ne pruža cjelovito rješenje niti dostatno vodi računa o postojećem pravnom uređenju i posljedicama do kojih primjena predloženih rješenja može dovesti. Tehnički postupak provođenja obnove prema Nacrtu doveo bi u pitanje temeljna pravna načela koja proizlaze iz propisa kojima se uređuje vlasništvo.

Pri izradi Nacrta nisu se u dovoljnoj mjeri uzele u obzir odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, a u prijedlogu Nacrta definiranjem pojmova, ali i predloženim rješenjima, vlasnici se dovode u neravnopravan položaj. I u ovom slučaju potvrđuje se svrsishodnost pozivanja

relevantnih dionika pri donošenju zakona odnosno nužna suradnja u konkretnom slučaju Ministarstva pravosuđa, Ministarstva državne imovine, Ministarstva uprave, Ministarstva regionalnog razvoja i EU-a, predstavnika Grada Zagreba te predstavnika potresom obuhvaćenih županija kao i predstavnika HOK-a u okviru radne skupine.

HOK je u suradnji s katedrom Pravo društava s Pravoga fakulteta u Zagrebu predložio Ministarstvu pravosuđa i izmjene i dopune Zakona o trgovačkim društvima, a s obzirom na novonastale okolnosti u epidemiji – prilikom održavanja glavnih skupština trgovačkih društava.

Predsjednici zborova na području svog zbora redovno su pratili situaciju te rješavali sva sporna i bitna pitanja za odvjetnike svog zbora, a te su informacije objavljivane na stranicama zbora uz informacije vezane uz rad sudova i drugih tijela.

Osim komunikacije s članstvom preko internetske stranice, Facebooka i e-maila, bilo je nekoliko istupa u medijima, pa je tako dopredsjednik Mladen Klasić za Jutarnji list dao intervju o problemima odvjetnika nastalima zbog potresa i epidemije izazvane koronavirusom, gostovao je i na N1 televiziji, a predsjednik HOK-a dao je izjavu za Jutarnji list o inicijativi za primjenu i donošenje daljnjih propisa u pogledu rasprava na daljinu, za koje je smatrao da su u tom vremenu nužno potrebne (ali i u skladu s praksom u državama članicama EU-a). Nakon brojnih sastanaka s Ministarstvom pravosuđa, a s ciljem olakšavanja rada odvjetnicima, 20. travnja 2020. ministar pravosuđa donio je Odluku kojom se utvrđuje da su ispunjeni uvjeti za elektroničku komunikaciju na svim općinskim sudovima, svim županijskim sudovima i na Visokome trgovačkom sudu Republike Hrvatske.

Na zamolbu Komore, mlađi kolege u svojem su kvartu, ulici, mjestu, gradu redovno pomagali starijim odvjetnicima koji nisu bili u mogućnosti izlaziti iz kuće zbog epidemiološke situacije uzrokovane koronavirusom. Pomoć se najčešće očitovala donošenjem hrane, plaćanjem računa, nabavkom lijekova, te svega onoga što je nužno.

Komora je za vrijeme trajanja krize cijelo vrijeme radila u skladu s uputama Kriznog stožera Civilne zaštite Republike Hrvatske.

Hrvatska odvjetnička komora

Hrvatska odvjetnička komora predstavlja odvjetništvo kao cjelinu, a iz osnovnih zakonskih i statutarnih odredbi može se uvidjeti postojanje širokog spektra djelokruga rada.

Na dan 15. svibnja 2020. u Imenik odvjetnika bilo je upisano

4825 odvjetnika, a u Imenik odvjetničkih vježbenika 1483 odvjetnička vježbenika, što znači da HOK vodi brigu o 6308 članova. Komora je po zakonu regulator profesije i glavna joj je uloga upravo kontrola rada odvjetnika radi zaštite stranača, a jedna od glavnih zadaća svakako je i briga o članstvu kako bi se na različite načine odvjetnicima olakšao svakodnevni rad.

Sve veći broj članova reflektira se i u broju zaprimljenih i otpremljenih podnesaka. Tako je u razdoblju od 15. svibnja 2019. do 15. svibnja 2020. zaprimljeno više od 20.000 raznih podnesaka, kojima se multiplicira broj odgovora Komore u različitim oblicima: odgovora, rješenja, zaključaka, poziva potvrda i dr. Proizlazi da se dnevno otvara najmanje 70 predmeta (zahtjevi za upise, brisanja, promjene podataka, određivanje privremenih preuzimatelja zbog npr. bolovanja, mirovanja, razne molbe, pritužbe, traženja podataka, određivanje punomoćnika radi pružanja besplatne pravne pomoći i dr.). Tim je brojkama potrebno dodati stotinjak telefonskih poziva stranača dnevno, a ovim kratkim statističkim pregledom nisu obuhvaćeni svi podnesci zaprimljeni preko osobnih službenih e-mail adresa zaposlenika. Opterećenje sustava je veliko, pa je ponekad nevjerojatno da te poslove odrađuje samo 17 aktivno zaposlenih radnika u središnjici. Upravo preopterećenost Komore jedan je od razloga što su tijela Komore pomnim promišljanjem odlučila da je vrijeme za promjenu IT programskog rješenja HOK-a.

Program po mjeri

Upravni odbor HOK-a (nadalje: UO HOK-a), želeći omogućiti što kvalitetniju uslugu članstvu a imajući u vidu i ulogu HOK-a kao regulatora profesije, donio je odluku da se počine s reorganizacijom IT sektora, čiji je kao prvi i najbitniji dio određena modernizacija tehnologije.

Kompjutorski su programi u HOK-u iz davne 1994. godine, te su zastarjeli i nisu ni u kojem segmentu predviđeni za ispunjavanje zahtjeva današnjeg vremena. UO HOK-a stoga je donio odluku da će prvi korak reorganizacije biti izrada novog programskog rješenja po mjeri za HOK. Na temelju pomno proučenih ponuda i razgovora sa svim ponuđačima, izabran je MIT Software d. o. o. kao, po svim kriterijima, najpovoljniji izvođač. Ugovor o izradi programskog rješenja po mjeri, na temelju ovlaštenja UO-a HOK-a, potpisan je 20. prosinca 2019., a zatim se pristupilo snimanju stanja i izradi detaljne projektne dokumentacije. Projekt izrade potpuno novog sustava s bazama, portalom za članove, novom inter-

netском stranicom i dr., opsežan je, a trebao bi biti gotov do kraja ove godine, kada će odvjetnici, nadamo se, biti u mogućnosti sami vaditi verificirane potvrde o upisu u Imenik odvjetnika ili imati uvid u svoju stranicu Imenika odvjetnika.

Internetska stranica HOK-a

Kako bismo se što bolje pripremili za izradu nove, suvremenije i preglednije internetske stranice, HOK tijekom ove godine sustavno radi na sistematizaciji i doradi sadašnje stranice. S obzirom na to da je platforma stranice zastarjela, ograničena je tehnička mogućnost dorade. No, usprkos tim ograničenjima, sadašnja je stranica u bitnome poboljšana i nadopunjena raznim podacima, obrascima, preporučenim primjerima i dr. Prilikom izrade nove internetske stranice vodit će se računa o međunarodnim i europskim propisima i standardima o pristupu informacijama, otvorenim podacima te pristupačnosti mrežnih stranica. Nova internetska stranica trebala bi odgovoriti na informacijske, komunikacijske i servisne izazove tako da, imajući u vidu ključne korisničke skupine (odvjetnike, odvjetničke vježbenike, potencijalne odvjetnike i odvjetničke vježbenike, pravne stručnjake, nadležna tijela i opću javnost) osigura punu informativnost, olakša i poboljša korisničko iskustvo, u skladu sa suvremenim postavkama internetskog dizajna i tehničkim standardima, te omogućiti, olakša i ubrza ostvarivanje usluga, dijelom kroz otvoreni dio internetske stranice ili pune usluge (zatvoreni dio stranice). Važnost internetske stranice bila je posebno vidljiva i tijekom krize s koronavirusom i potresom kada su članovi o svemu što se čini redovito bili obavještavani preko internetske stranice i HOK-ovih profila na društvenim mrežama.

Društvene mreže

HOK je prošle godine otvorio svoje profile na društvenim mrežama Facebook i LinkedIn kako bi se i na taj način poboljšala i ubrzala komunikacija s članovima, što se pokazalo posebno važnim u trenutku krize s koronavirusom. Profili HOK-a na Facebooku i LinkedInu imaju sve veći broj pratitelja, a Komora će i dalje slijediti trendove na društvenim mrežama kako bi i na taj način održala korak s novinama koje se velikom brzinom događaju na tehnološkom polju.

E-komunikacija

e-ID iskaznice

Vodeći računa o činjenici da tehnologija napreduje i da će se komunikacija sa sudovima i drugim tijelima uskoro odvijati is-

ključivo e-putem, UO HOK-a još je 22. ožujka 2018. donio odluku da će se svim odvjetnicima na teret Komore izraditi e-ID iskaznice, a HOK je svim članovima prve tri godine osigurao korištenje e-ID kartice bez ikakve dodatne naknade. Na taj je način svim odvjetnicima omogućen pristup ne samo elektroničkoj komunikaciji sa sudovima nego i Nacionalnom identifikacijskom i autentifikacijskom sustavu i dostupnim uslugama. Napominje se da certifikat ima najvišu sigurnosnu razinu 4, te stoga omogućava odvjetniku puni pristup e-uslugama.

Do 15. svibnja 2020. individualizirano je i isporučeno ukupno 4.698 kartica po jediničnoj cijeni od 213,00 kuna, iz čega je vidljivo da je u taj projekt uloženo više od 1.000.000,00 kuna.

Treba podsjetiti i da su u posljednjih šest godina na teret Komore izmijenjene i sve odvjetničke iskaznice, a „nova odvjetnička iskaznica“ zaštićena je posebnim kodovima, čime je onemogućeno njezino falsificiranje. Od 2014., kada je započeto s ovim projektom, do 15. svibnja 2020. individualizirano je i izdano ukupno 5.657 novih odvjetničkih iskaznica u ukupnoj vrijednosti od 420.536,72 kuna.

E-komunikacija sa sudovima

Tijekom protekle godine Komora je bila u intenzivnim razgovorima s Ministarstvom pravosuđa Republike Hrvatske o uvođenju elektroničke komunikacije. Krajem 2019. bilo je nejasnoća i problema vezanih za korištenje sustava elektroničke komunikacije, a ti su se problemi intenzivno rješavali gotovo svakodnevno. Očekuje se da će se svi dionici u najskorije vrijeme naviknuti na tu vrstu komunikacije te da će se i na taj način ubrzati i olakšati rad u odvjetništvu.

HOK je također omogućio odvjetnicima uključivanje u Zajednički informacijski sustav zemljišnih knjiga i katastra, te podnošenje e-prijedloga. U dva su navrata predsjednici zborova zamoljeni upozoriti odvjetnike da je OSS sustav različit od e-komunikacije sa sudovima te da se elektronička predaja prijedloga i podnesaka u zemljišno-knjižnim predmetima radi preko zajedničkog informacijskog sustava zemljišnih knjiga i katastra, a ne elektroničkom komunikacijom.

HOK i dalje radi na osiguravanju pristupa Jedinostvenom registru osoba za odvjetnike, osobito s ciljem dobivanja osobnih identifikacijskih brojeva građana koji su odvjetnicima potrebni u njihovom svakodnevnom radu. S tim u vezi i ove je godine održan niz sastanaka s predstavnicima raznih ministarstava. Prema posljednjoj obavijesti iz prosinca 2019., za pristup Jedinostvenom registru osoba, a osobito osobnim identifikacij-

skim brojevima, potrebno je dobiti suglasnost Porezne uprave Ministarstva financija. Točnije, nužno je pronaći i usuglasiti način potpunog poštivanja Opće uredbe o zaštiti podataka pri davanju pristupa odvjetnicima ovoj evidenciji.

Pomoć članstvu i donacije

HOK pokazuje i dalje brigu za svoje članove, posebice u izvanrednim situacijama, a u skladu s Pravilnikom o uzajamnoj posmrtnoj pripomoći članova HOK-a redovno se isplaćuje posmrtnina obiteljima preminulih odvjetnika, stipendije djeci preminulih odvjetnika koji su na redovnom školovanju te se daju potpore djeci mlađoj od 15 godina. Godišnje se s tih osnova isplati više od 1.100.000,00 kuna.

HOK u skladu sa svojom ulogom, kao i ulogom odvjetništva u modernom društvu, u primjerenim iznosima dodjeljuje donacije bolnicama, udrugama studenata i drugima, i time podupire ostvarenje širih društveno važnih ciljeva, a sredstva koja se izdvajaju u tu svrhu više su simbolične prirode pa iznose na godišnjoj razini do ukupno 30.000,00 kuna. U 2019. godini bilo je sedam primatelja, npr. Centar za rehabilitaciju Orlovac, žrtve požara koje su ostale bez obiteljskog doma i sl. HOK, kao jedan od osnivača Zaklade Zlatko Crnić, koja promiče izvrsnost, osigurava sredstva za jednu godišnju stipendiju u iznosu od 12.000,00 kuna za studenta jednog od pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj.

Potrebno je naglasiti da zbog zadržavanja apsolutne neovisnosti i samostalnosti, od niti jednog tijela ili institucije Komora ne traži niti prima pomoć. Sve svoje aktivnosti (regulatorne obveze, edukacije, pomoć obiteljima umrlih odvjetnika, davanje stipendija djeci umrlih odvjetnika, sufinanciranje vježbenika na sportskim igrama, izdavanje iskaznica, e-ID iskaznica i dr.) financira isključivo iz sredstava koja se prikupe plaćanjem članarine.

Visina članarine nije se mijenjala od 1996. godine, iako su troškovi u protekle 23 godine znatno narasli. UO HOK-a smatra da se članarine neće povisivati sve dok Komora može redovno obavljati sve aktivnosti i imati rezerve za financijsku sigurnost koja jamči neovisnost.

Besplatna pravna pomoć

Svjesna nužnosti zaštite i unapređenja prava djeteta, te uloge odvjetništva za njihovo promicanje i ostvarenje, Komora od 2006. osigurava preko svojih članova besplatnu pravnu pomoć djeci na zahtjev roditelja kao zakonskog zastupnika djeteta, u samostalnim postupcima radi uzdržavanja malo-

ljetne djece, vodeći pri tome računa o zaštiti interesa djece i to neovisno o Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći. Na taj način odvjetnici potpuno nesebično daju dodatni doprinos društvu u cjelini.

Uz spomenuti oblik pružanja besplatne pravne pomoći dodatno se takva pomoć osigurava i socijalno ugroženim osobama te žrtvama Domovinskoga rata u pravnim stvarima u kojima te osobe ostvaruju prava koja su u vezi s njihovim položajem.

Rad odvjetnika *pro bono*

Svaki odvjetnik u svome se radu susreće sa situacijom da iz različitih razloga ponekad mora, ili bi želio, raditi *pro bono*, ali takav rad za odvjetnika može imati neugodne posljedice, jer Porezna uprava takav rad ne prihvaća i insistira da se na te usluge obračunaju PDV i porez. Zbog toga se rodila ideja da bi Komora na temelju obrazloženog zahtjeva odvjetnika donijela rješenje o radu *pro bono*, što bi bila osnova da se ta usluga ne može oporezovati, pa bi odvjetnik na taj način bio zaštićen. Pokušat će se postići dogovor s Poreznom upravom da do određene granice odvjetnik ima autonomiju procjene u kojem bi predmetu pružio *pro bono* uslugu, a potom bi se pristupilo izradi pravilnika o mogućnosti rada *pro bono* na temelju rješenja HOK-a.

Edukacija

HOK potiče i promiče cjeloživotno obrazovanje odvjetnika jer se samo znanjem može pridonijeti stabilnosti pravosudnog sustava. Stoga se Komora u protekloj godini dodatno usmjerila na jačanje strukturiranijeg oblika edukacije, kao i uvođenju e-edukacije, kojom se odvjetnicima olakšava stjecanje znanja na jednostavniji i vremenski ekonomičniji način. Od nastanka Republike Hrvatske bilježi se trend učestale izmjene zakonske regulative, kao i brojne izmjene u sudskoj praksi, što doprinosi pravnoj nesigurnosti, ali i nesnalaženju sudbene vlasti u pretjeranim izmjenama, a koje dovode do sporosti pravosudnoga aparata. Također, tom negativnom trendu doprinosi i pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji i pojava nove pravne stečevine – tzv. *acquis communautaire*.

Zbog navedenog, Komora posebnu pažnju usmjerava na edukaciju odvjetnika i odvjetničkih vježbenika koja je za članove potpuno besplatna, pa godišnje za taj segment izdvaja više od 700.000,00 kuna.

U provođenju edukacije odvjetnika i online edukacije koja se

u ovoj godini počela uvoditi, znatan je doprinos Odvjetničke akademije koja je osnovana pod okriljem Komore s ciljem sustavnog i organiziranog promicanja važnosti obrazovanja odvjetnika.

Ove godine prvi put počeli su se održavati u sklopu Odvjetničke akademije i online tečajevi praktičnih izrada presuda za vježbenike u pripremi za pravosudni ispit, a što se pokazalo izuzetno učinkovito i korisno, posebno sada u vrijeme koronavirusa.

Odvjetnička akademija ima namjeru i priprema online platformu za sve vrste online seminara, tečajeva, te svih drugih oblika prenošenja znanja na daljinu, za sve članove HOK-a.

Planira se i postavljanje i održavanje na posebnom zaštićenom dijelu internetske stranice HOK-a svih održanih predavanja u okvirima Odvjetničke akademije, kako bi članovima HOK-a uvijek i stalno bili dostupni.

Posebnu pažnju Komora pridaje obrazovanju odvjetničkih vježbenika i njihovoj pripremi za polaganje pravosudnog ispita, iako to više nije zakonska obveza Komore.

Komora također surađuje i s Pravosudnom akademijom, akademskom zajednicom i tijelima Europske unije, kako u edukativnom tako i u organizacijskom aspektu.

Više o provedenim edukacijama moguće je vidjeti u izvješću Odvjetničke akademije, no potrebno je izdvojiti predavanje pod nazivom „Zašto i kako se GDPR primjenjuje na odvjetnike?“, jer je to prvo predavanje koje su održali isključivo odvjetnici, članovi Komisije za GDPR. Predavanja, koncipirana u dva dijela: općenito o OUZP i obvezama odvjetnika u primjeni te prikaz i objašnjenja dokumenata, održana su i u zborovima, a kompletna dokumentacija (obrasci, pravilnik, izjave i dr.) koju svaki odvjetnički ured treba imati nalazi se na zaštićenom dijelu HOK-ove internetske stranice.

Članovi Komisije za sprječavanje pranja novca i financiranje terorizma jednako su nesebično izdvojili svoje vrijeme i znanje te izradili Pravilnik i sve potrebne obrasce koji su u odvjetničkom uredu potrebni u skladu sa Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, a također su objavljeni na zaštićenom dijelu internetske stranice, kako bi bili dostupni svim kolegama. Kako je zakonska obveza svakog odvjetnika jedanput godišnje odslušati predavanje na tu temu, Komora je i ove godine organizirala to predavanje te na taj način omogućila da odvjetnici ne moraju izdvajati dodatna sredstva za plaćanje obveznog predavanja izvan svoje Komore.

Časopis „Odvjetnik“

Od prošle Skupštine objavljena su četiri broja časopisa „Odvjetnik“, u kojima je, osim obavijesti vezanih uz događanja u Komori i odvjetništvu, objavljeno i 28 stručnih članaka odvjetnika, sudaca i drugih dionika pravosudnog sustava. Teme stručnih članaka pokušavaju članovima HOK-a predstaviti novine u hrvatskom zakonodavstvu i zakonodavstvu EU-a, prakse europskih i hrvatskih sudova te zanimljive primjere iz odvjetničke prakse.

Javnopravna ovlast

U sklopu svoje uloge regulatora profesije, Komora je rješavala sva pitanja vezana za stjecanje i prestanak prava na obavljanje odvjetništva u skladu sa Zakonom i Statutom te odgovarajućim općim aktima Komore. Od 15. svibnja 2019. do 15. svibnja 2020. Komora je na temelju zahtjeva provela postupak i upis 220 odvjetnika u Imenik odvjetnika, 165 brisanja iz Imenika odvjetnika, odobren je upis osam novih ureda u Upisnik zajedničkih odvjetničkih ureda, a brisano ih je 24, upisano je 25 novoosnovanih odvjetničkih društava, a brisana su dva odvjetnička društva. U istom razdoblju u Imenik odvjetničkih vježbenika upisano je 460 odvjetničkih vježbenika, a brisano ih je 394.

Uz upise i brisanja proveden je velik broj raznih drugih promjena koje se moraju prijaviti Komori radi odobrenja i vođenja evidencije, izdan je velik broj raznih potvrda, npr. o sjedištu, promjeni sjedišta, promjeni prezimena i dr., koje su odvjetnicima u svakodnevnom radu potrebne.

Komora osim navedenih evidencija vodi i razne druge upisnike odnosno evidencije i daje suglasnosti odnosno odobrenja, pa tako vodi Imenik odvjetnika koji obavljaju odvjetničku djelatnost u podružnicama stranih odvjetničkih društava, Imenik nastavnika pravnih predmeta na sveučilištima koji su dužni nakanu davanja pravnih mišljenja dostaviti Komori radi upisa, Upisnik podružnica stranih odvjetničkih društava, evidenciju ugovora o povezivanju odvjetničkih ureda, Upisnik odvjetničkih internetskih stranica, a sve navedeno uz provođenje raznih provjera i kontrola.

Ovo izvješće nije koncipirano tako da se daju potpuni podaci o radu svih službi, jer sva tijela Komore imaju obvezu Skupštini dati svoja posebna izvješća iz kojih su vidljivi precizniji statistički podaci. No, ovim se izvješćem svakako želi dati generalni prikaz rada Komore, pa je potrebno istaknuti da je i iz ovih šturih podataka vidljiv daljnji porast broja odvjetnika i odvjetničkih vježbenika, iako blaži nego prethodnih godina.

Suradnja s tijelima i institucijama

U sklopu svojih dužnosti praćenja i proučavanja odnosa i pojava koje su od interesa za unaprjeđenje odvjetništva u cjelini, ali koja su od interesa za uređenje i zaštitu sloboda i prava građana i pravnih osoba, Komora je u protekloj godini održala niz sastanaka i bila u stalnom kontaktu s raznim tijelima i institucijama radi učvršćenja i proširenja postojeće suradnje. Suradnja s resornim Ministarstvom pravosuđa Republike Hrvatske može se ocijeniti dobrom. U protekloj godini održano je više desetaka sastanaka na najvišem nivou uz redovne kontakte i sastanke na nižim razinama.

Kako je Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (MINGO) zaduženo za provedbu i kontrolu provedbe Zakona o uslugama koji se oslanja na Direktivu EU-a o uslugama, suradnja Komore i tog ministarstva je nužna, pa je u protekloj godini održano nekoliko sastanaka predstavnika tog ministarstva i Komore, iako se veći dio komunikacije odvijao preko našeg resornog Ministarstva pravosuđa.

U granicama u kojima odvjetništvo ostaje služba a ne gospodarska djelatnost, Komora poštuje traženja Europske komisije, pa je tako, posredovanjem MINGO-a, priredila i dostavila ažurirane i strukturirane podatke o odvjetništvu i pristupu odvjetničkoj profesiji, odnosno mogućnostima priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija radi objave tih podataka na Jedinствenoj kontaktnoj točki. Svrha Jedinствене kontaktne točke je pristup informacijama o administrativnim uvjetima za obavljanje pojedine djelatnosti pa tako i odvjetništva.

Tijekom godine održano je nekoliko sastanaka i s predstavnicima Svjetske banke koja Komori stavlja na teret postojanje nekih modela koji nisu u skladu s direktivama i načinom na koji funkcionira odvjetništvo u svijetu, misleći na obvezatnost članstva. Takva su razmišljanja u direktnoj koliziji s ustavnim odredbama i odredbama Zakona o odvjetništvu u Republici Hrvatskoj, ali i više, jer takvo uređenje odvjetništva ne postoji ni u jednoj zemlji članici EU-a, pa ni šire.

Tijekom ove godine s Vrhovnim sudom Republike Hrvatske (VSRH) nije bilo formalnog sastanka iako se s predsjednikom VSRH-a tijekom godine razgovaralo o problemima rada pravosuđa u cjelini, o problemima vezanim uz cjelovitu i pravodobnu objavu sudske prakse i o problemima odvjetništva u sustavu pravosuđa tijekom godine prilikom raznih protokolarnih susreta.

Krajem 2019., točnije na sastanku predsjednika kaznenih odjela županijskih sudova s Kaznenim odjelom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, donesen je bitan zaključak da branitelja po službenoj dužnosti i branitelja na teret proračunskih sredstva može zamijeniti drugi odvjetnik ako mu branitelj izda zamjениčku punomoć za obavljanje određene radnje i ako se optuženik tome izričito ne usprotivi. Taj zaključak će u mnogim postupcima olakšati rad odvjetnika.

HOK dobro i kontinuirano surađuje sa svim pravnim fakultetima u Republici Hrvatskoj. Zbog činjenice da je HOK preko svojih članova jedan od najvećih poslodavaca u Hrvatskoj, na sastancima je istaknuto kako se očekuje uvažiti traženje Komore da se u okviru nastavnog programa uvedu orijentacijske katedre. Komori nije prihvatljivo postizanje uske izvrsnosti koju pojedini pravni fakulteti forsiraju, jer su odvjetništvu, u visokom postotku, potrebni obrazovani ljudi koji su životni, praktični i snalažljivi pravnici, a postojeći program nije usmjeren u tom pravcu.

Komora će nastaviti suradnju s pravnim fakultetima, ali će se i nadalje insistirati na tome da se praksa studenata proširi u trajanje od nekoliko tjedana s mogućnošću stjecanja prakse i znanja o općim kategorijama pravne struke. Nadalje u vezi s razgovorima i dobrom suradnjom, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu 21. veljače 2020. u sklopu Dana karijere održao je panel o tome kako bi se studentima prava približio rad odvjetnika i kako bi ih se osnažilo za izlazak na tržište rada i daljnji razvoj njihove akademske i poslovne karijere.

Suradnja s Hrvatskom javnobilježničkom komorom odvija se preko povjerenstva koje čine članovi obiju komora. Interesi naših komora ponekad se preklapaju, ponekad ne, ali svakako postoji uzajamno poštovanje. U sklopu stalne suradnje s Hrvatskom gospodarskom komorom, a posebno sa Stalnim arbitražnim sudištem HGK-a (SAS HGK), predloženo je povećanje broja odvjetnika na listi arbitara pri SAS-u HGK-a, čemu je krajem 2019. udovoljeno, pa je povećan broj odvjetnika na toj listi. Nastavlja se suradnja HOK-a s Pravosudnom akademijom, pa određeni broj odvjetnika može na poziv sudjelovati na predavanjima u organizaciji Pravosudne akademije. Tako je dvadesetak odvjetnika sudjelovalo na dvodnevnom seminaru za suce „Novine u građanskom zakonodavstvu“, održanom 28. i 29. studenoga 2019. u Tuhelju.

Suradnja s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti tradicionalno je dobra. HAZU, kao najviša znanstvena i umjetnička ustanova Hrvatske, u sklopu svojih aktivnosti redovno organizira i održava okrugle stolove preko svog Znanstvenog vijeća za državnu upravu, pravosuđe i vladavinu prava, na koje poziva i HOK. Komora preko svojih

predstavnik redovno sudjeluje na okruglim stolovima pa su tako predstavnici Komore sudjelovali i na okruglom stolu „Međunarodno privatno pravo – interakcija međunarodnih, europskih i domaćih propisa“, održanom 29. listopada 2019., te iznijeli gledišta odvjetnika vezana za međunarodno privatno pravo u praksi hrvatskih sudova. U ovoj godini trebao je biti održan ciklus predavanja o pravu i politici EU-a u povodu predsjedanja Republike Hrvatske EU-om. Nažalost, održana su samo dva okrugla stola, dok su ostali odgođeni zbog situacije izazvane koronavirusom.

Normativna aktivnost

Potkraj kolovoza 2019. postalo je izvjesno da će doći do izmjena i dopuna Zakona o odvjetništvu, a za te su se izmjene i dopune tijela Komore počela odmah pripremati, kako bi u potrebnom trenutku mogla jasno i transparentno iznijeti stavovi Komore. U tu svrhu, a radi što bolje pripreme argumenata, pripremljen je cjeloviti tekst uz obrazloženja.

Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske doista je uvrstilo u plan zakonodavnih aktivnosti prvog tromjesečja 2020. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odvjetništvu (ZID Zakona o odvjetništvu ili Zakon) s obrazloženjem da je Zakon potrebno izmijeniti kako bi se omogućilo lakše obavljanje odvjetništva hrvatskim odvjetnicima u Republici Hrvatskoj i u državama članicama EU-a, te kako bi se omogućilo europskim odvjetnicima lakše obavljanje odvjetništva u Republici Hrvatskoj.

ZID Zakona o odvjetništvu u zakonodavnoj je proceduri. Hrvatski je sabor na sjednici održanoj 7. travnja 2020. prihvatio prijedlog Zakona sa 120 glasova „za“. Sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upućeni su predlagatelju – Vladi Republike Hrvatske, radi pripreme Konačnog prijedloga ZID-a Zakona o odvjetništvu, ali se do jeseni neće raspravljati o Konačnom prijedlogu Zakona, jer je Sabor zbog parlamentarnih izbora raspušten.

HOK je u postupku izmjena i dopuna Zakona o odvjetništvu ukazao na činjenicu da je Ustavom Republike Hrvatske u članku 27. odvjetništvo definirano kao samostalna i neovisna služba koja osigurava svakome pravnu pomoć u skladu sa zakonom. Pritom je važno napomenuti da je predmetna ustavna odredba smještena u glavi Ustava koja se odnosi na zaštitu temeljnih ljudskih prava i sloboda, dakle onih prava koja su zaštićena Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Tu je Konvenciju u obrazloženju

svojih odluka prihvatio i Sud Europske unije i smatra ju dijelom pravnog poretka EU-a.

Iz navedenog slijedi da je Ustav Republike Hrvatske, odvjetništvu, kao zaštitniku temeljnih ljudskih prava i sloboda, dao posebnu ulogu, vodeći računa da je odvjetništvo, uz ostalo, i graditelj pravne države, ali i dio pravosudnog sustava Republike Hrvatske. Stoga je odvjetnik, za razliku od pružatelja drugih usluga, svakome dužan osigurati pravnu pomoć te ne može otkloniti obavljanje svoje usluge osim u ograničenim slučajevima predviđenim zakonom. Tu bitnu različitost u odnosu na gospodarske djelatnosti istaknuo je i Ustavni sud Republike Hrvatske u obrazloženju odluke broj U-I-23/1999. od 20. travnja 2000.

Komora je suglasna da se ukine ograničenje osnivanja jednog ureda te da se uvede mogućnost da odvjetnik može zasnovati radni odnos s drugim odvjetnikom koji obavlja samostalno odvjetničku djelatnost kao poslodavcem, a u mišljenju koje će biti razmotreno u postupku donošenja Konačnog prijedloga ZID-a Zakona o odvjetništvu u bitnome je predložila da se zbog toga što odvjetništvo nije gospodarska djelatnost, iz prijedloga izmjene članka 1.a izbaci navođenje Direktive o 2006/123/ez Europskoga parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006. o uslugama na unutarnjem tržištu. Predložila je da se ispit iz Kodeksa i Tarife proširi na Zakon o odvjetništvu, Statut, financijsko-porezne propise važne za vođenje odvjetničkog ureda te pisanje odvjetničkih radnji iz građanskog, kaznenog i drugih radnji propisanih Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika, izmjenu članka 78. Zakona o odvjetništvu kojom bi se dopustio priziv Vrhovnome sudu Republike Hrvatske protiv svih drugostupanj-skih odluka donesenih u disciplinskom postupku, a što je u skladu s odlukom Ustavnoga suda Republike Hrvatske broj U-III-4379/2017 od 3. prosinca 2019., ali i druge.

Konačni prijedlog Ovršnoga zakona

Od stupanja na snagu prvoga Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 57/96.) do danas, on se mijenjao dvadesetak puta. Usprkos navedenom, predlagatelj je ocijenio nužnim ponovno izmijeniti zakonodavni okvir koji regulira materiju ovršnog prava, zbog, kako je isticao, teškoća u primjeni postojećega Ovršnog zakona i potrebe njegova usklađenja s drugim zakonima kako bi se dobila horizontalna usklađenost zakonodavnog sustava, usklađenja sa zakonodavstvom EU-a, potrebe jačanja zaštite dostojanstva ovršenika u ovrsi na nekretninama te potreba pojednostavnjenja ovršnog postupka

kao i potreba smanjenja troškova određivanja i provedbe ovrhe. Uz navedene razloge istaknuta je i namjera zakonodavca da se pojednostavi i modernizira provedbu ovršnog sustava uvođenjem elektroničke komunikacije te uvođenjem elektroničkih obrazaca.

Prema mišljenju Komore, jedan od najbitnijih ciljeva zakonodavca bilo je jačanje dostojanstva ovršenika. To je bilo vidljivo iz predloženog rješenja da u postupku provedbe ovrhe na temelju vjerodostojne isprave javni bilježnik ima obvezu, kada od suda zaprimi uredan prijedlog za ovrhu a prije donošenja nacrtu odluke, pozvati ovršenika da u zakonom propisanom roku ispuni svoju obvezu prema ovrhovoditelju ili da se u tom roku očituje priznaje li ili osporava i u kojem dijelu tražbini ovrhovoditelja. Dodatno je na taj cilj upućivalo i to što je zakonodavac predložio da se zabrani deložacija ovršenika u zimskom razdoblju, od 1. studenoga do 1. travnja, te da se povećava iznos tražbine radi čijeg namirenja ovrha na nekretnini nije dopuštena, i to s iznosa od 20.000,00 kuna na iznos od 40.000,00 kuna.

HOK je tijekom rada Radne skupine sustavno iznio svoje primjedbe i prijedloge, no one jednako sustavno nisu uvažavane, pa je svoje mišljenje na konačni prijedlog Ovršnoga zakona Komora dala 18. studenoga 2019., i to na poziv Ministarstva pravosuđa s ostavljenim rokom od samo četiri dana. Komora je bila suglasna s ciljevima izmjene Zakona u smjeru postizanja brže i učinkovitije ovrhe te podizanja višeg stupnja pravne sigurnosti, međutim Komora je upozorila da, suprotno njegovom cilju, prijedlog novoga Ovršnog zakona nije ponudio niti brži, niti jednostavniji, a niti jeftiniji sustav ovršnih postupaka na temelju vjerodostojne isprave, već će rezultirati:

- Višestrukim produljenjem vremena potrebnog za ishođenje pravomoćnog rješenja o ovrsi (primjerice, umjesto dosadašnjih okvirnih 30 dana bit će potrebno najmanje šest mjeseci i to uz pretpostavku neosporavanja tražbine i uredne dostave).
- Preopterećenošću sudova (znatno je veći broj trenutačno nadležnih javnobilježničkih ureda u odnosu na broj sudova koji će biti stvarno nadležni za provođenje ovršnih postupaka).
- Komplikiranijim postupkom (uslijed nepotrebne „dvostruke kontrole“ dopuštenosti i osnovanosti prijedloga za ovrhu te dvostrukog prava na osporavanje tražbine u korist ovršenika).
- Poskupljenjem ovršnog postupka (usporavanje i produženje trajanja samog postupka neminovno dovodi do

poskupljenja postupka uslijed duljeg tijeka zateznih kamata koje terete ovršenika).

S obzirom na bitnost materije, uloženi su maksimalni napor tako da su predstavnici Komore aktivno sudjelovali na sjednici Odbora za pravosuđe o Konačnom prijedlogu Ovršnoga zakona 29. studenog 2019. Kako je, nažalost, ishod sjednice bio nezadovoljavajući, Komora se obratila svim odborima i klubovima zastupnika Hrvatskoga sabora s traženjem da se Konačni nacrt Ovršnoga zakona vrati na daljnju doradu Ministarstvu pravosuđa i daljnji rad u radnu skupinu, te je istupila i u medijima.

Mišljenja na ostale zakone

U proteklom razdoblju, kao i ranijih godina, a u skladu sa svojom ulogom u zaštiti vladavine prava i temeljnih ljudskih prava i sloboda te radi poboljšanja kvalitete i učinkovitosti pravosuđa, HOK je razmatrao i dao mišljenje o nizu prijedloga drugih zakona i propisa.

Kao bitnija izdvajaju se dana mišljenja u vezi s:

- Konačnim nacrtom prijedloga ZID-a Zakona o sudovima za mladež.
- Nacrtom prijedloga ZID-a Zakona o kaznenom postupku te Nacrtom konačnog prijedloga ZID-a Zakona o kaznenom postupku.
- Nacrtom prijedloga ZID-a Zakona o administrativnoj suradnji u području poreza, a koji je posebno naglašen jer je Ministarstvo financija prvi put pozvalo HOK za davanje mišljenja na neki zakon čije donošenje je u njihovoj nadležnosti.

Kako se Komori dostavljaju prijedlozi konačnih nacrtu zakona na davanje mišljenja s kratkim rokom, najčešće od nekoliko dana, u svim se prilikama ukazalo na taj problem te i na mišljenje da bi zakone trebala predlagati isključivo struka, dakle odvjetništvo, državno odvjetništvo, udruga sudaca i izvršna vlast putem ministarstava.

Smatra se da je jedan od preduvjeta za učinkovito pravosuđe kvalitetna legislativa, a svi statistički podaci i nadalje ukazuju na to da je povjerenje građana u neovisno i učinkovito pravosuđe kao jedan od važnih preduvjeta ostvarivanja vladavine prava i nadalje u padu. U Izvješću EK-a „Pregled stanja u području pravosuđa u EU-u za 2019.“, po percepciji neovisnosti pravosuđa Republika Hrvatska nalazi se na posljednjem mjestu, iako je smanjen broj neriješenih predmeta i kraće je trajanje postupaka. To potvrđuje i Izvješće pučke pravobraniteljice za 2019. iz kojeg proizlazi da su građani ukazivali na

neusklađenost sudske prakse, kao i nedostavno obrazložene odluke koje ne otklanjaju sumnju u postojanje samovolje ili arbitrarnosti pri njihovu donošenju. Iz pritužbi na rad i ponašanje sudaca te na način vođenja postupaka i donošenja odluka, razvidno je rastuće nepovjerenje u njihovu zakonitost i bojazan od korupcije.

Na rad odvjetnika i HOK-a u 2019. zaprimljene su tek tri pritužbe, što u postotku znači 75 posto manje u odnosu na 2018., a u Ministarstvu pravosuđa zaprimljeno je sedam pritužbi na rad odvjetnika te jedna predstavka na rad HOK-a. Budući da je Disciplinsko tužiteljstvo HOK-a u 2019. zaprimilo 502 prijave, to ukazuje da građani imaju povjerenje u samostalnost i neovisnost rada disciplinskih tijela HOK-a. Statistički podaci rada disciplinskih tijela HOK-a mogu se pročitati u posebnim izvješćima, pa se u ovom izvješću neće posebno obrađivati.

Poziv Komori na davanje izvještaja

Komoru se sve češće poziva na davanje izvještaja raznim državnim tijelima, poput Državnoga zavoda za statistiku ili Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. U akcijskim i nacionalnim planovima Komora je često nositelj određenih mjera, pa je time u obvezi provoditi ih i podnositi izvješća, te sastavljati liste odvjetnika koji se bave određenim područjima. HOK je tako nositelj mjera osiguranja besplatne pomoći žrtvama trgovine ljudima, nositelj mjera za razvoj sustava podrške žrtvama i svjedocima i nositelj mjera u Akcijskom planu za provedbu nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj, pa HOK za svoje članove organizira i posebne edukacije iz tih područja, za što odvjetnici dobivaju i certifikate na temelju kojih mogu biti stavljeni na odgovarajuće liste.

U Nacionalnom planu za borbu protiv diskriminacije Komora je određena za sunositelja mjere organiziranja stručnih seminara o odredbama Kaznenoga zakona vezanima uz zločin iz mržnje i govor mržnje za suce, odvjetnike, državne odvjetnike, policiju i predstavnike organizacija civilnoga društva. Radi izvršenja navedene mjere, HOK je organizirao stručne seminare za odvjetnike o odredbama Kaznenoga zakona vezanima uz zločin iz mržnje i govor mržnje.

Položaj vježbenika

Komora je jedna od rijetkih organizacija koja veliki naglasak daje na odgoj mladih kolega, vježbenika, koji djeluju preko Udruge odvjetničkih vježbenika (UOV). UOV je tijelo

HOK-a sastavljeno od svih odvjetničkih vježbenika upisanih u Imenik odvjetničkih vježbenika HOK-a, a predsjednik Udruge je ravnopravni član Upravnog odbora HOK-a. Komora vodi računa i o edukaciji odvjetničkih vježbenika te svake godine organizira i pripremu za polaganje pravosudnog ispita te sufinancira plaćanje pravosudnog ispita.

Međunarodna suradnja

HOK je nastavio dobru suradnju s vodećim međunarodnim odvjetničkim organizacijama, poput Međunarodne unije odvjetnika (UIA) te Međunarodne unije odvjetničkih komora (IBA).

Bivši predsjednik HOK-a Ranko Pelicarić postao je početkom godine predsjednik krovne organizacije Vijeća odvjetničkih komora Europe (CCBE), koje je aktivno uključeno u obranu odvjetništva u Europi.

CCBE je u lipnju 2019. usvojio niz prijedloga za reformu sustava europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, a radi učinkovitijeg funkcioniranja Europskoga suda za ljudska prava i učinkovitijeg izvršavanja njegovih presuda i odluka, a koje je prijedloge HOK dostavio Ministarstvu pravosuđa i Vrhovnome sudu Republike Hrvatske. CCBE je trebao održati svoju plenarnu sjednicu u svibnju u Trogiru, ali je zbog situacije s koronavirusom sjednica za sada prebačena na početak rujna.

Komora je kao član Međunarodne unije odvjetnika (UIA) podržala Rezoluciju o vladavini prava, usvojenu u Beču na sastanku predsjednika europskih komora 21. veljače 2020. Rezolucija poziva na neovisnost komora, pravne profesije i pravosuđa te izražava podršku poljskim kolegama, a njome se izražava i zabrinutost situacijom u poljskom pravosuđu kao i događajima koji ugrožavaju neovisnost odvjetništva u toj državi. Kao članica UIA-e, Komora je poljskom veleposlaniku u Republici Hrvatskoj uputila odgovarajuće pismo.

HOK održava dobre odnose s mnogobrojnim odvjetničkim komorama, posebice s onima koje imaju tradiciju sličnoj našoj, te izmjenjuje iskustva u vezi s problemima s kojima se suočavamo. Jedna od zanimljivijih tema bila je „Cijena odvjetništva“ na okruglom stolu održanom prilikom obilježavanja Dana slovenskih odvjetnika. Pristup temi bio je s psihološke strane, koliko je stresan i naporan posao odvjetnika, pa je bio zanimljiv podatak da je odvjetničko zanimanje podložno izuzetno jakom stresu, to jest stresu koji je veći od onog koji imaju kirurzi.

Od posebne je važnosti sastanak predsjednika odvjetničkih komora srednje i istočne Europe koji se održava jednom godišnje. Radi se o zatvorenom tipu sastanka na kojem se razmjenjuju iskustva i razmišljanja vezana za teme od bitnosti za odvjetništvo, ali i za organizaciju komora. Na sastanku koji je održan u listopadu 2019. u Kranjskoj Gori, bilo je rasprava o dvije teme „Plaćanje odvjetničkih usluga“ i „Nagrade/obeštećenja za obnašanje određenih funkcija u tijelima odvjetničkih komora“, a skupu su nazočili predsjednici komora Češke, Mađarske, Slovačke, Poljske, Austrije, Njemačke, Slovenije i Hrvatske.

Iz izvješća i razgovora vezanih za tarife, jasno je da većina komora ima slične modele. Primijećeno je da su i članarine u svim komorama slične, iznose između 30 i 40 eura mjesečno. Vezano za pitanje profesionalizacije funkcija u komori, jedino Odvjetnička komora Slovenije i Hrvatska odvjetnička komora nemaju naknade za rad u komori. Modeli naknada različiti su, međutim nazivi naknada za obavljanje funkcija u komori su slični, npr. naknada za utrošene sate, naknada za izgubljene sate ili naknada za izbjavanje iz kancelarije i sl., te je primijećeno da naknadu za rad u tijelima komore ne dobivaju svi, nego se ona isplaćuje uglavnom za funkciju predsjednika komore, funkciju glavnog tajnika i funkciju disciplinskog tužitelja.

Predstavnici Komore sudjelovali su i na drugim međunarodnim skupovima, a nakon pojave koronavirusa neki od tih sastanaka održavaju se *online*.

Razna pitanja bitna za odvjetnike i odvjetništvo

Tijekom godine pojavljivala su se gotovo na dnevnoj bazi razna pitanja i problemi u svakodnevnom radu odvjetnika. Kako Komora shvaća ozbiljnost problema, pokušavala je naći odgovore i riješiti ih. O navedenom svjedoče promptne reakcije Komore prema nadležnim tijelima tijekom godine, a o čemu su odvjetnici bili obavještavani preko internetske stranice ili od predsjednika svoga odvjetničkog zbora. Predstavnici Komore, u skladu s čl. 17. Zakona o odvjetništvu radi zaštite odvjetničke tajne, sudjelovali su i u pretragama odvjetnika i odvjetničkih ureda.

U izvješću nije moguće obuhvatiti sve pojedinačne probleme koji su bili isticali, pa će se istaknuti nekoliko pitanja koja su se sustavno tijekom godine rješavala.

Jedan od problema koji se već godinama rješava je pitanje kašnjenja s isplatama naknade i nagrade za obranu po službenoj dužnosti. Iako je situacija znatno bolja nego ranijih godina, i

nadalje dolazi do zastoja u isplatama, pa se tijekom godine taj problem, kada se pojavio, rješavao. Vezano za tu temu godinama se javlja problem nedonošenja rješenja o trošku tijekom postupka, zbog čega se, uz iznimku na području OZ-a Zagreb, često čeka i po nekoliko godina na isplatu, jer se isplata naknada veže za pravomoćno okončanje postupka.

Zbog tog problema Komora je u studenome 2019. uputila dopis Ministarstvu pravosuđa predlažući da Ministarstvo pravosuđa sudovima izda napatuk prema kojem bi se rješenje o isplati nagrade i nužnih izdataka braniteljima određenima po službenoj dužnosti donosilo svaka tri mjeseca za radnje poduzete unutar tog razdoblja, te se ministru na to ukazivalo na gotovo svim održanim sastancima, a tijekom krize izazvane koronavirusom, ministar je, shvativši ozbiljnost situacije, obećao da će taj problem riješiti.

Ozbiljan se problem najesen pojavio na području OZ-a Splitsko-dalmatinske županije, jer odvjetnici nisu mogli obaviti službeni razgovor sa svojim branjenicima u splitskom zatvoru, odnosno nakon višesatnog čekanja često nisu bili pušteni u posjet branjenicima. Kako se u tom razdoblju nisu izdavale potvrde o dolasku i čekanju, odvjetnik nije bio u mogućnosti branjeniku dokazati činjenicu da je pokušao doći. Prema navodima zatvorskih službi, to se događalo zbog velikog manjka kadra u zatvoru. Komora je uložila veliki napor i naišla na razumijevanje Ministarstva pravosuđa koje je dostavilo svim zatvorima okružnicu s uputom da se odvjetniku koji to zatraži izda potvrda sa svim potrebnim podacima, kako bi se dokazala činjenica dolaska i vremena čekanja odvjetnika u zatvoru.

Komora je i ove godine nastavila ispunjavati svoje ovlasti i dužnosti iz članka 6. Zakona o odvjetništvu, te je u skladu s time radi zaštite odvjetništva i radi zaštite stranaka u više navrata poticala nadležna tijela na provođenje postupaka zbog sumnji u neovlašteno pružanje pravne pomoći. U jednom od tih slučajeva nadležno je državno odvjetništvo u povodu kaznene prijave Hrvatske odvjetničke komore podiglo optužnicu protiv prijavljenih osoba zbog postojanja osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela nadripisarstva iz članka 313. Kaznenoga zakona.

Pregled važnijih presuda i odluka

Komora osim spomenutih aktivnosti, redovno prati presude europskih i domaćih sudova. U ovom će se izvješću dati kratki pregled nekih odluka koje su bitne za odvjetništvo kao profesiju ili za Komoru kao regulatora profesije.

Presude Suda EU-a

1. Predmet C-377/17, presuda Suda od 4. srpnja 2019. (Europska komisija protiv Njemačke)

Predmet *Komisija protiv Njemačke* odnosio se na tarifu njemačkih arhitekata te je sud EU-a presudio da je Njemačka povrijedila pravo EU-a, i to Direktivu o uslugama, minimalnom i maksimalnom tarifom za arhitekate glede usluga planiranja. U bitnom, utvrđeno je da minimalna tarifa načelno može biti takve prirode da u određenoj državi, s obzirom na obilježja njezinog tržišta, doprinosi visokoj razini kvalitete. Međutim, u njemačkom slučaju, Njemačka nije bila dosljedna u pokušajima da ostvari zaštitne ciljeve jer u Njemačkoj samo izvršavanje usluga planiranja koje su podlijegale tarifi nije bilo ograničeno samo na osobe koje obavljaju reguliranu djelatnost pa nije bilo niti jamstva da tarifirane usluge izvršavaju osobe koje su dokazale svoju stručnu osposobljenost. Tarife nisu prikladne za postizanje cilja ako nisu praćene drugim mehanizmima za osiguranje kvalitete usluga.

Predmetni argument koji je bitno pridonio utvrđenju povrede nije primjenjiv na hrvatsku odvjetničku tarifu i pružanje pravne pomoći odvjetnika. Dodatno, Sud EU-a dobar dio argumenata Europske komisije ipak je odbio.

Za maksimalnu tarifu utvrđeno je da doprinosi zaštiti potrošača, ali Njemačka nije dokazala zašto cjenovne smjernice ne bi bile dostatne za postizanje istog cilja pa tarifa nije proporcionalna cilju koji se htio postići.

Stoga je Njemačka izgubila predmet pred Sudom EU-a – njezina tarifa nije ispunjavala zahtjeve proporcionalnosti.

2. Predmet C-515/17 P i C-561/17 P, presuda Suda (Veliko vijeće) od 4. veljače 2020.

U presudi su iznesena zanimljiva stajališta o zastupanju stranaka pred sudovima EU-a i neovisnosti odvjetnika. Iako je riječ o zastupanju pred sudovima EU-a u kontekstu odredbi Statuta Suda EU-a, argumentacija o neovisnosti odvjetnika ima i širu zanimljivost.

U konkretnom predmetu sporno je bilo pravo poljskog pravnog savjetnika, koji je na temelju ugovora predavao na poljskom Sveučilištu, da zastupa to isto Sveučilište u postupku pred Sudom EU-a. U Poljskoj inače pravni savjetnici mogu biti ovlaštene zastupati stranke pred sudovima i tražiti upis u Imenik Komore. S druge strane, Statut Suda EU-a određuje da stranku (koja nije država) zastupa odvjetnik, i to odvjetnik koji mora biti ovlašten zastupati tu stranku pred sudom države članice (dva kumulativna uvjeta).

Sud EU-a u presudi je naveo da je cilj nametanja obveze odvjetnikova zastupanja zaštititi i što bolje obraniti interese opunomoćitelja, posve neovisno i uz poštovanje zakona te profesionalnih i etičkih pravila.

Pojam odvjetnikove neovisnosti definira se negativno, odnosno nepostojanjem radnog odnosa, ali definira se i pozitivno, odnosno upućivanjem na etički kodeks. Zahtjev odvjetnikove neovisnosti ne tumači se kao nepostojanje bilo kakve povezanosti odvjetnika s klijentom, već kao nepostojanje veza koje očito ugrožavaju odvjetnikovu sposobnost izvršavanja zadaće pružanja obrane, uz što bolje služenje interesima svojega klijenta. Dakle, između odvjetnika i stranke (prije svega pravne osobe) ne smije biti takvih veza koje ugrožavaju odvjetnikovu sposobnost izvršavanja njegovih zadaća.

Nije dovoljno neovisan od pravne osobe koju zastupa odvjetnik kojemu su povjerene važne upravne i financijske ovlasti u toj pravnoj osobi, a na temelju kojih se odvjetnik u toj osobi nalazi na visokoj izvršnoj funkciji koja može ugroziti njegovo svojstvo neovisne treće osobe, odvjetnik koji se u pravnoj osobi koju zastupa nalazi na visokoj rukovodećoj funkciji ili odvjetnik koji ima dionice društva koje zastupa i u kojem je predsjednik uprave. U konkretnom poljskom predmetu, pravni savjetnik nije bio u odnosu podređenosti s poljskim Sveučilištem nego je s njim bio samo u ugovornom odnosu radi pružanja poduke na Sveučilištu, što samo po sebi ne vodi u pitanje neovisnost pravnog savjetnika.

3. Predmet C-384/18, presuda Suda od 27. veljače 2020. (Europska komisija protiv Belgije)

Sud Europske unije presudio je da je Belgija povrijedila pravo EU-a, i to Direktivu o uslugama i čl. 49. Ugovora:

- time što je zabranila zajedničko obavljanje računovodstvenih djelatnosti i djelatnosti posrednika ili zastupnika u osiguranju, agenta za nekretnine ili bilo koje bankarske djelatnosti ili djelatnosti financijskih usluga, te
- time što je dopustila komorama za ovlaštene računovođe i porezne savjetnike da zabrane zajedničko obavljanje računovodstvenih djelatnosti s bilo kojom obrtničkom, poljoprivrednom i trgovačkom djelatnosti.

4. Spojeni predmeti C-267/19 i C-323/19, presuda Suda od 7. svibnja 2020.

Spojeni predmeti vodili su se u povodu prethodnih pitanja koja je uputio Trgovački sud u Zagrebu, u vezi s pitanjima javnih bilježnika koji postupaju u ovršnim postupcima na te-

melju vjerodostojne isprave.

U bitnome, Sud je odlučio da se pravu Europske unije ne protivi nacionalni propis kojim se javnim bilježnicima koji postupaju u okviru ovlasti koje su im dodijeljene u ovršnim postupcima na temelju vjerodostojne isprave daju ovlasti da donose rješenja o ovrsi, koja se (kako proizlazi iz ranije presude Suda EU-a u predmetu Pula Parking) ne mogu priznati i izvršiti u drugoj državi članici.

Naime, u ranijoj presudi Pula Parking, Sud je presudio da rješenja koja su donijeli javni bilježnici u sklopu ovršnih postupaka nije donio sud, u smislu Uredbe 1215/2012, te se ta rješenja ne mogu kvalificirati „sudskom odlukom” u pogledu konkretne Uredbe i ne mogu se kretati na temelju te Uredbe. Međutim, zbog toga nema obrnute diskriminacije na što je sumnjao Trgovački sud u Zagrebu u tom predmetu.

Isto tako, što se tiče kontradiktornosti postupka, Sud EU-a u ranijoj je Pula Parking presudi utvrdio da ispitivanje prijedloga za izdavanje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave koje u Hrvatskoj provodi javni bilježnik nije kontradiktorno, ali je zajamčen pristup sudu jer javni bilježnici izvršavaju ovlasti koje su im dodijeljene u sklopu ovršnog postupka pod nadzorom suda, a dužnik može podnijeti prigovor protiv rješenja o ovrsi koje je donio javni bilježnik. Stoga se iz nekontradiktornosti ovršnog postupka na temelju vjerodostojne isprave, ali i zbog nepostojanja drugih informacija koje bi dostavio Trgovački sud u Zagrebu, nije moglo zaključiti da se tim postupkom povređuje članak 47. Povelje (pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje).

Europski sud za ljudska prava

1. *Kirdok i drugi protiv Turske*, zahtjev br. 14704/12, presuda od 3. prosinca 2019.; *Kruglov i drugi protiv Rusije*, zahtjev br. 11264/04 presuda od 4. veljače 2020.

U presudama *Kirdok i drugi protiv Turske* te *Kruglov i drugi protiv Rusije* ESLJP se bavio pitanjem poštivanja i čuvanja odvijetničke tajne u kontekstu kaznenog postupka, a na temelju članka 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju.

ESLJP je definirao stroge kriterije za razmatranje pitanja poštovanja prava odvjetnika zajamčenog člankom 8. Konvencije, a u domašaj kojeg ulaze mjere pretrage uredskih i stambenih prostorija odvjetnika te oduzimanje podataka obuhvaćenih odvjetničkom tajnom.

Iz presuda u bitnome proizlazi da zakonska osnova za odbijanje vraćanja ili uništavanja odvjetničkih podataka mora

biti jasna, da sudska kontrola oduzimanja elektroničkih podataka pokrivenih odvjetničkom tajnom treba biti vrlo stroga, da obrazloženja sudskih odluka u vezi s oduzimanjem, vraćanjem ili uništavanjem odvjetničkih podataka moraju biti adekvatna a ne paušalna odnosno previše općenita, te da oduzimanje odvjetničkih elektroničkih podataka mora odgovarati hitnoj društvenoj potrebi i biti razmjerno cilju koji se želi postići.

2. *Koulias protiv Cipra*, br. 48781/12 presuda od 26. svibnja 2020.

ESLJP je presudio da je došlo do povrede prava na pošteno suđenje pred nepristranim sudom.

Podnositelj zahtjeva je odvjetnik i član ciparskog parlamenta koji je u radijskoj emisiji iznio komentare o drugom ciparskom političaru. Političar je protiv podnositelja pokrenuo postupak zbog difamirajućih komentara na temelju ciparskog Civil Wrongs Act. Prvostupanjskom presudom tužbeni zahtjev je odbijen, a političar je podnio žalbu. Tijekom žalbenog postupka političar je opunomoćio drugog odvjetnika da ga zastupa, i to prije sjednice žalbenog vijeća ciparskoga Vrhovnog suda. Vrhovni sud je zatim usvojio žalbu i vratio predmet na prvostupanjski postupak radi odlučivanja o visini naknade štete.

Nakon presude Vrhovnoga suda, podnositelj je saznao da je tužitelj novi odvjetnik (koji je opunomoćen tijekom žalbenog postupka) osnivač odvjetničkog društva u kojem je zaposlen sin predsjednika vijeća Vrhovnoga suda koje je odlučilo o predmetu. U postupku pred ESLJP-om, podnositelj je prigovarao da mu nije bilo zajamčeno pravo na pošteno suđenje pred nepristranim sudom.

ESLJP je ponovio da kada je sudac u srodstvu sa zaposlenikom odvjetničkog društva koje zastupa jednu od stranaka u postupku, nije riječ o situaciji koja sama po sebi zahtijeva izuzeće suca iz tog predmeta, ali može otvoriti pitanje sučeve nepristranosti. Međutim, riječ je o pitanju koje treba razmotriti uzimajući u obzir sve okolnosti predmeta. Kriteriji za ocjenu su je li srodnik suca bio uključen u predmet, pozicija sučevog srodnika u odvjetničkom društvu, veličina društva i njegova unutarnja organizacija, financijska važnost predmeta za društvo, bilo kakva moguća financijska ili druga korist za srodnika. ESLJP uzima u obzir da je Cipar mala država i da prestrogi zahtjevi ne smiju dovesti do paralize pravosudnog sustava.

Međutim, svaka situacija koja dovodi u pitanje nepristranost

mora odmah na početku biti otkrivena i mora biti razmotreno i ocijenjeno je li izuzeće potrebno. To je važno postupovno jamstvo. Upravo otkrivanje veze između srodnika suca i odvjetničkog društva u ovom je predmetu izostalo, a osnivač odvjetničkog društva u kojem je sučev sin radio prisustvovao je žalbenoj sjednici.

Slično pitanje razmatrano je u starijoj presudi protiv Republike Hrvatske, *Ramljak protiv Hrvatske* od 27. lipnja 2017.

Ustavni sud

1. Odluka Ustavnoga suda U-III-2086/2018 od 9. travnja 2020.

U ovoj odluci ponovno je razmatrano pitanje troškova upravnog spora, a nakon zaključka o pravnom shvaćanju usvojenog na sjednici sudaca Visokog upravnog suda Republike Hrvatske od 12. veljače 2018. godine. Zaključak se odnosi na troškove upravnog spora, a prema njemu u situaciji kada je presudom upravnog suda ili Visokog upravnog suda Republike Hrvatske poništeno rješenje javnopravnog tijela i predmet vraćen na ponovni postupak, svaka stranka snosi svoj trošak.

Ustavni sud Republike Hrvatske odlukom od 9. travnja 2019. u bitnom je utvrdio da zaključak sjednice sudaca Visokog upravnog suda od 12. veljače 2018. proizvodi učinke usporedive s onima koje je proizvodio ukinuti članak 79. ZUS-a, a koji učinak je u suprotnosti sa stajalištem Ustavnoga suda izraženim u odluci broj U-I-2753/2012, prema kojem postupak ne može biti pravičan ako se ne osigura da stranka koja spor izgubi plati protivnoj strani troškove postupka koji su, u biti, izazvani nezakonitim aktom ili postupanjem države ili javnopravnih tijela.

Osim toga, Ustavni sud Republike Hrvatske ocijenio je da taj zaključak VSRH-a, uz nepoštovanje odluke Ustavnoga suda broj U-I-2753/2012, na ustavnopravno neprihvatljiv način interpretira jasnu odredbu zakona na štetu prava pojedinaca, te je zaključio da je nedopustivo u pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava i zaštiti ljudskih prava zaključkom suda zanemariti načelna stajališta i razloge zbog kojih je Ustavni sud ukinuo raniju zakonsku odredbu i zbog kojih je zakonodavac, postupajući po odluci Ustavnoga suda, izmijenio članak 79. ZUS-a, i time ponovo onemogućiti strankama ostvarivanje Ustavom zajamčenog prava na pristup sudu kao jednog od aspekata prava na pravično suđenje zajamčenog člankom 29. Ustava.

2. Odluka Ustavnoga suda Republike Hrvatske U-III-1714/2019 od 12. prosinca 2019.

Ova je odluka bitna zato što je u navedenom predmetu Vrhovni sud Republike Hrvatske zauzeo stajalište da odvjetnik mora ispunjavati sve uvjete koje određuje Zakon o odvjetništvu i Statut HOK-a za sve vrijeme dok je upisan u Imenik odvjetnika bez obzira je li mu zabranjeno ili obustavljeno obavljanje odvjetništva.

Stoga odvjetnik mora biti i osiguran unatoč činjenici da mu je zabranjeno ili obustavljeno obavljanje odvjetništva.

3. Odluka Ustavnoga suda U-I-2084/2009 od 9. srpnja 2019. (Zakon o posredovanju u prometu nekretnina)

Odlukom od 9. srpnja 2019. Ustavni sud Republike Hrvatske nije prihvatio HOK-ov prijedlog za pokretanje postupka ocjene ustavnosti dijela odredaba Zakona o posredovanju u prometu nekretnina, a dijelom je postupak obustavio. HOK je smatrao da su sporne odredbe neprikladno i protuustavno uplitanje države u obavljanje pravne pomoći.

Iako nije prihvatio prijedlog, Ustavni je sud naveo da su u međuvremenu izmjenama spornog Zakona obveze posrednika u prometu nekretnina smanjene pa da više ne ulaze u područje pružanja pravne pomoći. Također je potvrdio svoje stavove o odvjetništvu kao samostalnoj i neovisnoj službi.

...

I na kraju, treba još jednom istaknuti da su sami članovi, odnosno odvjetnici, glavni nositelji svih aktivnosti u Komori. Jedino odvjetnik zna i može prepoznati problem koji može utjecati na status odvjetništva u društvu, a problema u odvjetništvu je uvijek bilo, velik ih je broj i različiti su, interesi odvjetnika su različiti, praksa se mijenja dnevno, a sva ta pitanja i probleme treba prepoznati kako bi se reagiralo prema nadležnim institucijama.

Zato od prvih dana osnivanja naše Komore do danas odvjetnici vode politiku Komore, bore se za samostalnost i neovisnost odvjetništva, predstavljaju Komoru i odvjetništvo u zemlji i u svijetu.

Rad za Komoru, i to u svim tijelima Komore, u svim radnim grupama, komisijama, na volonterskoj je bazi i potpuno je besplatan. Osim tijela Komore, dakle Izvršnog i Upravnog odbora, Nadzornog odbora, Disciplinskog tužiteljstva, disciplinskih sudova, vijeća, uredništva časopisa „Odvjetnik“, kreditnog odbora, Odvjetničke akademije, Centra za mirenje i dr., rad u Komori i za Komoru organiziran je kroz tijela, radne grupe, komisije i vijeća. Trenutačno ima gotovo tride-

setak radnih skupina i komisija, a njihov se broj i povećava prema potrebama koje se pojavljuju. U ovom mandatu to je segment Komore koji se pokušava ojačati, učvrstiti i osvijestiti. Odvjetnici su ti koji zastupaju Komoru u upravnim ili parničnim postupcima, podnose ustavne tužbe ili prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti zakona, sudjeluju u radnim grupama i pišu mišljenja i primjedbe na zakone te sve drugo potrebno prema tijelima i institucijama. I još jedanput je potrebno naglasiti da svi odvjetnici to rade potpuno besplatno.

Svojim doprinosom Komori i odvjetništvu u cjelini, aktivnim, stalnim i predanim radom doprinosi oko 200 kolega, a još toliko kolega povremenim aktivnostima.

U radu Komore jednako sudjeluju odvjetnice i odvjetnici. S obzirom na ravnopravnost spolova, za koju se HOK zalaže, nema potrebe za posebnim isticanjem žena u radu Komore. Ali ipak, HOK je ponosan što žene čine 43,6 posto ukupno upisanih članova, a tri najveća odvjetnička zbora imaju predsjednice na čelu, pa tako proizlazi da više od 3.500 odvjetnika odvjetništvo obavlja pod rukovodstvom žena. Štoviše, od 16 odvjetničkih zborova sedam zborova vode žene, ali svi predsjednici zborova, bez razlike, zaslužuju posebnu zahvalu za sve ono što nesebično tijekom godine rade za dobrobit svog članstva i odvjetništva.

Na samom kraju, u ime Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore, ali i svih tijela Hrvatske odvjetničke komore, zahvaljujem svima koji su tijekom protekle godine radili za Komoru ili na bilo koji način pridonijeli boljitku Komore, a time i svima nama. Izvješće bih završio znakovitom rečenicom dr. Ive Politea koji je u jednom svom govoru rekao:

Odvjetnička komora – to je svaki od nas, to smo mi svi. Poštujući i čuvajući nju, odajemo poštovanje samima sebi, čuvamo nju koja je čuvarica našeg ugleda, naših materijalnih i duhovnih interesa, našeg morala... Kakovi smo mi, takova će biti i ona i zato zajedno s njom moramo voditi najpompniju brigu o tome kakove će kvalitete članovi u njoj prevladati.

Prije nego što zaključim ovu točku, predlažem da u skladu s Poslovníkom o radu ove Skupštine, idemo zbirno po točkama od 6. do 16. da tako uštedimo vrijeme i energiju, tako da raspravimo svaku točku pojedinačno, ali da rasprave o svim tim točkama imamo kako je predviđeno pod točkama 17. i 18.

Prelazimo na točku 6., to je izvješće glavnog tajnika.

To izvješće dobili ste u pisanim materijalima, pa pitam ima li

usmenih dopuna. Nema, zahvaljujem.

Prelazimo na točku 7., izvješće blagajnika.

Ima li usmenih dopuna? Nema. Hvala!

Dalje nam slijedi točka 8., to je izvješće Disciplinskog tužitelja. Izvolite.

Alen Jakobović:

Poštovane kolegice i kolege, izvješće koje ste dobili u pisanom materijalu sačinjeno je zaključno s danom 10. lipnja. Disciplinsko tužiteljstvo konstantno je aktivno pa je tako i u dopunskom razdoblju od 10. lipnja, zaključno s današnjim danom, i primilo određeni novi broj disciplinskih prijava i riješilo određeni broj predmeta, pa ću samo kratko kazati da smo u tom periodu od ovih mjesec dana zaprimili 41 novu prijavu, a u skladu s našim trendom da više predmeta rješavamo nego što primamo, u ovom periodu od zadnjih mjesec dana smo riješili ukupno 53 predmeta, tako da smo sveukupno u ovom izvještajnom razdoblju od posljednje skupštine zaprimili ukupno 522 disciplinske prijave a riješili smo 616 predmeta, meritorno i u radu trenutno imamo 249 predmeta, to je najmanje nego ikada od kada se ja nalazim na čelu ovog DT. Razlog zašto toliko predmeta imamo je taj da veliki broj tih predmeta nije moguće riješiti jer čekamo odluke državnih tijela kako bismo mogli riješiti te predmete, čekamo mnoge druge informacije itd. Zahvaljujem!

Josip Šurjak:

Hvala, prelazimo na točku 9., to je izvješće predsjednika Disciplinskog suda.

Ante Župić:

Poštovane kolegice i kolege, uz izvješće koje ste dobili uz materijale za Skupštinu, također u zadnjih mjesec dana Disciplinski sud primio je novih 16 predmeta, izradio je osam odluka, od tih osam, šest je bilo osuđujućih a dvije oslobađajuće. Zaključno za ovo godišnje razdoblje sud je primio 139 predmeta, riješio 147, dok se u radu nalaze još 303 predmeta od čega je u 40 zaključena rasprava i čekaju se odluke.

Josip Šurjak:

Prelazimo na točku 10., izvješće predsjednice Višeg disciplinskog suda.

Ljiljana Jedvaj-Peterlin:

Poštovane kolegice i kolege, u odnosu na izvješće koje imate nije došlo do bitne promjene zato što smo uspjeli riješiti 10

predmeta, ali smo ih 11 od vrlo aktivnog DS-a u ovih mjesec dana primili u rad. Ostalo nam je 28 neriješenih predmeta. U ovoj godini smo inače primili do sada 39 predmeta što je znatno povećanje i to po mom shvaćanju zbog velike aktivnosti Disciplinskog tužiteljstva ali i Disciplinskog suda.

Josip Šurjak:

Hvala. Prelazimo na točku 11. Izvješće predsjednice Odvjetničke akademije ste dobili u pisanom obliku. Tu nema dopuna.

Nastavljamo s točkom 12., to je izvješće predsjednice Centra za mirenje. Ima li usmenih dopuna? Nema. Hvala!

Prelazimo na točku 13., Izvješće predsjednika Udruge odvjetničkih vježbenika.

Ima li usmenih dopuna? Nema. Hvala!

Točka 14. je godišnji Financijski izvještaj HOK-a za 2019. godinu.

Ima li usmenih dopuna? Nema. Hvala!

Sada nastavljamo s točkom 15., a to je financijski plan HOK-a za 2021. godinu.

Ima li usmenih dopuna? Nema. Hvala!

Dolazimo do točke 16., a to je izvješće Nadzornog odbora o pregledu financijskog poslovanja. U skladu s Poslovnikom, moramo dobiti usmeno izvješće, pa molim predsjednika Nadzornog odbora da usmeno da izvješće.

Hrvoje Bićan:

Poštovani gospodine predsjedniče, poštovane kolegice i kolege, želim vas izvijestiti da je Nadzorni odbor u sastavu Hrvoje Matić, Hrvoje Kalauz i predsjednik Hrvoje Bićan pregledao financijsko poslovanje i sva financijska izvješća kao i revizijsko izvješće od revizije Uzor i nije našao nikakvih nepravilnosti. Hvala vam lijepa!

Josip Šurjak:

Prelazimo na točku 17., a to je rasprava o točkama 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16.

Otvaram raspravu. Nema prijavljenih za raspravu, to znači da idemo dalje.

Prelazimo na točku 18., a to je donošenje odluka o točkama 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16.

Tko je za usvajanje izvješća? Hvala!

Protiv? Nitko.

Suzdržan? Nitko.

Jednoglasno, hvala!

Točka 19. je prijedlog za razrješenje članova disciplinskih tijela HOK-a. Poslovnik Skupštine nalaže vrlo precizno rješavanje ostavka članova u tijelima Komore prije isteka mandata, pa se, u nastavku na dostavljenu obavijest Disciplinskog tužiteljstva koju je poslalo Upravnom odboru, predlaže da se na temelju čl. 35. st. 3. Statuta utvrdi da je Hermini Božanić brisanjem iz Imenika odvjetnika prestala dužnost zamjenika disciplinskog tužitelja s danom 31. ožujka ove godine, te se u skladu čl. 33. Poslovnika o radu Skupštine predlaže razrješenje kolegice.

Odmah prelazimo na točku 20. Glasanje za razrješenje članova disciplinskih tijela HOK-a te donošenje odluke.

Tko je za? Hvala!

Protiv? Nitko.

Suzdržanih? Nema.

Jednoglasno, hvala!

Utvrdžujem da smo na taj način razriješili kolegicu Herminu Božanić.

Mislim da smo iscpili sve točke dnevnoga reda koje smo predvidjeli. Zahvaljujem na pozornosti i konstatiram, u skladu s Poslovnikom, da završavamo Skupštinu.

Hvala vam lijepa!

Skupština je završena u 13 sati i 26 minuta.